

Mariana, Juan de, 1536-1624

Ioannis Marianae ... De ponderibus et mensuris

Toleti : apud Thomam Gusmanium, 1599.

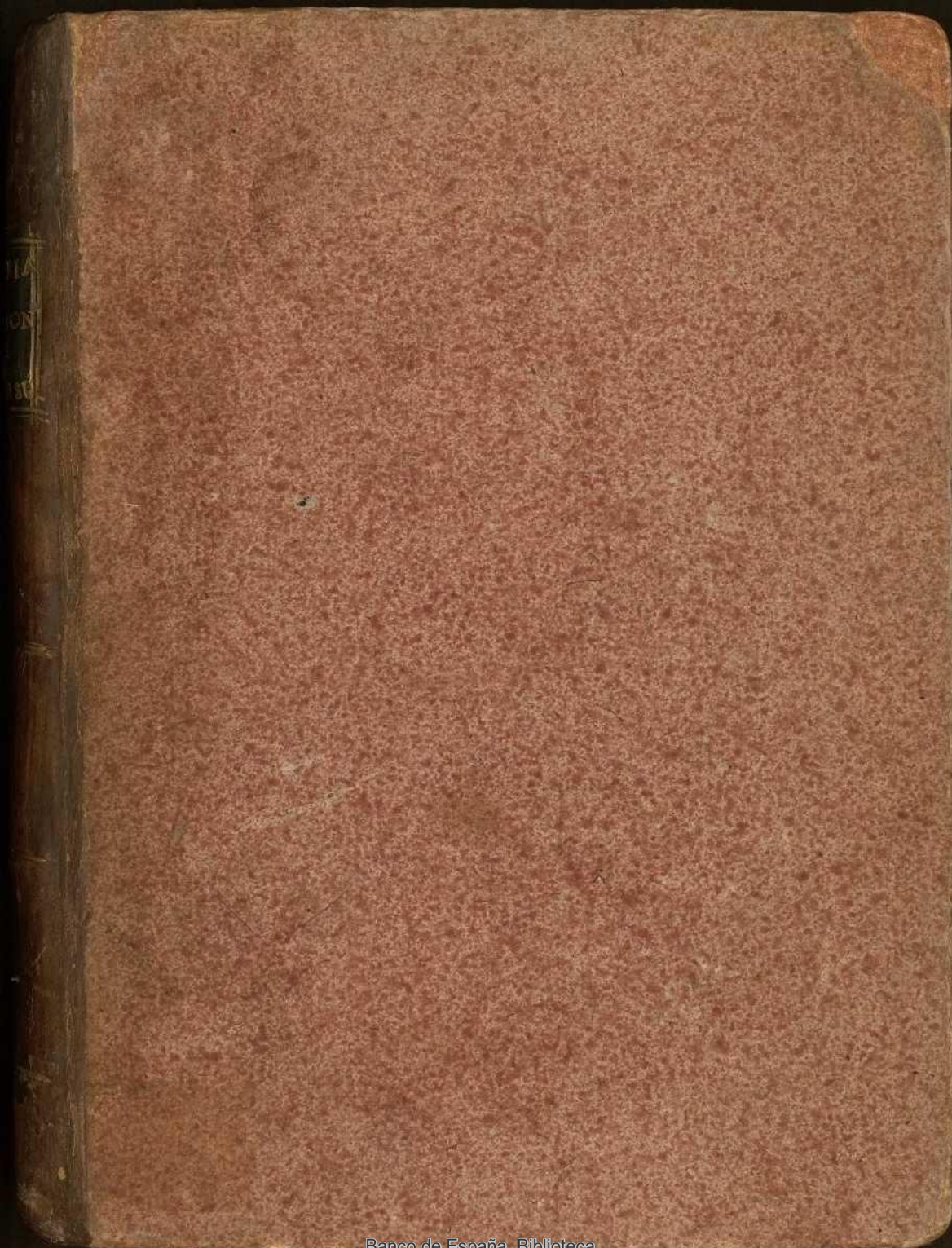
Signatura: FEV-SV-P-00037

La obra reproducida forma parte de la colección de la Biblioteca del Banco de España y ha sido escaneada dentro de su proyecto de digitalización

<http://www.bde.es/bde/es/secciones/servicios/Profesionales/Biblioteca/Biblioteca.html>

Aviso legal

Se permite la utilización total o parcial de esta copia digital para fines sin ánimo de lucro siempre y cuando se cite la fuente

C. 28.

E. no A. 7a no 25.

Exlibris

Jesús Rodríguez Salmones

C. B: 6000000072957
FEV-SV-P-00037

De Collegio de Cordova de S. Comp. de Jho. B
10 ANNIS

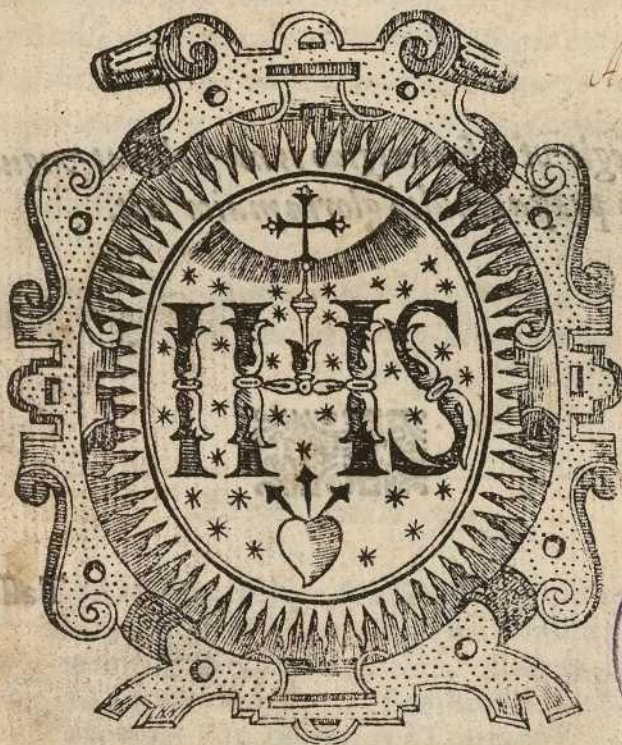
MARIANAE

Hispani,

E SOCIE. IESV,

DE PONDERIBVS ET

mensuris.

Anno

1599.

CVM PRIVILEGIO.

Toleti, Apud Thomam Gusmanium.

*Hic legit ut discat: rigido is me vellicat ungue.
Si prastas multo gloria maior erit.*

Tassa

Tassa.

YO Miguel de Ondarça çauala escriuano de Camara de su Magestad doy fe, que los señores del Consejo de pedimiento y suplicacion del padre Iuan de Mariana de la Compañia de Iesus, tassaron vn libro intitulado, De ponderibus & mensuris, que con licencia y priuilegio de su Magestad se imprimio, a tres maravedi el pliegio en papel, y al dicho precio y no mas mandaron que se venda: y que antes que se venda ningun libro, se imprima esta tassa en la primera hoja de cada volumen. Y para que dello conste de pedimiento del dicho padre Iuan de Mariana, y mandamiento de los señores del Consejo di la presente en Madrie a 30 dias del mes de Enero de mill y quiniētos y nouēta y nueue años.

Miguel de Ondarça
çauala.

Errata castigata.

Pag. 22. à & Gracis. lege, & à Gracis. 29. quoque ver
fus. l. quoquouerfus. 59. lepta seu minuta. l. lepta.
89. eorum tractationem. l. earū. ibidem. 3. Reg.
ver. 11. l. 3. Reg. 5. ver. 11. 91. significat. Quidā. l. sig-
nificat, quidā. 110. sextarios. $\frac{1}{2}$ Toletanos. 7. l. sexta-
rios Toletanos. 7. $\frac{1}{2}$.

Summa Regij priuilegij.

PHILIPPI .II. Hispaniæ & Indiarum
Regis Catholici priuilegio cautum est,
ne quis hunc librum de Ponderibus &
mensuris proximis decem annis, nisi de au-
ctoris voluntate imprimat, aut alibi impres-
sum in vniuersis Castellę regnis vendat. Qui
secus fecerit, ei præter librorum publicatio-
nem multa pecuniaria indicitur. Vti ex ipsi-
s regijs litteris plenius intelligitur Madriti
concessis die vigesimo sexto Iunij, anno mil-
lesimo quingentesimo nonagesimo octauo.

CEN-

Censura huius libri regia auctoritate facta ab Antonio Conarruua Scholastico Toletano, & regio antea Consiliario.

DE Ponderibus & mensuris, & olim, & hoc saculo doctissimi viri cum cura pertractarunt. quippe ea disputatio ad intelligendos tum sacros, tum prophanos scriptores vtilissima est, & omni antiquitate cognoscenda, & vitæ communis vñibus, mutuoque commercio ciuium inter ipsos, & cum externis maximè necessaria. In eo argumento Ioannes Mariana nouo conatu, magnaue diligentia ita versatur, vt explicata commodius omnia, & exploratiora nobis quidem videantur: ac nostris hominibus, quorum externis scriptoribus nulla cura fuit, magis accommodata: dignusque liber, qui in manus hominum veniat, cui auctoritatis & laudis auctoris nomen vbique gentium, haud dubium conciliabit, quantum erit satis.

Antonius Conarruuias.

Facultas imprimendi.

Ego Ludouicus Gusmanius Societatis Iesu Prouincialis in prouincia Toletana, potestate mihi facta à Reuerendo admodum patre Claudio Aquauina Proposito generali, facultatem concedo, ut tractatus de ponderibus & mensuris à patre Ioanne Mariana compositus, & eiusdem societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatus typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus Talabrica. 17. Maij. 1598.

Ludouicus Guzman.

Lectori

Lectōri.

Hebraicos characteres, quibus pondera & mensuras eius gentis exprimeremus, conflare non licuit, ne Græcos quidem forma congruentis. Sic sunt res nostra. Quotus quisque eas elegantias curat? Sed si quis tamen hunc libellum recudere librarius aliquando voluerit, eum ut huic macula me deatur exoratum, ut recte & ex ordine faciat monitum volumus, pro Hebraicis litteras Latinas substitutas, quæ maximè cōgruere vi-prosa sunt. Pro aspiratione Cheth, Ch, pro Caph, aspiratione difficillima. Aïim, Ch, pro Qoph, Q, K, pro Sæch, S, haud; C. Cætera quia facilia mittimus, haud ignari tamē non satis ijs litteris Hebraicæ linguae insolentes sonos exprimi. Quid facerem? Proxima reddere satis habui. Id te latere volebamus. Notis numerorum antiquis vsi non sumus, ne disputationi per se difficili, maiores ex eo tenebras offunderemus.

AD G A R S I A M
LOAYSAM ARCHIEPIS-
copum Toletanum.

Auctoris praefatio. Cap. i.

ONDERA Et mensuras
suis singula momentis, te aus-
pice & adiutore, Praesul exi-
mie, examinare pergo: arduū
opus, impeditam disputatio-
nem atque spinosam. Quid
enim difficilius, quàm in veteris spatio, mul-
torum ac magnorum virorum vestigijs trita
via, nouas semitas imprimere? Quid magis
impeditum, quàm varias & multas scripto-
rum sententias mente complecti, atque me-
moria, explicare oratione? Praesertim, cum ex
magno numero veterum, atq; recētium au-
ctorū vix duos inuenias inter se consentien-
tes. vetustis gratiā, nouis auctoritatem dare,
quantus labor? Iam calculandi, numerisq;
A singula

lingula persequendi (quod necesse est) quanta molestia, quantaque attentione opus est, ne lapsus contingat? Eo grauior labor existit, quod non vnius gentis mensuras & pondera explicaturi sumus, quod ipsum esset difficile, sed nobilium maximè & antiquissimarum Hebraicæ, Græcæ, & Romanæ. Hebraicæ quidem, quoniam diuinis libris explicandis, quorum prima cura erat, nō parum iuuabit, quid Iudæorum Talentum esset, quid Mina, quid Siclus exploratum habere: præterea quid Corus, Ephî, Gomor, Bathus, Hin, Satum, Cabus, ac alias nosse id genus voces Hebraicas: quibus ignoratis, hallucinetur sæpe Theologus, necesse erit. Græca autem & Romana adiicienda putabam, quòd in his linguis passim diuini libri legantur, Græcis sæpe & Romanis mensuris substitutis pro Hebraicis. Simul cognoscendis prophanis auctoribus atque ecclesiasticis aliquid lucis nostra opera afferri posse cogitabam. Rursus cum nostris Hispanicis conferenda vetera, & comparanda sunt, quo cuncta melius intelligantur. Nam omnium gentium mensuras & pondera, seu vetera seu recentia explicare velle, infiniti laboris esset & immensū: neque modus
neque

neque finis disputandi esset , ac ne magnum quidem operæpretium. Sed ad Hebraica tamen, Græca, & Romana vetera fere aliarum gētiū reuocari possunt: ab Hispanicis Gallica, Italica, Germanica parum discrepant. Simul confusio ex multitudine & varietate à nobis procuranda erat. Et quoniam multi sæpe nodi incidunt implexi, præfiteor quæ explorata sunt, positurum me pro certis: in alijs, si quæ verisimilia sunt, aut ex coniecturis, aut aliorum auctoritate, eorum periculo dixero, satis habeam. fides tantum auctores appellet. In Hispanicis mensuris & ponderibus, quoniam pro locis sæpe & regionibus varia sunt, Toletana prætuli, propter eius urbis principatum, & quoniam in ea hoc quidquid est operæ cudebamus, studio speque nostros hos conatus eruditæ viris & moderatis probandi, promiscuæ turbæ nullam cura, eorum præsertim qui studia utilitate metiuntur & lucro, magnum sapientiæ nomen barba tenus & pallio velantes, quorum est magnus numerus: ne eorum quidem, qui inepta semel persuasionem occupati dimoueri se ab ea non patiuntur, eoq; præiudicio diuersa reprobare,

ac reijcere consueverunt. A quibus, vt nostra patienter legant aut audiant, momentaque singula argumentorum expendant attentè, si impetrabimus, fortassis efficiemus, vt labore nostro profecisse se, & lucis aliquid in tãtis tenebris allatū confiteantur. Si quis obscurè multa dici accusabit, is consideret, quæ numerorum ratione explicatur, attentione opus habere: nosque sæpe multa repetijse studentes perspicuitati, cuius maior ratio est habita, quã orationis styli. fastidiosum enim ingenij est, in his disputationibus sermonis elegantiam requirere, atque delicati in re seria voluptatem captare. In tuo quidem nomine, humanissime Antistes, hoc quidquid est operis, foras dare consilium fuit, non patrociniij causa, id enim vulgare & superuacaneum: sed vt obseruantia nostræ, & sinceri amoris à primis annis suscepti, accedenteque ætate tuis beneficijs, nostrisque obsequijs confirmati, monumentū aliquod extaret. Maioris quoque erit, quod tanto viro dicatur: nã & vilia quamuis dona valde pretiosa videntur, si templis & celestibus sint oblata: vitrū in Pontificio anulo reuinctum pro adamante accipiatur, pro vero pseudosmaragdus. Maior fulgor proxima quæ-

quæque illustrabit etiam minuta. Simul diligentiam excitabo eo iudice ipsa operis nuncupatione vltro delecto, vnde prouocare ad alios non liceat. Supremum enim suæ causæ arbitrum facit, qui elegit ea præsertim dignitate, prudentia, eruditione. sic ex vsura quæstus multiplex existet. De tuis laudibus & meritis pauca dicere indecorum: multa, importuna narratio. Itaque de nobilitate, modestia, sapientiæ studijs, suauissimis moribus, alijsque animi & corporis dotibus, quas natura certè vis maior concessit benigna manu, silentium erit. Illud non prætermittam sæpe verum: quemque fortunæ suæ esse fabrum, suisque singulos moribus fingi, rarò ab indole, rarò ab ingenio rerum euentus discrepare. Nos inepti rerū æstimatores alienas felicitatis, infelicitatisque causas scilicet perscrutamur. Hoc sanè initio tui Pontificatus Toletani, quod Deo gratum, reip. vniuersæ salutare fore speramus, disputationem hanc de ponderibus & mensuris, quæ post nostros Annales de rebus Hispaniæ non ita pridem euulgatos, fortè his diebus erat in manibus, crasso quamuis filo, tenuique contextu, quasi primitias mittimus, & indicaturam earum

lucubrationum, quæ superiori tempore institutæ de varijs Philosophiæ & Theologiæ partibus, hæctenus in vmbra delituerunt, maiora daturi pares modò votis & voluntati vires contingant.

De assēs partibus eius. (ap. 2.)

V A E D A M Fundamenta ponenda sunt, quibus moles vniuersa disputationis incumbat. Ac primùm de assē & partibus eius dicendum est: deinde de pede, sextario, & vncia Romanis, quoniam ad hæc pleraque alia mensurarum & ponderum nomina reuocanda sunt atque ex illis examinanda. Romani veteres quoduis ferme totum assis nomine nuncuparunt, atque in duodecim partes diuiserunt, quas vncias libræ ad instar dixere. Eius consuetudinis origo & occasio fuit, quoniam primis vrbis Romanæ temporibus nummis utebantur æreis quidem, singulis tamen libræ pondere, rudibus primùm & informibus, signatis deinde, quod accidit sexto demum Romanorum Rege.

Rege. Seruius enim Rex primus apud Romanos signauit æs, & quidem nota pecudis, unde & pecunia dicta est, & quoniam ea vice pecudum in commercijs utebantur, uti Plutarchus ait in vita Publicolæ. Sic As, quasi æs, dictus est teste Varrone. & cum libra in duodecim vncias diuideretur à Romanis, factum est ut As etiam diuideretur in easdem, quod mansit imminuto quamuis pondere assis, redactoque primum ad duas vncias tempore primi belli Punici, qui asses sextantarij dicti sunt, uti Plinius ait libr. 33. cap. 3. Deinde etiam consequentibus temporibus ad vnciam atque semunciam æris redacto asse, mansit tamen vetus consuetudo ut eius partes dicerentur vnciæ. Et quidem initio pristinus valor assis mansit. Deinde (ut fit) valde est imminutus, quando Plinius libr. 15. cap. 1. Appio Claudio, & Lucio Iunio cons. duodenæ, inquit olei libræ asse vendebantur, quod post imminutum assem nunquam contigisse puto, ut tanta olei vilitas esset. Ab ære ad alia traducta voce hæreditatem ceperunt assis nomine significare. Quod in iureconsultorum libris passim occurrit hæredem ex asse vocan-

vocantium , cui integra obuenit hæreditas nullo alio cum eo hærede, hæredem ex triente, aut ex vncia cui tertia pars hæreditatis, aut duodecima (id enim vncia est) testamento legatur. sic iugerum terræ Columella assis nomine intelligens, lib. 5. cap. 1. in duodecim vncias partitur, vnciamque ipsam in sicilicum, sextulam, scripulum, & semiscripulum, non secus, ac si de ponderibus ageret. Præterea pedem Architecti mensoresque cū sedecim digitos contineat, in duodecim vncias, hoc est, pollices diuiserunt. continet enim pollex digitum vnum ex communibus cum triente. Inde Bessales laterculos dixit Vitruuius lib. 7. cap. 1. qui vnciarum octo, siue pollicum essent. sic quatuor digitos, siue palmum, vt est in editione vulgata. 2. para. 4. ver. 5. illis verbis. Porro vastitas eius habebat mensuram palmi (loquitur de mari æneo) idē interpres. 3. reg. 7. ver. 26. tres vncias dixit. Grositudo autem luteristrium vnciarum erat. vtrumque rectè, cum palmus, id est quatuor digiti, tribus pollicibus, siue tribus vncijs pedis æquales sint. Demum sextarius assis etiā nomine significatur a veteribus, & cū duodecim cyathos caperet, cyathi ipsi vnciæ
sexta-

sextarij vocabantur . sic in Martiali calices sextantes, hoc est, duorum cyathorum, quadrantes trium, trientes quatuor, deinceps undecim cyathorum calices legimus. Præter hæc assis nomine signifer, dies, hora, vsu ra centesima intelliguntur, multaque alia suarum partium comparatione. Sunt autem assis partes, vncia nimirum duodecima pars. Sextans hoc est vncie duę. Quadrans, id est tres vnciæ. Vndè Teruntius à tribus vncijs deducta voce, quarta pars assis siue quadrās dicitur. Quarrin Italis à quadrante factus videtur: olimq; centum quadrantes pro sportula loco cœnæ rectæ dabātur, merces salutationum, Budęus de asse, lib. 5. Martialis: Dat Baiana mihi quadrantes sportula centum. Triens, hoc est, quatuor vnciæ, tertia assis pars. Quincunx, quinque vnciæ. Semis sex vnciæ assis dimidium. Septunx septem vnciæ. Bes duo trientes assis, id est octo vnciæ. Dodrans, tres quadrantes assis, id est, nouem vnciæ. Dextans decē vnciæ. Deunx undecim vnciæ. Sūt & vnciæ partes, nimirum semūcia pars assis vigesima quarta, scilicet quarta vnciæ pars, assis quadragesima octaua, duella tertia pars vnciæ, sextula sexta vnciæ pars

assis septuagesima secunda. Sed & multiplicato asse alia nomina ponderum constabant. dicitur enim ab asse, tres sis, quadrassis, nonus sis, decus sis, centus sis pro tribus, quatuor, nouem, decem, & centum assibus. vel alio modo ab asse assarium dicitur eadem assis significatione & pondere, vel vt alij volunt dimidium assis assarium dicitur. Et cum libra seu as pondo etiam diceretur, ab ea voce factus dupondius continet duos asses. Sestertius genere masculino duos asses cum dimidio, dictus quasi semistertius, sic ait Volusius Metianus de asse, additque in legibus duodecim tabularum duos pedes & semis vocari pedem sestertium, sic locum legito, Sestertius autem nummus erat ex argento, quemadmodum maiores moneta. Præterea nummus absolutè positus sestertius idem est Budeus de asse libr. 3. Quinarius seu Victoriatas, quinque assium valore, denarius decem, vnde & nomina manarunt. Erat & libella vnus quidem assis valore sed ex argento: nam asses semper ex ære cudebantur, valebantque singuli quantum quatuor nostri maravedini, quos latinè liceat quadrantes, aut teruntios dicere. Marci .12. ver.

ver. 42. vidua offert minuta duo, quod est
 quadrans, nempe illa minuta valebant quan-
 tum octava pars assis vti blanca nostra: di-
 cebanturque minuta non vt minuta Græco-
 rum medicorum, quæ sunt pondera mi-
 nima omnium, sed quoniam minor illa mo-
 neta non signabatur. Porro Denarius vale-
 bat quantum quadraginta quadrantes. Se-
 ftertius genere masculino quantum decem:
 sed si sestertium dicas neutro genere mil-
 le sestertios intelligere debes, hoc est, de-
 cem millia quadrantes, nimirum quan-
 tum viginti quinque aurei nummi nostra-
 tes, quos coronas seu coronatos dicimus,
 singuli valore quadringentorum quadran-
 tum seu marauedinosaurum, quo valore hoc
 quidem tempore æstimantur. Nam si se-
 tertium cum ducatis nostratibus velimus
 comparare, quorum singuli continent
 marauedinos. 375. sestertium vnum con-
 tinebit ducatos viginti sex, præterea mara-
 uedinos. 250. præcisè. Quo loco oportet ex-
 plicare formam numerandi qua veteres
 Romani utebantur, tum alijs rebus nume-
 randis, tum præsertim pecuniæ quamuis
 summam ad sestertia fere referentes, &

quemadmodum Græci non vltra decē millia progrediebantur, hoc est myriada: sed eius numeri repetitione maiores summas explicabant, vt cum centum myriades dicunt, nempe decies centum millia, aut mille millia. *χιλιάδ' α χιλιάδων*. qua etiam loquendi forma vtebantur Græci: ita Romani non vltra centum millia procedebāt. Sed eius numeri repetitione maiores summas numerabant, vti Budæus docet libr. 4. de asse ex Plinio, lib. 33. cap. 10. Ergo aut per sestertios numerabant, qui absoluta etiam appellatione nummi erant, aut per sestertia aut per alia, vt aureos, passus, pedes, de quibus omnibus dicendum est. Per sestertios quidem dicentes. quadraginta sestertij aut nummi, nēpe quadringenti quadrantes, quantum aureus nummus. Quadringenti sestertij aut nummi, quantum decē aurei. Cū ad mille sestertios perueniebatur, relicto sestertio masculini generis transibatur compendij causa ad sestertiū neutro genere, quod mille sestertios continebat. Quomodo cū numerabant, rursus id dupliciter faciebant: aut per nomina, vt si dicas decem sestertia, nimirum aurei nostrates. 250. aut centum sestertia, hoc est quantū aurei

aurei nostrates. 2500. Lampridius de Heliogabalo, Nunquam, ait, minuscentum H-S cœnavit, hoc est argenti libris triginta. legendū pro triginta trecētis: trecentæ enim libræ argenti valent quātum aurei. 2500. Sic quadringenta sestertia, nimirum quantum decem aureorum millia, qui erat census equestris sub Iulio Cæsare. quemadmodum ea summa duplicata erat census senatorius. Erant & mille sestertia quantum mille millia sestertij, viginti quinque millia nostrorum aureorum. Licet & per adverbia dicere bis cētum, tercentum sestertia, aut biscentena, quatercentena, decies centena sestertia hoc est mille. Supra mille sestertia non amplius nominibus, sed adverbijis vtebantur Romani, summa sestertiorum centuplicata hoc modo dicentes: decies sestertium, id est, decies centū sestertia siue mille sestertia, vtroq; enim modo latinè dicas, semperque adverbia iuncta sestertijs centuriam subintellectam secum afferunt: perindē enim est decies sestertium, ac si dicas decies centena sestertia: & quod amplius est ipsa vox sestertium aliquando non exprimitur, idemque significare solet decies absolutē positum aut centies quod decies

B 3 cen-

centena sestertia, centies centena sestertia. Ergo decies sestertium continet quantum viginti quinque millia aureorum. atque ex eo castiganda est epistola Plinij ad Calvisium lib. quinto, & pro sedecies sestertium, nimirum quadraginta aureorum millibus, legendum, decies sestertium: cum quadringenta millia (quę decem aureorum millia valent) idem dicat paulo amplius tertiam partem superioris summę esse. Verum ad alia pergamus Duodecies sestertium, hoc est duodecies centena sestertia, hoc est sestertia mille ducenta, quantum triginta millia aureorum. qui erat census senatorius sub Augusto. Vicies sestertium duo millia sestertia aurei quinquagintamillia, quanti æstimata est area domus Ciceronis ad Atticum libr. 4. Septuagies sestertio apud Tacitum lib. 20. efficit centum septuaginta quinque millia aureorum. Centies sestertiū, hoc est, centies centum sestertia, quanti æstimatus est vnio Cleopatrz, auctore Plinio lib. 9. capite. 35. nempe aureis nostratibus 250000. Quadringenties centena sestertia quanti apud eundem libr. 9. cap. 35. fuit ornatus Lolliz. Sexcenties sestertium libr. 15. & 20. Taciti aureo-

aureorum millio cum dimidio. Tum libr. 5. eiusdem Taciti disposito per menfas mil-
lies fextertio, hoc est duobus millionibus au-
reorum cum dimidio. Seneca ter millies
fextertium quadriennio quassisse ferebatur
apud Tacitum libr. 13. & de oratoribus ait
Eprium Marcellum seu Crispium Vibium
possidere tantundem, nempe septem mil-
liones cum dimidio. Vitellius Imperator
vtriq; Tacitus ait libr. 18. paucissimis men-
sibus interuertisse creditur nouies milles fe-
stertium, nimirum viginti quatuor millio-
nes cum dimidio. Vicies septies milles fe-
stertium, quantum pecuniæ Tiberius corra-
sit & reliquit, vti Suetonius ait in Caligu-
la capite. 37. hoc est sexcenties septuagies
quingies centena millia aureorum, vel
vt nostro more loquamur milliones sexagin-
ta septem & semissem, ingens summa & vix
fidem factura, præsertim cum idem Suetonius
affirmet, tum loco eo, tum in vita Ne-
ronis cap. 30. ingentes eas opes à Tiberio re-
lictas breui spatio atque adeo non toto ver-
tente anno consumptas a Caio Caligula &
effusas fuisse. Plutarchus in vita Pompei post
victum Mithridatem ait tributa Romana
cre-

creuisse ad octuagies quinquies decies centena millia, (nimirum decies centena millia, seu decies sestertium, seu viginti quinque aureorum millia debent octuagies quinquies sumi) duos aureorum milliones, centum præterea & viginti quinque millia aureos. Augustus apud Suetonium moriens legavit populo Romano quadringenties, tribus trities quinquies sestertium. nempe populo legavit decies centena aureorum millia millionem unum, tribus octoginta septem millia & quingentos aureos, certè cuique tribui centena sestertia aureos. 2500. erant enim tribus 35. Plinius lib. 12. cap. 18. millies centena millia sestertium omnibus annis India & Seres, peninsulaque illa imperio nostro adimunt, nempe propter uniones & alia quæ ornandis mulieribus inde aduehebantur. Si locus non est corruptus, credo perinde esse millies centena millia, ac si diceret tantum millies. nam aduerbia secum centena afferunt & sestertia singula mille sestertios valebant. unde millenarium numerum in se includunt. Alioqui summa illa ad duo millia quingentos aureorum milliones excreceret: quantum pecuniæ in toto Romano imperio non erat. Ita in his modis

modis numerandi per aduerbia, centum siue centena subintelligi debent, quæ vox compendij causa desideratur. Quod non tantum contingit cum pecuniæ summam per sesteria vt monstratum est, sed etiam cum aut eandem alio modo, aut alia quæcunque numeramus. Vt si dicas decies millia aureorum, perinde est ac si dicas decies centena millia aureorum, centies millia passuum, id est centies centena millia. alioqui per nomina dicendum esset, decem millia aureorum, aut centum millia passuum, si id tantum significare velimus. sic quod diximus proximè, septuagies quinquies centena millia aureorum, eadem significatione dici potuit septuagies septies quinquies millia aureorum. & in Plinio sæpe millia passuum aut stadia eadem ratione debent intelligi. vti idem Budæus explicat l. 4. vt cum ait Plin. lib. 2. cap. 108. latitudo autem terre à meridiano situ ad septentrionem dimidio fere minor colligitur, quinquies quater millia sexaginta duo, (sic Budæus & Hermolaus legerunt) intelligi debet vt perinde sit, ac si diceret: quinquagies quatercentena sexaginta duo millia, vti Martianus de re eadem agens explicat, hodieque in Plinij codi-

C

cibus

cibusea lectio est, fortasse ex Martiano sumpta. Quæ quidem summa perinde valet ac si dicas, nouē milliones septingenta quadraginta octo millia passuum: qui passuum numerus efficit, milliarium nouem millia septingenta quadraginta octo millia. Atque cū multis exemplis illustrari hæc obseruatio possit, pauca attigisse satis habui: vnde colligitur illud A poc. 9. ver. 16. & numerus equestris exercit⁹ vicies millies dena millia *Δύο μυριάδες μυριάδων* ex Græca forma loquendi dictum fuisse, cū ex Romana veteri dici ab interprete potuisset, bis millies cētena millia. Iam enim dictum est Græcos decem millibus replicatis maiores summas efferre, Romanos veteres centum millibus. Ad extremū scire oportet, centum æris aut mille æris, centū aut mille asses significare in veterum libris: adijci tur aliquando æris grauis propter asses libræ pondere percussos, qui graues, eorum, qui postea percussi sunt imminuto pondere, cōparatione dicebantur. Aliquando etiam vox æris supprimitur, vt Liuius lib. 39. dixit: Senatus Fuluius quantum vellet impendere, (supple in ludis) permisit, dum ne summam octingentorum millium excederet.

nempe

nempe octoginta millia asse s, qui efficiunt ad nostram rationem aureos octo mille. acceperat autem à ciuitatibus ad eos ludos, vt ibidem dicitur, centum auri pondo. qui valebāt aureos nostros. 9600. Addo & à Boetio de Arithmetica numerum cubum à radice vocari. Sic .8. binionem .27. ternionem .64. quaternionem vocat. qua analogia quis contendat mille millia non omnino barbarè dici posse millionem, vt contendit Nebrissenfis repetitione. 8. tamen si mille eius numeri radix quadrata est, non cubica: in quo ille errauit vir alioqui eruditus diligentia maxima.

De vncia & libra Romanis. Cap. 3.

NCIAE, Et libræ pondera à Romanis Græci acceperunt, quemadmodum & nomina ipsa. Græci enim mina utebantur, & drachma. mina centum drachmas continet, cū libra Romana esset tantū drachmarū nonaginta sex, vnciarū duodecim. drachma octaua pars vnciæ erat nō tantū in cæteris mercimonijs, sed etiā medicorū vsu. sic enim Dios.

de mensu. & ponder. cap. 1. ait: vncia habet drachmas octo, scrupulos. 24. cum quo consentit Galen. lib. 6. de compositione medicamentorum secundum genera. Erant præterea vncia & libra non modo ponderales sed etiam mensurales tum Romanis tum Græcis: quod inter nos hodie etiã usurpatur, præsertim inter medicos. Id constat ex Colum. lib. 12. cap. 21. cum de musti conditura agens duabus vncijs inijci mandat semunciam salis benè plenam: & ex Galeno lib. 6. de composit. medica. per genera cap. 18. his verbis: Ego sanè olei libram Romæ vocatam, quam per incisuris distincta cornua metiuntur, ponderavi quandoque discere cupiens quantum gravitatis pondus contineret: inveni duodecim olei mensurales, decem vncijs ponderum æquales. De mensuralibus vncia, & libra hoc loco non disputamus, sed de ponderalibus, quas Hebræis, Græcis & Romanis veteribus vnius ponderis fuisse magis creditur à doctis viris quia contrarium non probatur, quàm sit certo argumento firmum. Sed & coniecturæ suppetunt, neque valide, neque prorsus reiiciendæ, Græcos, quæ à Romanis acceperant eodem pondere retinuisse, verisimile esse:

Siculum

Siclum Hebraicum semuncia pondere non vulgaris sed Atticæ visum, quam vnciam putant minorem aliquanto vulgari nostra esse, æqualem Romanæ veteri. Quantum autem Romana seu Attica vncia minor sit nostra nõ conuenit inter auctores: quidam veterem Romanam vnciam libramque conuenire putant, paresque esse ponderibus medicis, quibus medicamentis conficiendis vulgò vti cõsueuerunt: quæ haud dubium minora sunt parte quintadecima alijs communibus ponderibus. Ita vncia medicorum drachmas septem & semissem continet, libra vndecim vncias & drachmas communes duas. Alij putant Romanam libram vnciamque veterem minores esse nostris parte amplius vigesima: sic vt antiqua libra Romana contineat vncias vndecim nostras, scripulos decem, nostra maior sit Romana scripulis quatuordecim. vncia antiqua septem drachmas contineat, scripulum vnũ grana viginti, minor nostra vncia vulgari scripulo vno, granis quatuor. Sed quæ tata assuetudine dicuntur, nescio an confirmari satis possint. nã ex pōdere denariorũ Romano rũ leue argumentũ ducitur, cũ vsu & antiquitate sint detriti, neque eiusdem ponderis sem

per fuerint, Plinius enim lib. 33. cap. 9. septem denarios vnciæ tribuit, nimirum libræ. 84. quod sequitur Celsus lib. 5. cap. 17. at Galen. de cōposit. medicam. secundū genera, lib. 5. cap. 6. octo denarios vnciæ tribuit, nā septem vncias & semissē sexaginta denarios esse ait. neq; Plin. sibi cōstat cū lib. 21. cap. 34. denariū dicat drachmæ pondere esse. Quòd si nouo argumento, quo alij vtuntur, vetera pondera afferas quæ passim inueniuntur libræ, semissis, quadrātis, sextantis e lapide aut ex ære nostris minora: respondebo, neque ipsa paria inueniri, vt ipsimet qui inuenerunt, contentur: neque mirum est diuturnitate temporis aut detrita esse aut imminuta rubigine, vt certi nihil ex ijs constitui possit. Accredam potius vetera pondera cum nostris vulgaribus conuenire, quemadmodum cum Romanis Græca, & Hebraica consentire dant, magis quia diuersum probari nō potest, quā certo aliquo argumento, nā & vulgares à Romanis sicut à Græcis Romana sunt accepta, neq; est verisimile omnes hodie nationes fere in eadem pondera conspirasse, nisi ea à Romanis antiquis imperij temporibus accepissent. Præterea eam rationem facillimam fore cogita-

gitabam pondera & mensuras inter se comparandi, si vnciam demus non diuersi ponderis antiquis temporibus & nostris fuisse. Tametsi diuersam etiam rationē consecretabimur ponderibus & mensuris diuersarum gētium exæquandis, præsertim eorum, qui vetera pondera Romanorum nostris medicis paria esse contendunt, ne laborem & molestiam calculandi & numerorum minutias subterfugisse nos a liquis iure accusare possit. Præsertim cū vulgaria medicorum pondera cum antiquis & cum alijs ponderibus vulgaribus comparare constituerim. Atque de vncia & libra Romana hætenus: ad sextarium progrediamur.

De sextario Romano. (ap. 4.

EXTARII Non vnum pondus, neque vna mensura fuit, sed multiplex: nā præter vulgare Azūbris quadrantē, quē in hac disputatione sextarium Toletanum vocabimus, erat

Hebraicus sextarius, Atticus atq; Romanus. Sed de alijs alio loco copiosius explicabitur.

nunc

nunc de sextario Romano dicendum est, quoniam ex eo cognitio aliarum omnium mensurarum pendet, cum Hebraicus sextarius duas tertias Romani contineat, uti postmodum demonstrabitur aperte, Atticus tres quartas eiusdem. & si recipitur uncias Romanas veteres pares nostris communibus esse, Toletanus sextarius quatuor omnino quintas Romani sextarii continebit. Preterea amphora Romana capit sextarios Romanos, quadraginta octo, vina viginti quatuor sextarios, modius Italicus sextarios sedecim. Sic ex cognitione sextarii Romani aliarum mensurarum cognitio pendet, & cum ea est implicata. Facillima ratio inuestigandi quantum caperet is sextarius, ex pondere sumenda est eius, in vino aut aqua. parum enim hi duo liquores discrepant. nam oleum nona parte levius est aqua, decemque unciæ aquæ novem uncijs in oleo respondent. mel autem semisse gravius est aqua. Sic viginti uncijs in aqua triginta in melle respondent. Hoc est, si vas aqua repletum pendet uncias viginti, idem repletum oleo pendeat uncias decem & octo, idem repletum melle pendeat uncias triginta. Ergo de sextarii Romani pondere auctores non

non conueniunt. Hesichius vncias viginti quatuor illi tribuit, quod sequitur Budæus, & eius auctoritate alij recentiores. Isidorus huic sententiæ fauet cum libr. 16. cap. 25. Hemina inquit, appendit libram vnam, quæ geminata sextarium facit. & rursus modio attribuit sextarios viginti duos, libras quatuor & quadraginta. Non pauci decem & octo vncias sextarium Romanum pendere in aqua affirmant, quod dixit Galen. de ponder. & mens. sic enim ait: alij dicunt sextarium habere pōdus libræ & semissis. & rursus, Trybliū, (quod est dimidium sextarij) habet vncias nouem. Verum hoc in oleo intelligi sequentia declarant, sicut & Diosc. de pōder. & mensur. tribuens sextario aquæ vncias decem & octo vitiatu est, vt Græci codices declarant non de aqua sed de oleo agere, neque aquæ pondus à vini seiungere, quod latini codices quidam corruptè habent. Peritiores tamen sextarium Romanum in aqua aut vino pendere vncias viginti malunt. Hermolaus Barbarus, Leonardus Portius, alij omnes per meritum aliorum antiquorum auctoritate, tum Fannij, cum ait. Nam libræ, vt memorât, bessem sextarius addit: Seu puros pēdas latices,

nq

D

seu

seu dona Lyæi. Addunt semissem librę labentis oliui, Selibramq; ferunt mellis superesse bilibri. Vides sextario in aqua aut vino tribui pondus vnciarum viginti, in oleo. 18. in melle triginta. Quod sequitur etiam libellus Galeno attributus de pond. & mens. Hęc nobis sententia quę media est, duabus alijs præferenda videbatur: præsertim cū antiquorum dicta facile explicari possint. nempe qui sextario vncias viginti quatuor dederunt, ijde mensuralibus locuti sunt, vti ex Galeno attulimus lib. 6. de compos. medica. per genera. c. 8. duodecim vncias mensurales decę vnciarum pondus habere. quod ab eo in oleo dictū, Oribasius ex Adamantij sentētia dixit: sextarium Italicum vini quidem mensura vncias viginti quatuor pondere, libram nostrā ac vncias octo habere. Qui vero decem & octo vncias sextario dederunt, aut in oleo explicandi sunt, aut non de sextario Romano locuti sunt, sed de sextario Attico (sic nos interpretabamur) qui vncias quidem mensurales. 18. continet, nimirum pondus vnciarum omnino. 15. sic enim Galenus ait eodem opere libr. 5. cap. 6. Atticam Hemina nouē Italicas vncias conficere: addieq;

pen-

pendunt enim 2. Italice vncia, quas in cornibus insectis metiuntur, septem vncias ponderales & semissem: quod de oleo etiam dictum placet ad vinum aut aquam traduci. Quo loco aperte perspicitur errasse quicūq; sextario Attico dat pondus vnciarum octodecim, Romano vncias viginti mensurales non ponderales, quod facit Georgi. Agricola lib. i. errasse alios qui sextarium Romanum Toletano parē faciunt, cum huius pondus in vino aut aqua esse vnciarum modo sedecim minime dubium sit. Quod si Romanas vncias veteres pares communibus nostris esse recipitur, sextarius Romanus comparabitur cum nostro proportionē sex quiquarta, seu quod idē est, Toletanus, quatuor quintas Romani sextarij cōtinebit. Si autem veteres vncias malumus medicis vncijs nostræ ætatis pares esse. viginti vncia veteres ex nostris communibus continebunt vncias $18\frac{3}{4}$. hoc est vncias octodecim octavas seu drachmas sex: quæ faciunt ad arames nostros duodecim. Comparabitur quæ hac ratione sextarius Romanus cum Toletano proportionē quæ est .75. ad .64. vbi constat vtriusque sextarij vncijs in suas quartas partes diuisis: nempe proportio

erit ferme sesquifexta. Quæ omnia intelligentia comprehendenda & memoriæ commendanda putabam, magnam enim lucem vniuersæ disputationi afferre poterunt. Vitruuius lib. 7. cap. 8. sextarium argenti viui pondo ait esse viginti quinque. Nos facto periculo inuenimus ponderare libras viginti tres, vncias decem, octauas seu drachmas septem. fortassis argentum viuum illud non erat vsquequaque defecatum: sed ex quo certè perspicitur, neque Romana pondera minora esse nostris, neq; sextarium Romanum continere vncias ponderales octodecim, longè enim ratio Vitruuij à nostro experimento aberrasset.

De pede Romano. Cap. 5.

MENSURA Pedis Romani sic certa ratione esset explorata, magna nos molestia cæteris constituendis liberasset: ac præsertim quantus esset sextarius Romanus definire in pròptu esset: atque ex eo quid de vncia & ponderibus Romanis sentiendum esset, vna opera

opera constitueretur. Pendit enim sextarius Romanus viginti uncias Romanas præcisè, idemque est amphoræ Romanæ pars omnino quadragesima octaua. Amphora autè Romana pedis Romani mensuram quoque versus habet, unde & à forma quadratoq; pede, quadrantat dicitur. Sic enim Festus ait: Quadrantal vocabāt antiqui: quam ex Græco amphoram dicunt, quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit sextarios. Idem Fannius alijque omnes tradunt quasi rem minimè dubiam. sic ex pede Romano iusto confecta amphora, de sextarij mensura & pondere iudicare facile erat, ea diuisa in octo & quadraginta æquas partes. Video ramen de pede Romano disceptationem esse, neque inter se eruditos conuenire. Tres enim pedis formas mensurasque afferunt, minimam, mediocrem, maximā ita inter se comparatas, vt maxima mediocrem superet ferme sicilico, id est parte pedis mediocris quadragesima octaua, pes mediocris minimum superet sextula plus minus, hoc est, parte pedis minoris septuagesima quinta. Sic pes maximus minimum superat duella, hoc est minimi parte trigesima sexta. Maximum pedem pro vero, superiori

mub

D 3 sæcu-

seculo eruditi habebant. & Philander in Vitruvium lib. 3. cap. 3. ex columna Porphyretica deprehendisse se Romæ ait. meminit eius columnæ etiam Marlianus de antiquitatibus vrbs Romæ. mediocrē Leonardus Portius primus pro vero tradidit ex marmorea bāsse sepulcri CN. Cossutij sculptoris, quæ cū in hortis Angeli Colotij Romæ esset, Colotianus pes vulgò vocatur. quæ sententia & mensura magno eruditorum plausu superioribus annis celebrata est. minimum pedem Petus inuexit de pond. & mens. libr. i. ex tribus pedibus areis, quos se Romæ vidisse affirmat, sumpta occasione nouandi. Verum nos cū sextarium sciamus, quod & ille fatetur lib. 3. viginti vncias pendere in vino aut aqua, siue æquales nostris vncijs sint, siue minores parte quintadecima, vti superior est dictum: amphoram ex illo pede Romano sextarios. 48. eius ponderis non capere manifestè deprehendimus. Congius. 8. pars est amphoræ Romanæ capiens sex omnino Romanos sextarios, fitque ex semisse pedis Romani quoquo versus. Factis ergo duobus congijs altero ad mensuram semipedis Colotiani, altero ad semipedis Porphyretici modum

dum, Congium priorem capere animaduerti septem sextarios Toletanos. (singuli pendunt uncias sedecim) qui efficiunt addita tantum parte .32. unius Toletani sextarij, sex Romanos unciarum decem & octo, drachmarum seu octauarum sex, quod est iustum sextarij Romani pondus, si uncię veteres sunt pares nostris medicis. Congij octo, quos capit amphora, quorum singuli continent septem Toletanos sextarios & partem præterea. 32. (quæ vix potest ob exiguitatem obseruari.) efficiunt sextarios Toletanos .56. & $\frac{1}{4}$. qui subducta ratione efficiunt sextarios Romanos .48. quorum singuli viginti uncias medicas contineant, communes uncias. 18. $\frac{3}{4}$. seu quod idem est uncias octodecim, octauas seu drachmas sex. Congius alter & maior capiebat septem Toletanos sextarios & semissem. sic vt amphora sexaginta sextarios Toletanos caperet, nimirum quadraginta octo Romanos singulos unciarum communium viginti. Nam vt sextarius Romanus huius pōderis comparatur cū Toletano proportionē sexquiquarta, ita numerus. 60. excedit numerum .48. eadem proportionē, quocirca minimi pedis Romani effigiem

effigiem eius excludimus, quasi norhi pedis, certe posterioris temporis, cum Congius ex eius semisse factus sex sextarios Romanos prioris aut posterioris ponderis non capiat, ne amphora quidem ex integro pede facta quadraginta octo sextarios id genus. mirorque Patum diuersum se obseruasse facta amphora ex suo pede affirmare. Sed nimirum in lubrica obseruatione decipi facile fuit, & suis opinionibus semel susceptis fauet animus. Et ne quis accuset mensuras pedum in charta expressas minores quam in typis esse, propterea quod charta humore extenditur, ariditate contrahitur: is sciat ne id quidem in nostris obseruationibus fuisse prætermisum: sed triū pedū modū ut typis æreis responderent, & ipsis prototypis ex lapide, aut ex ære made facta charta sumpsisse, ea mensura quam hoc loco exprimam, ut studiosorum conatus hac etiam parte iuuentur. si prius addidero, nobis ex tribus pedibus maximum legitimum videri: qui expeditissimam rationem præbet pondera & mensuras comparandi inter se, credamque duos alios minores iusto esse. Sed ex pede Colotiano atque amphora ad eam mensuram extructa factum puto, ut recentiores

res in eam sententiam abierint (cuius vesti-
gium in paulo antiquioribus non inuenio)
vncias Romanas veteres minores nostris com-
munibus esse.

*Tres semipedes Romanos non eadem mensura adij-
cimus, Porphireticum, Colotianum, & Pati:
quorum ex parte vna quatuor digiti, ex alte-
ra tres pollices designantur. Conti-
net enim pes digitos sedecim,
pollices, seu manus, vncias
duodecim.*

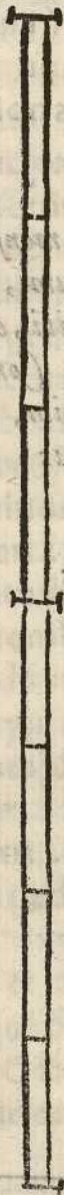
) (i) (

E

Semi-

Semipes maximus Porphireticus.

Semipes mediocris Colotianus.

Semipes minimus etatis posterioris.

De ponderibus Hebraicis. (ap. 6.

E Vncia, sextario & pede Romanis, quid sentiendum sit hactenus explicuimus: nunc ad alia pondera & mensuras progrediendum est. Et ut hos antiquitati habeatur, simul quoniam de diuinis libris præcipua cura erat, in singulis generibus, Hebraicis ponderibus & mensuris explicatis ad Græca & Romana procedemus. Atque in singulis ea dicemus, quæ nobis quidem verisimilia maxime esse videbuntur, magnorumque virorum fide & auctoritate fundata.

De Talento Hebraico.

TALENTVM Quod primum & maximum apud omnes nationes pondus proculdubio est, ab Hebræis KiKar vocatur, id est torta seu massa, quod rudi ponderesset, neque percussa aliqua imagine, magis pondus, aut nummorum summa. Pendebat minas quinquaginta, drachmas duo decim millia, quod certa ratione colligitur

exodi cap 38. ver. 25. vbi Hæbraice Græcèq;
ex hominibus sexcentis tribus millibus quin-
gentis quinquaginta, cùm singuli soluissent
per capita dimidium siclum, hoc est dra-
chmas duas, redacta fuerunt centum Ta-
lenta argenti, præterea sicli. 1775. sic ex sex-
centis millibus hominum centum Talenta
redacta sunt, ex minori numero hominibus
3550. siclorum numerus. 1775. atq; adeo sin-
gula hominum sex millia, cùm quilibet dimi-
dium siclum dedisset, talentum obtulerunt.
Ergo talentum Hebraicum drachmas pende-
bat duodecim millia præcise. Hoc est si dra-
chmæ illæ pares nostris erant, vti verisimilius
iudicamus, Talentum quidem auri Hebrai-
cū continebat quantū aurei nostrates. 12750.
pendunt; cum ex octo vncijs auri seu besse
libræ (marcum nos dicimus) 68 aurei cudan-
tur. Quod si Talentum argenti erat, pende-
bat quantū argentei nummi nostrates 12562
& semis, quia ex octo vncijs argenti, signan-
tur argentei nummi 67. Epiphanius talentū
facit librarum 125. libram duodecim vncia-
rum, quocirca drachmas pēdebit duodecim
millia. Dionysius etiam Halicar. lib. 9. duo
millia asses siue libras efficere ait sedecim ta-
lenta

lenta æris. Sic cuilibet Talento ratione sub-
ducta duodecim millia drachmæ proueniēt.
Neq; dissentir Vitruuius cum lib. 10. cap. 21.
Talentis quatuor .480. pondo tribuit, hoc
est, cuiq; libras centū viginti: minas mallē di-
xisset: nā. 120. minæ libras efficiunt 125. quas
apud quasdā gentes Suidas ait Talentum cō-
tinere: τὸ τάλαντον παρὰ τίσιμ' ἔχει λίτρας. ρκ. Idēq;
Hesichius ait Talentum apud quosdam mi-
nas. 12. pendere. Vides non ex sacris litteris
modo probari Talentum antiquissimū duo-
decim millia drachmas continere, sed etiam
eodem pondere extare apud alios scriptores.
Verum ijs quæ dicta sunt ingens Talentorū
numerus opponi potest passim occurrens in
libris sacris .I. Paral. 22. ver. 14. auri talenta
centum millia, argenti mille millia Talento-
rum relinquere se Dauid in thesauris templo
ædificando ait. & cap. 29. ver. 4. tria millia Ta-
lentorum de auro Ophir, & septem millia
Talentorum argenti probatissimi deauran-
do templo se relinquere ait. Quæ summæ si
ad aureos nostros referantur, immēsum cres-
cent, vix vt credi possit, ac ne vix quidem,
vt ex tantulo regno Dauid tantum auri &
argenti per totam vitam collegerit. Quare
E 3 placet

placet quod Eupolemus, cum de templi Hierosolymitani structura & expensis in ea factis agens addit: Talentum autem dico, quod siclum appellant, affert Eusebius lib. 9. de præparatione Evangelica capite .4. Sic summa factæ expensæ quadragies sexies centena millia, quæ insumpta templo extruendo, idem Eupolemus ait, de siclis intelligatur. quæ nihilominus perueniet ad drachmas auri .18400000. nimirum quantum aurei nostrates .19329990. nempe milliones amplius decem & nouem. Non discrepat ab hoc Talento drachmarum quatuor Homerus, cum Iliados. 23. inducit Achillem in funere Patrocli inter alia funebria præmia seruam cum tripode, equam prægnantem, lebetem, quarto loco proponentem duo auri Talenta τῶ δὲ τετάρτῳ θινε δὴς χρυσῶς πέναντα. Quod Suidas exponens ait Talenti voce ab Homero numerum quendam significari certè pecuniæ, exiguumque admodum. Vides Talenta apud Hæbreos gemina haud dubium fuisse, alterum drachmarum .12000. alterum drachmarum quatuor tanto inter se intervallo discrepantia. Et qui dem de quo Talento agatur in quibusdam locis

locis statuere facile est, vti locis modò citatis, alijs locis difficilimum prorsus est, arduaue res. Vt verissime Budæus dixerit libr. 4. de asse, æstimationem opulentia Hebraicæ fieri non posse ob Talenti varietatem. Quis enim diuinet cuius generis Talenta auri centum viginti fuerint, quæ Regina Saba dedit Salomoni. 3. reg. 10. Si enim siclos dixeris totidem, exigua summa, pondusque auri erit, donum inter Reges exile: si Talenta primi generis excrescet summa ad aureos 1530000. nimirum millionem vnum cum dimidio, supra fidem tantum auri allatum ab ea Regina fuisse. Sed nimirum quidam multa alia Talentorum genera Hebræis usitata esse prædicant: quod vellem idoneo argumento confirmarent. Ac primum Talentum sanctuarij & Talentum congregationis faciunt, ceterò Lyra Exod. 38. ex sententia Rabbi Selomo, vt Talentum sanctuarij sit de quo dictum est drachmarum 12000. Talentum congregationis sit drachmarum. 6000. semis alterius. Quam distinctionem à multis reprobata videntur, eamq; si probare nos vellemus, fortassis Talen-

lentū potius cōgregationis vocaremus quod
continet. 12000. drachmas: Talentum san-
ctuarij crederemus. 24000. drachmas pende-
re propter auctoritatem Iosephi: qui cum
libr. 14. Antiq. cap. 12. minæ tribuat duas li-
bras & semissem, nempe siclos sexaginta: idē
lib. 3. cap. 7. agens de cādelabro aureo ait: Cā-
delabrū quod vnius Talenti erat, minas centū
pendere, nimirum drachmas. 24. millia. Affe-
runt alij Talentum quod numismaticum vo-
cant, & auro potissimum deputari credunt,
mille drachmarū pōdere, qualia 120. auri Ta-
lenta à Regina Saba Salomoni dono data fuis-
se affirmant, nimirū quoniam Iosephus vigin-
ti modo Talenta dedisse ait, certē singula
drachmarum. 6000. ex quanto pondere aiūt
Talentum congregationis fuisse, ita vt sexta
eius Talenti pars talentum etiam diceretur,
3. reg. 10. ver. 10. quemadmodū apud Aegy-
tios drachma erat oboli pondere, nempe cū
obolus iustæ drachmæ pars sexta esset. Ad-
dunt Talenti decimam Talentum vocari, nō
alio argumento quàm quòd lib. 1. Paral. cap.
22. ver. 4. cū à Dauide relicta dicātur centū
millia auri Talenta, argenti mille millia, Io-
sephus lib. 7. cap. 11. eius summæ decimam
scri-

scribit decem millia auri Talenta argenti centum millia. sed quid hoc sit nisi diuinare, & subterfugia querere locis scriptorum conciliandis. Porro cum natura in se infinitam partiendi præbeat facultatem, in quot partes Talentum parti possumus, tot licebit genera Talentorum excogitare, præsertim si locis scriptorum discrepantibus commentum pos sit velari, cum in promptu potius sit existi mare Iosephi numeros multis locis esse vi tiatos: quod facile fuit, cum non per literas, sed per notas scriberentur. Alioqui quo modo explicabunt, quod eodem libr. ca pite. 8. legitur Absalonis caesariem ducentos siclos pendere, eosque siclos quinque mi nas seu pondo facere. nisi forte de minis Ro manis intelligatur aut Alexandrinis, quas vi ginti vnciarum esse singulas libellis de pon der. & mensur. Galen. & Dioscor. affirmatū reliquere. Relinquatur ergo Hebraica Ta lenta gemina manifestè fuisse, magnum drachmarum duodecim millium, minimum drachmarum quatuor. Inter hæc an alia fue rint Talenta, & credi posse, & certa id ratio ne aut auctoritate non posse probari.

De Mina Hebraica.

DE Mina Hebraice pondere auctores variant, neque facile est opinionem opinionum præferre: maiori tamen auctoritate & numero Mina Hebraica dant siclos sexaginta. quibus Ezech verba fauent capite. 45. v. 12. dicentis. Porro viginti sicli, & viginti quinque sicli, & quindecim sicli minam faciunt. Sic mina continebit drachmas ducentas & quadraginta, vncias triginta, libras duas & semissem, vti Iosephus affirmat lib. 14. cap. 12. Vnus Lyræ ad cap. Exod. 38. ex sententia Rabbi Selomo mina dat siclos modò viginti quinque, Talento (quod centenarium vocat) congregationis quidem minas sexaginta, nempe sex millia drachmas, sanctuarij autem minas centum & viginti, summamque drachmarum duplicatam. Quod cum sentiunt, Ezechielem explicant loco citato, non minæ tantum pondus integrum explicuisse, sed etiam eius partes, quatuor quintas siclis viginti, tres autem siclis quindecim. Convenit cum hac sententia Pollux, nam apud omnes gentes affirmat, Talentum quidem minas sexaginta pendere. Minam autem drachmas centum Minas

nas & drachmas pro gentium varietate vario esse pondere. Nos tamen Iosephi sententiam sequemur magis ut apparet cum Ezech. verbis conuenientem: aut fortassis primis temporibus mina Hebraica siclorum sexaginta fuit drachmarum .240. consequentibus drachmarum centum exemplo nationum aliarum. Sed & minores quasdam minas quasdam fuisse confiteri oportet, cum 3. reg. 10. ver. 17. legamus: trecentam minam vnam peltam vestiebant. Quis enim tam firmo esset corpore, ut clypeum trecentarum librarum, aut .750. si Iosephum in minæ pondere sequimur, brachio sustentaret. Sed nimirum locus hic vitiatum est, cum Hebraicè, Græcè, & Caldaicè trestantum minas legamus vnam peltam vestisse. aut cum. 2. Paralipomen. 6. ver. 16. legamus trecenta quoque scuta trecentorum aureorum, pro aureis, in libris Reg. interpres minas substituit: cum potius trecenti aurei drachmales faciant minas tres iuxta Lyrae sententiam siclos. 25. minæ tribuentis. Verum quo pacto 1. Machabæorum .14. ver. 24. Simon mittit Roman clypeum aureum minarum mille, nisi minæ multo minores erant, fortassis

F 2 sicali

sicli singula (vt de Talento diximus) aut drachmæ pondere. quod vt coniectura nititur probabili, ita vellem argumento aliquo posset confirmari.

De siclo.

SICLVS Haud dubiū pedit drachmas quatuor, sic enim Hiero. ait ad cap. 4. Ezech. Siclus autē, id est, stater habet drachmas quatuor: octo autem drachmæ latinam vnciam faciunt. Erat ergo sicli pondus semunciae. sed & siclos minores dimidio fuisse persuaderi potest, quod vbi. 2. Reg. 14 ver. 26. cæsariem Abalonis dicitur pendere siclos ducentos pondere regio seu publico, septuaginta interpretes centum siclos posuerunt. nimirum quod siclum ponderis publici semissem esse existimarunt sicli maioris. Hinc nata est multorū opinio, siclum duplicem esse, publicum seu congregationis duarum drachmarum, alterum sanctuarij drachmarum quatuor. & quidem de minori siclo locutus est Epiphanius cū dixit. Siclus est quarta pars vnciae dimidium stateris. De hoc siclo intelligi debet liber. 1. Machab. cap. 10. ver. 42. vbi Demetrius Rex remittere se ait Iudæis quinque millia siclorū: cū Iosaphus lib. 13. cap. 5. pro quinque millibus

millibus siclorū , posuerit decem millia drachmas. Tales sicle quinque; millia fuerunt, quos pendebat Goliath thorax. i. Reg. 17. ver. 6. alioqui maius pondus, quam quo portando vires vnius hominis essent. Quod cum in frequentiori usu fuerit sicle minor didrachmus, factum est, uti didrachmi nomine promiscue vterque; sicle a septuaginta interpretibus intelligatur. certe Exod. 30. & Leuit. ult. pro sicle quatuor drachmarum didrachmum ipsum posuerunt. Hanc sicle distinctionem, quam ad alia fere pondera & mensuras eius auctores extendunt, rejiciunt alij recentiores quasi commentum Iudæorum, nulla certe ratione fundatum. Ea tamen quæ dicta sunt, & in posterum addentur, quid sentiendum sit declarabunt.

De Aureis Hebraicis.

CVM in Divinis libris aureorum, aut argenteorum firmentio, quod fere contingit hac forma loquendi, decem aut viginti aut triginta auri argenteive, plerique; aut omnibus locis sicle vocem subaudiendam viri eruditi existimarunt, quod noster etiam interpretes secutus est. Gen. certe 24. ver. 22. quod Hebraice dicitur: duas armillas decem auri pondus earum, ipse dixit pondus siclorum decem. Gene. tamen

cap. 37. ver. 28. pro viginti argenti quibus venditus est Ioseph, noster interpretres viginti argēteis dixit, cū dicere potuisset viginti argēti siclis, vti Chaldaice positū est. Itē. 3. reg. 10. ver. 29. educebatur quadriga ex Aegypto sexcentis argenti, quod repetitur. 2. Paral. 1. ver. 17. interpretres tamen priori loco sexcentis argēti siclis dixit, posteriori, sexcentis argenteis eadem significatione. Idem obseruo Iud. 8. ver. 26. & 2. reg. 18. ver. 10. in simili forma loquendi sicli vocem in nostra editione esse expressā. Tales credimus triginta argēteos fuisse quos Iudas accepit a Iudēis proditiōis pretium. Qui enim singulos decem denarios valuisse affirmant, eaq; summa Iudam compēlare voluisse ynguenti effusi æstimationem, acutè magis quam verè loquuntur. Atque quæ hætenus dicta sunt cū vera sint, certe verisimilia admodum : adijciunt quidam pondera, & monetas aureas minores dimidio apud Hebræos quidem argenteis fuisse. sic siclum aureum sanctuarij duarum drachmarum, publicum vnus modo drachmæ fuisse. qua ratione cum 3. reg. 10. ver. 17. Hebraicè Græcèq; singulis peltis induxisse Salomonem dicatur tres auri minas. 2. Pa-
rali

rali. 9. ver. 16. trecentis aureis singula scuta
recta fuisse dicitur. nimirum cum mina cen-
tum drachmas pendat, aurei illi singuli vnus
tantum drachmæ pōdere fuerunt. Neq; enim
commodiorem rationem conciliandi inue-
nias, non etiam si minam feceris siclorum se-
xaginta, quod Iosephum sentire diximus.
Ni forte placet magis, suscepto eas minas cē-
tum tantum drachmarum fuisse, confiteri eo
loco, dimidium sicli aurei publici vocari ab-
solute aureum, ne opus sit tot comminisci
distinctiones, siclosq; aureos affirmare, ab
argēteis siclis pondere discrepare. quod nō
video certo aliquo ergumento confirmari.

De Gheràh seu obolo Hebraico.

GHERA Sicli pars est vigesima, drachmæ
pars omnino quinta. Ezech. 45. ver. 12. Si-
cl^o viginti Gheras habet noster interpret ob-
olū fere reddit, tametsi obolus Græcis pars. 6.
drachmæ est, sic Gherà obolum continet, &
5. eius partem præcise. Chaldaeus pro *Gheràh*
vertit *Meghà* quam pendere dicunt sedecim
hordei grana, cum obolus duodecim tritici
grana pendat. atq; adeo *Gheràh* cum obolū cō-
tineat, & quintā eius partē pendet grana triti-
ci quatuordecim cum dimidio fere: pōdusq;
Meghà

Meghà Chaldaici atque *Gheràh* Hebraice
 idem erit: quòd hordei grana leuiora sunt tri
 tici granis. 8. circiter parte. Erat etiam in Ara
 bia moneta *Qesiràh* nomine eiusdem ponde
 ris cum *Gheràh*: vnde cùm ea voce ouis signi
 ficetur, noster interpres Gene. 33. ver. 19. pro
 centum *Qesiràh*, quibus Iacob emit agrum à
 Sichimitis, posuit centum agnos. Tum Iob
 ultim. cap. ver. 11. vbi dicitur, amicos Iob de
 disse illi singulos *Qesiràh* vnum, dixit ipse
 ouem vnā: cùm Hebræi potius vtroque lo
 co monetā ea voce significari credant, quæ
 ouis nomine vocabatur, quòd ouis imagine
 esset percussa: vti de antiquis Romanorum
 monetis superius dictum est: quæ posteriori
 tempore adulterata, pondereque imminuto
Cheràh par fuerit, antiquissimis temporibus
 aurea magnique ponderis. Alioqui quid opis
 subleuandę Iobi inopiæ viri copiosi contulif
 sent oue vna data in tanta præsertim pecoris
 copia? Erat etiam Darchemon Esdræ. 2. ca
 pite ver. 69. drachmę pondere nummus: pu
 toque eodem pondere fuisse Esdræ cap. 8.
 ver. 27. Adarchon. nam & vocum similitudo
 est, & vtroque loco noster interpres solidum
 posuit. Erat denique *Zus* eodem drachmæ
 pon-

pondere in libris tantum Rabbiorum, vt Elias affert in Thilbi, & hoc loco missum facimus cum multis alijs ponderum, monetarum & mensurarum nominibus Rabbis vsu tatis quamuis. cum satis oneris sustineamus explicandis ijs inter Hebraica, quæ in diuinis libris reperiuntur. Ergo vt hæc pondera inter ipsa comparemus prius quam ad alia progrediamur.

Talentum Hebraicum magnum continet minas. 10. siclos. 3000. drachmas. 12000. obolos Hebraicos siue Gheras. 60000. grana hordei. 260000.

Mina antiqua continet siclos. 60. drachmas. 240. obolos Hebraicos. 1200. grana hordei. 19200.

Siclus continet drachmas. 4. obolos Hebraicos. 20. grana hordei. 320.

Drachma continet obolos Hebraicos. 5. obolus Hebraicus siue Ghera grana hordei 16. tritici. 14. & semissem fere.

Gaudi De

De Gracis ponderibus. Cap. 7.

R A E C A Pondera Hebraicis succedent, propter antiquitatem eius gentis & nobilitatem in omni parte philosophiæ. adiungentur autem quædam numismatum genera apud eam gentem vñitata. Inserenturque vetera Græcorum medicorum pondera suis locis, ne se parata tractatione sit opus, sed sub vnum conspectum omnia Græcorum pondera proponantur. Libram & vnciam, quoniã à Romanis. acceperunt Græci pondere non mutato, ea hoc loco omittere & inter Romana pondera ponere consilium fuit.

De Talento.

M V L T A Talentorum genera Gracis & vicinis gentibus fuerunt, quæ ex Polluce pleraq; eius auctoritate ponentur, ex alijs auctoribus alia, immutato tamen ordine à minoribus ad maiora Talenta progrediendũ erit. Ac primũ Syrium Talentũ Pollux ait, drachmas Atticas continere. 1500. nempe quantũ aurei nostrates. 1593. $\frac{3}{4}$ Atticum Talentum pendit drachmas omnino. 6000. nẽpe aureos nostros

noſtros. 6375. quod Talentum à quibuſdam Euboicum etiam vocabatur, ſeu Talentum Atticū minus: & erat Euboea Atticæ proxima, eiufq; ponderibus & menſuris utebatur. noſ abſoluta appellatione Talentū hoc Atticum vocabimus. Talentū Babylonici drachmarū erat. 7000. nēpe pondus æquans aureorum noſtrorū .7436 $\frac{1}{2}$. Præterea erat Euboicum Talentū minarū .80. drachmarū. 8000. quantum aurei noſtri. 8500. hoc Talentum magnum à Virg. 9. A Eneidos vocari putant. cū dixit: Et tripodas geminos auri duo magna Talenta. quod ſequuntur Priſcian. de ponder. & Seruius ad eum Virgil. locum: bene in quiēs addit magna: nā Talentū poteſt & breue aliquid & magnū ſignificare. Vocatur etiā Talentum Atticum maius minoris comparatione eiufquod pendebat drachmas. 6000. quomodo Liuius cū ipſomet conciliatur. nā cū lib. 37. dixiſſet, cū Antiocho fœdus ea lege factū, ut Talēta Euboica. 15000. certis pēſionibus pēderet, quod & Appianus dixit in Syriaco: Liuius quaſi ſui oblitus lib. 38. quo loco refert fœderis leges à ſenatu Romano comprobataſ, ea Talēta Attica dixit. Verū cū addiderit illa verba, Talentum ne minus

pondo octoginta Romanis ponderibus pendat, de Euboico Talento, siue maiori Attico agere manifestum est. Sed vnde tamen noua difficultas nascitur. nam si octoginta pondo Romanis ponderibus id Talentum pendebat, hoc est libras Romanas octoginta. cum libra Romana pendat drachmas .96. Mina Attica semuncia minor, fiet vt Talentum Euboicum pendat drachmas tantum. 7680. nisi forte eas minutias Liuius persequi noluit, tamen si non ignoraret libram Romanam mina Attica minorem esse. Vtrouis modo constat Talentum AEgyptium pondo octoginta capere, vti Varronis verbis Plinius ait libr. 33. cap. 3. quem de mina Attica libravè Romana locutum possumus interpretari. Denique Talentum AEgyptium erat maius ceteris, pendens nimirum drachmas. 10000. aureos nostrates .10627. quæ omnia intelligenda sunt, vt Pollux ipse ait, si quis supputationem ad drachmas Atticas faciat, continere videlicet hæc omnia Talenta eum numerum drachmarum quem diximus. alioquit si quodque ad suæ gētis minora pōdera referatur: quoduis eorum minas sexaginta, mina quælibet ceterum drachmas continebat. Sed eę minę & drach-

drachmæ comparabantur cum alijs aliarum gentium ea proportione qua ipsa inter se Talenta, ita ut sicut Babylonicum Talentum Atticū superabat proportione sex quisepta, ita mina & drachma Babylonica Atticas minas & drachmas: quod magnopere considerandum est. Præterea idem Pollux affirmat Talentum sex drachmarum non solum apud Athenienses, sed & apud Siculos in usu fuisse, nimirum Hebræorum imitatione apud quos siclus, ut dictum est, Talenti etiam nomine vocabatur. Nos omissis alijs Talentorum generibus de Attico priori agemus pendente minas sexaginta, drachmas. 6000. quoniam maiori fama celebratur. De quo Fannius dixit: Cecropium superest post hæc dixisse Talentum. Sexaginta minas seu vis sex millia drachmas: Quod summum dotis perhibetur pondus Athenis. Titus Livius libro trigesimo quarto in Achaia redemptos fuisse ait mille ducentos Romanos centum Talenti, cum quingenos denarios in capita dedissent. sic subducta ratione Talenta singula sex millia denarios continebant.

De Mina Attica

G 3

Mina

MIN A. Capito drachmas centum libram
 Romanam semuncia superans. Romana
 enim libra uncias continet duodecim, drach-
 mas nonaginta sex. Erat autem Athenis du-
 plex mina, altera minor drachmarum septua-
 ginta quinque, de qua Fannius: Minam vocit-
 ant, nostri que minam dixerunt priores. Cen-
 tum hæ sunt drachmæ. Quod si decerpseris
 illis Quatuor, efficies hanc nostram denique
 libram: Attica quæ fiet, si quartam dempse-
 ris hinc, Mina. Erant quibus versibus de libra
 Attica agi putant. Altera Athenis mina ma-
 ior, 100. drachmas capiebat. quod ex ijs omni-
 bus colligitur quicumq; Talētū Atticū minas
 sexaginta, drachmas Atticas sex millia pēde-
 re dixerunt, dantes videlicet singulis minis
 drachmas centū. Sic qua proportionē duo Ta-
 lēta Attica maius & minus inter se comparā-
 tur, nēpe sesquitertia: eādē hæ duæ minæ in-
 ter se habent. Erant præterea aliæ minæ, quod
 ex Galen. & Dioscor. de mensur. & ponder.
 colligitur, nempe medica: quam Gal. Atti-
 cam & Aegyptiam dicit uncias 16. drach-
 marum. 128. mina Italica uncias 10. de-
 cim, drachmarum. 144. præterea mina uncia-
 rum viginti, quā Galen. Romanam Dioscor.
 Alexan.

Alexandrinam dicit drachmarum 160. De qua Iosephus lib. 7. cap. 8. intelligatur, cum eam Absalonis ducentos siclos pendere ait, hoc est minas quinque. Verum hæ maiores minæ medicis tantumodo in usu erant: duæ superiores in usu Atheniensium communi. Pendebat Attica mina maior quantum aurei nostri centum & sex addito insuper quadrante.

DRACHMA (Quæ & ὀβολὸς Græcis dicitur id est pondus) octava pars ynciæ est. Et quidem Attica cum Romana conveniebat sex obolos continens. Aeginea drachma, ut Pollux ait, obolos decem continebat, crassa drachma ex eo pondere dicta. Nimirum qua proportionem Aegineum Talentum cum Attico comparabatur, eadem proportio erat inter duas illas drachmas utriusque gentis. Porro Græcorum nummi ad drachmæ pondus cudebantur. Primum enim stater erat quatuor drachmarum, quot siclus continet apud Hebræos. Sic sæpe in nostra editione vulgata pro eo substituitur, ut. I. Reg. 9. ver. 8. Ecce, inquit, inuenta est in manu mea quarta pars stateris. in Hebræico quarta pars sili.

Idem

& Matth.

& Mat. 17. cū publicani accusassent, quod
Christus nō solueret didrachma ver. 27. iu-
bet Petro staterē in ore piscis inuētū pro se &
illo solui nimirū duo didrachmi, hoc est, qua-
tuor drachmas pendebat. Quo pondere Dari-
ci (de quibus Xenophon lib. 1. de expeditione
Cyri) percutiebantur, quamuis ex auro.
nam Athenis stateres aurei didrachmi erant,
vt Pollux ait lib. 4. his verbis: Aureus autem
stater duas drachmas Atticas habuit. Sed cū
idem Pollux affirmet, aureum staterem mi-
nam valere, & in ijs quæ appenduntur ex eo,
pondus minæ staterem dici: colligit Budæus
lib. 5. de asse fuisse stateres aureos. 8. drachma-
rum, nempe vt vncia auri duodecim argenti
vncijs & semis, quod erat pondus minæ va-
lore equaretur, auri ad argētum proportionē
duodecupla. Suidas Daricum affert valere
quantum Atticus aureus, atque argenti dra-
chmas viginti valore exæquare. Sic quinque
Daricos minam argenti valere. Quibus ex
verbis suspicabat, Pollucis locum esse casti-
gandum, in eo quod aureum staterem minā
valere habet. Thucydides libro octauo Iaso à
Laconibus capta ait, captiuos omnes Tissa-
pherni datos pretio in singula capita stateris
Darici.

Darici. Erāt & nummi Cistophori qui 7500. Euboicū Talentum implerent auctore Festo. atque adeo si vera sunt quæ diximus, amplius quam drachmæ pondus singuli continebant, ac fere quantum denarius Romanus. Tametsi quod in Festo sequitur, eam summam denarios 4000. efficere difficultatem patitur. nam si id verum est, parum amplius quam semidrachmæ pondus singuli Cistophori continebant. Sed locus ille planè vitiatus est, ut restitui non possit. Drachma Attica argenti paulò amplius nostro argenteo nummo, auri autem aureum nostrum pondebat, & partem aurei sextamdecimam præcisè.

De Obolo.

OBOLVS Græcis sexta pars drachmæ est. tametsi uti Cleopatra ait, apud Aegyptios oboli pondere drachma erat, sexta nimirum pars Atticæ drachmæ. Drachma Hebraica in quinque obolos seu Gheras diuidebatur. sic Ghera continebat obolum Atticum & quintam eius partem. Denarius etiam diuidebatur in sex partes. sed cum vncia pondus septem denariorum esset, denarius continebat drachmam & septimam eius partem, atque adeo maior obolo Attico sexta denarij

H erat

erat, vti Celsus ait lib. 5. de simplicium mixtura loquens. nimirum obolum continebat & septimam oboli partem. Atque hæc sunt Attica pondera communia.

De alijs medicorum ponderibus Græcis.

MEDICI Pharmacia conficiendis, temperandisque potionibus, proprijs vtuntur ponderibus: vnciamque & drachmam in minora pondera diuidunt, quæ in vnum locum colligenda putabam. Ac primum grama occurrit tertia pars drachmæ latinis scripulum. Vocatur autem gramma quòd vncia scripula viginti quatuor habeat, quot sunt Græcæ literæ vti Fannius ait. Sequitur obolus scripuli semis, sexta drachmæ pars. quo pondere vtuntur etiã medici Græci. Ceratiō aut si liqua oboli pars tertia est, drachmæ pars octa uadecima. Chalcus seu æreolus quarta oboli drachmæ pars vigesima quarta. Ita quota scripulum pars est vnciæ, Chalcus drachmæ est. Sitarium seu granum dimidium Chalci. Sic drachma continet grana. 48. Demū leptum est, hoc est minutum, Chalci pars septima. Ergo sitarium minuta tria & semissem continet.

net. Superest explicare quoties maiora pondera minora contineant.

Mina Attica maior drachmas. 100. scrupula seu grammata. 300. obolos. 600. Ceratia seu filiquas. 1800. Chalcos seu areolos. 3600. sitaria. 7200. septa seu minuta. 25200.

Drachma continet grammata. 3. obolos. 6. ceratia. 16. chalcos. 36. sitaria. 72. lepta. 252.

Gramma obolos. 2. ceratia. 6. chalcos. 12. sitaria. 24. lepta. 84.

Obol² ceratia. 3. chalcos. 6. sitaria. 12. lepta. 42.

Ceratum chalcos. 2. sitaria. 4. lepta. 14.

Chalcus sitaria. 2. lepta. 7.

Sitarium lepta. 3. $\frac{1}{2}$ & leptum minimum Græcorum pondus.

Pondera Romana. Cap. 8.

A L E N T I Vocem & usum Romani penitus ignorarunt primis temporibus: neque prius acceperunt quam eorum arma in Græciam atque Asiam penetrarunt. Illis gentibus subditum multa ipsi dederunt iure & legibus commutatis,

H 2 tum

tum quædam ab illis mutuò acceperunt: præsertim ex eo tempore multæ voces Græcæ in latinam linguam commigrarunt: & cùm Græcis ipsi libram & vnciam dedissent, quas antea ignorabant, Talento & drachma quæ propria Græcorum erant, vñ ab eo tempore sunt. Maximum enim pondus veterum Romanorum libra erat, eaque multiplicata quæcumque pondera maiora explicabant. Sed erat centum pondium apud Catonem de re rustica cap. 15. qui & centenarius vocabatur respódens in numero librarum nostro Quintali, Græcoque Talento. & verisimile est Romanos habuisse massas. 100. 50. aut. 25. librarum singulas.

De libra Romana.

LIBRA Romana vncias duodecim continebat. qua significanda quatuor nominibus vti possumus. libra enim, as, & solidus vocatur, auctore Metiano, tum etiam pondo. Partes quidem libræ quæ essent, & quæ earum nomina capite. 2. explicatum est, nimirum eædem quæ assis. Illud hoc loco addimus, ex his quatuor libræ nominibus, pondo quidẽ tãtũ significari pondus, non autẽ nũmi genus, quamvis ex ea voce dupondium deductum duos

duos asses significare diximus. As & solidus fere non in significatione ponderis, sed nummi accipiuntur, hoc discrimine: quod as æreus erat, valebatque decimam denarii partē, solidus argenteus erat, vel etiā aureus. Si argenteus denario maior, valebat enim asses duodecim, si aureus eodē pōdere, valore itidē denariorū duodecim, quæ fere erat analogia auri ad argētū. Solidus recenti memoria æreus fere factus est veteri moneta sensim adulterata. Semper tamen retinuit vt duodecim denariolos cōtineret. Libræ vox frequētius pro pondere, aliquando etiam in significatione nummi vsurpatur. C. de appellat. l. carnes, & C. de modo mulctarum. l. illustres: vbi libra auri mulctari crimina quædam iubentur. quæ minus erat quàm auri vncia, vt ex eisdē locis perspicitur. & Budæus libr. 3. de asse cōijcit libram auri his locis & similibus esse aureum Romanum, quod duarum drachmarum frequenter vtebantur duos aureos nostros pendentem, & aliquid amplius. Sed quemadmodū primis temporibus asses maiores erāt singulilibræ pondere, quo tamē pondere imminuto valor tamen antiquus & nomen māsit: ita in solido & libra contigisse arbitror

primis temporibus maiores multo fuisse, atq;
 adeo vnciarū argēti aut auri duodecim. quod
 nomina indicant tum libræ quæ constat vn-
 cijs duodecim, tum solidi quod integrum pō-
 dus significat, propter numerum duodenariū
 qui perfectissimus est, nempe gemi natus se-
 narius constās ex omnibus suis partibus ali-
 quotis. Sed video tamen solidos (sic nostra
 coniectura est) eisdem progressu temporis
 imminutos eo amplius quod minor copia ar-
 genti & auri erat, & imminuto tamen pon-
 dere retentis nominibus pristinum valorem
 mansisse, vt solidus argenteus duodecim as-
 ses valeret, aure⁹ duodecim denarios. Quod
 vulgo hodie retinetur vt solidus, ære⁹ quāuis
 forme factus contineat denarios duodecim
 vbicunque solidorum est vsus. In quo à mara-
 uedino differt, qui decem tantū denarios
 valebat, vti suo loco explicabitur. Sic sexta
 parte solidus æreus marauedinum æreum,
 argēteus solidus marauedinum argenteum,
 aureus aureum superare debuit. Cæterum so-
 lidos aureos Romæ inuenio duarum drach-
 marum in frequenti vsu fuisse tempore Ale-
 xandri Seueri: sicque solidi aurei de quibus
 in legibus eius temporis fit mentio intelli-
 gantur

gantur. Iustiniani tēpore solidi aurei sex vnciam efficiebant : vnde & sextulares vocati sunt. Et ex libra auri signabantur septuaginta duo. vt constat ex lege quotiescunque. C. de suscep. Præposit. & Arcarijs libr. 10. tit. 70. Erat & drachmæ pondere solidus aureus. Præsertim in diuinis libris pro drachma Hebraica solidus ponitur latine : Esdræ libro primo capite octauo, & libro secundo capite septimo, & .1. Paral. 29.

De vncia Romana.

EST Ergo vncia pars libræ .12. cuius etiam partes sunt semuncia, duella (tertia vnciæ pars) sicilicus quarta, item sextula, quas hoc loco repetere non est necesse. Sed de vncia romanæ Romana an cum nostra vncia conueniat pondere, passim dubitatur: ego in superiori sententia vnciam veterem Romanā minorem nostram non esse amplius confirmabar visis duobus argenteis nummis vncialibus, altero Claudij Neronis, altero Hadriani siue antiquos, siue ad antiquorum exemplar conflatos: quos singulos vnciam nostram continere & aliquid amplius consideraui. nimirū Claudij denari⁹ siue septuplex, siue octuplex vnciam nostram duobus scrupulis, Hadriani vno

vno tantum scrupulo superabat. Præterea aureum vnum Faustinae Augustae nactus sum satis elegantem. ex altera parte formam eius & nomen, ex altera fœminam in throno sedentem manumque porrigentem habet cum hac inscriptione, Saluti Augustae, qui aureus sicilicet, hoc est duas drachmas nostras iustissimè pendit. Tantumdem aureus alter Vespasiani appendebat, quem postea elegantissimum sum nactus, ex vna parte Vespasiani facies & nomen, ex altera Martis stantis effigies his adiectis verbis, Vltor Mars. Tertius item & quartus Neronis Cæsaris Augusti expressa facie, & ex altera parte salutis effigie, duas drachmas pendebant minus duobus granis, non amplius, hoc est parte septuagesima quinta, vsu nimirum & tempore detriti aliquantum. & constat eos aureos Romanos didrachmos fuisse, vti Budæus assertit lib. 3. de asse, idemque ex Plinio colligi videtur lib. 33. cap. 3. quantumvis locus planè sit deprauatus, vix ut intelligi, restituivè possit. Sed & pro moneta vnciam auri extare in legibus Romanis constat, & recenti memoria in Sicilia & Neapoli vsurpatur valore circiter duorum aureorum nostrorum & semissis. tametsi

metiri iam non nummus aliquis est, sed num-
morum summa. Nam libra Ioan. 12. Accepit
libram unguenti, & 119. Ferens mixturam
mirrhæ & aloes quasi libras centum, pondus
est non monete genus haud dubium.

¶ De Denario & eius partibus.

MEDICI Romani præsertim postero-
ris temporis Græcis medicorum ponde-
ribus utebantur. Vnde medendi ratione hau-
serant nominibus tantum commutatis, nem-
pe uncia, drachma, scripulo, obolo, siliqua,
æreolo, grano, minuto, de quibus iam dictum
est. Propria & antiqua pondera Romanorum
medicorum hæc erant: Vnciam primum diui-
debant in septem denarios. nam denarius mo-
neta erat & medicis etiam ponderis nomen.
sic denarius drachmam Atticam pendebat &
septimam drachmæ insuper partem. Quæ
cum sint vera & explorata, non ignoro tamē
Præseianū tribus denarijs drachmas quatuor
dedisse, Cleopatram cum denarium Italicum
fecisset drachmæ unius, in veterinarijs dena-
rio dare scripulos .4. hoc est tribus denarijs
drachmas quatuor. Sed his tamen omissis, De-
narius in sex partes diuidebatur, quos licet
obolos Romanos vocare, singulos oboli Atti-

I ci pon-

ci pōdere & septima oboli parte. Celsus enim lib. 5. cap. 17. Sed & antea, inquit, sciri volo in vncia pondus denariorū esse septem: unius deinde denarij pōdus diuidi à me in sex partes, id est sex vncias: vt idē vncia Denarij habeam quod Græci habent in eo quem obolū appellant, id ad nostra pondera relatū paulo post dimidio scripulo facit. Plin. sæpe denariū pro drachma ponit: ac lib. 21. cap. vlt. drachmam Atticā denarij pondere esse ait. Idēq; Cleopatra affirmat, denariū Italicū drachmæ pondus habere. Verum vbi propriè de denario agit lib. 33. cap. 2. iustum esse ait ex libra signari denarios. 84. nēpe ex vncia septē. hinc lib. 12. cap. 14. ex varijs lectionibus vera colligitur, nimirū denarios. 29. esse tertiam partē minæ. Præterea lib. 29. cap. 3. & locis alijs denariū in sexagesimas diuidit, quæ grana dici possunt. nam & medici vulgò suam drachmā granis sexaginta finiūt, atq; adeo denarius in sex obolos seu vncias cū Celso, obolus in decē grana diuidatur. Diuiditur etiā denarius à Metia. in duos victoriatos. Pēdebat denarius quātū argenteus noster & sexta eius pars, quadrantes quadraginta valore ex æquās, seu marauedinos. Verum quoties maiora pondera

noq. 10 I mino-

minora contineant explicandum.

Libra continet vncias .12. denarios. 84. victoriatos. 168. obolos Romanos. 504. grana. 5040.

Vncia continet denarios. 7. victoriatos. 14. obolos. 42. grana. 420.

Denari⁹ victoriatos. 2. obolos. 6. grana. 60.

Victoriatos obolos. 3. grana. 30.

Obolus grana. 10.

Granum seu sexagesima denarij pondus Romanis medicis omnium minimum.

Vulgaria pondera quibus Toletani utuntur. Cap. 9.

In Ordine nostrorum ponderum primum à magnitudine locum obtinet Quintal Talento Græco aut Romanocentenario respondens non eodē prorsus pōdere: cōtinet enim atrobas quatuor, libras centū, singulas vnciarū sedecim, maiores Romanis triente. Vnde tamē nomē huius pōderis deflaxerit, quo nō Hispania sātū vititur, sed Gallia & ple rēq; aliæ prouinciæ, à multis dubitatur. Sunt,

quia voce Hebraica, *KiKar*, id est Talento deducant, præsertim cum Græcè *κίχας* scribatur, ut ex Iosepho constat lib. 3. antiquit. cap. 7. Nos si vocem, *Qanter*, qua Rabini utuntur, uti Elias affert in *Thisbi*, in eadem significatione Talenti, Hebraicam prorsus putaremus, ab ea tum vocem Italicam, *Cantaro*, tum nostram *Quintal* fluxisse non dubitare affirmare: cum Hebraica lingua omnium sit antiquissima, ab eaq; in alias linguas multæ voces deriuarint. Verum cum ea vox in sacris libris non extet, ubi Hebraica lingua sincera conseruatur, & Iudæi sæpe à gentibus, inter quas habitant, multas voces in suam linguam transferre consueuerint: credam potius omnes eas voces à *Cētenario* fluxisse: qua voce latini posteriori tempore, præsertim eo pondere aliqua ex parte mutato cœperunt Talentum significare, uti superius est demonstratum. Et *Isidorus*, lib. 16. cap. 24. de Talento agens, *Centenariū*, inquit, numeri nomē est, eo quod centum librarum ponderis sit: quod pondus propter perfectionem centenarij numeri instituerunt Romani.

Sequitur *Arroba* quæ continet libras vigin-
tiquinq; , quintalis quadrās. *Libra* nostra sedē
cim

cim vnciarū est, Marcus pōderis vnciarū octo est, semis nostræ libræ, bes Romanæ. Vncia pars sextadecima libræ nostræ, Marci octaua: continetque adarames sedecim, singulas semidrachmæ pondere. Vulgò enim drachma non vtimur, sed pro ea tamen duas adarames, octauā dicimus: sicut quatuor adarames vocamus quartam, certè vnciæ. Neque plura vulgò pondera sunt inter mercatores & dardanarios. Aurifices tamen & medici alia ponderum nomina habent: neque eadem prorsus ratione in ponderum ratione progrediuntur sed diuersa, quam iam explicamus.

Aurificum pondera.

AURIFICES Marcū, hoc est, vncias octo auri quidem diuidunt in Castellanos quinquaginta: quod genus ponderis & nummi est drachma maioris atque denario Romano. Castellanus in octo Tomines diuiditur. Tomin in duodecim grana. Argenti autē Marcum diuidunt in vncias octo. Vnciā in totidē octauas siue drachmas. Octauā in grana. 75. Sic Marcus argenti auriq̃ue eundem granorum numerum continent.

Vulgaria medicorum pondera.

MEDICI Vulgò in Hispania ac præsertim Toleti cum alijs ponderum nominibus vtuntur, tū eorū pōdera minora sunt cōmūnibus, & aurificū parte communium. i. 6. sic vncia communis continet adarames seu semidrachmas sedecim. vncia medica adarames continet quindecim præcisè: eademque ratione in libra est procedendum. Drachma medica multo minor octaua communis est, propterea quod cum vncia communis, quæ maior medica est, diuidatur in octo drachmas seu octauas, vncia medica in nouem drachmas diuiditur. Granū tamē medicū maius est aurificū grano, propterea quod drachma medica in grana sexaginta diuiditur, octaua aurificum in. 75. Ergo libra medica duodecim minores vncias habet: nempe ex communibus vncias vndecim & quartam. vncia continet drachmas nouē, drachma scrupulos tres, scrupulus grana medica viginti, singula maioris ponderis quam grana aurificum, quæ vulgo grana Marci vocantur. Sed vt instituimus quoties maiora pondera minora contineant explicandum est.

Quintal cōtinet Arrobas. 4. libras. 100. Marcos. 200. vncias. 1600. Castellanos. 10000. octa

uas

uas

uas. 12800. tomīnes. 80000. grana. 960000.

Arroba continet libras. 25. marcos. 50. vncias. 400. castellanos. 2500. tomīnes. 20000. grana. 240000.

Libra Marcos. 2. vncias. 16. castellanos. 100. octauas. 128. tomīnes. 800. grana. 9600.

Marcus vncias. 8. castellanos. 50. octauas 64. tomīnes. 400. grana. 4800.

Vncia castellanos. 6. $\frac{1}{3}$ octauas. 8. Tomīnes. 50. grana. 600.

Castellanus tomīnes. 8. grana. 96.

Octaua grana continet. 75.

Medica pondera sic maiora cum minoribus comparantur inter ipsa. Libra medica continet vncias medicas. 12. drachmas. 108. scrupulos. 323. grana. 6480.

Vncia drachmas. 9. scrupulos. 27. grana. 540.

Drachma scrupulos. 3. grana. 60.

Scripulus grana. 20. Est autem granum. sexagesima drachmæ medicæ pars, minimum inter pondera medica.

Pondera medica tū cum communibus cōparabuntur, cū alia pondera & mensuras opere separato inter se & cum alijs comparabimus, ijs tabulis quas facere adornamus.

De men-

De mensuris Aridorum Hebraicis.

Cap. 10.

DE Ponderibus ea hactenus dicta sunt, quæ è re quidè fore videbantur nobis. Nunc ad mensuras oratio transferenda est, atque quod instituimus ordine & via, varia eorum genera explicanda sunt, tum Aridorum, tum liquidorum, Hebraica primum deinde alia. In quo nisi animus fallit, nò pauca lector inueniet scitu digna, parumque ab alijs considerata.

Corus seu Chomer.

INTER Hebraicas aridorum sed & liquidorum mensuras omnium maxima Corus est. Còtinet enim decem Ephì nihilominus. totidem Bathos, vti Ezech. cap. 45. legimus ver. 11. Ephì & Bathus equalis & vnus mensuræ erunt: vt capiat decimam partem Cori Bathus, & decimam partem Cori Ephì. Sunt ergo Ephì & Bathus mensuræ pares, hoc tantum discrepantes, quod Ephì mensura Aridorum est, Bathus liquidorum, vtraq; Cori decima

decima, atque cū hac minimè dubia sint, tum non est promptum certa ratione designare quātum Corus caperet. Auctores discrepant in re hac maximè, neq; facile pronūcies quæ sit præferēda sententia. Ioseph. lib. 15. antiq. cap. 12. Corus ait capit medimnos Atticos decē. Quod si medimnus, vti suo loco demonstrabitur, continet modios Italicos sex, capiet Corus modios. 60. Modius autem quātū duo nostrates celemines capit circiter, quod suo etiā loco explicandum erit. Corus ergo iuxta Iosephi quidē sententiā celemines continebit. 120. nimirū Fanecas decē. Ephiq; cōtinebit medimnū vnū, celemines nēpe. 12. Quod cū mihi aliquando placuerit, re melius considerata, certa ratione constituo Corum continere quinque modò medimnos Atticos, hoc est, modios triginta. Sic Hiero. constanter sentit. Ezech. 45. ad illud, statera iusta. Sic Levit. 27. ver. 11. Isai. 5. ver. 10. pro Coro in nostra editione posuit triginta modios: & cōmentarijs ad eū locū Isaia idē sequitur: à quo recedēdum temere nō putabā. Fauet Epiph. cū Corum ait continere modios. 30. additq; esse Cameli onus. constat autem Camelis duplo maius onus quā asino imponi. præsertim

K cum

cū mletech, quod dimidiū est Cori & modios
 15. capere ait, affirmet esse, quantum inuenis
 leuare & asino potest imponere. quis autem
 modios. 30. quacumq; laterū firmitate leuare
 possit celemines nempe. 60. circiter? nā quod
 Diodor. lib. 3. cap. 12. quosdā in Arabia came-
 los esse ait supra decem medimnos portātes:
 id quasi peculiare refert, dignumque miracu-
 lo. Epiphan. de communi cameli onere locu-
 tū interpretabamur. Ad hęc si Corus modios
 cōtineret. 60. cōtineret Ephī. 6. Bathusq; Ephī
 æqualis caperet sextarios Romanos. 96. cū
 modius capiat sextarios. 16. essetq; Bath⁹ dua-
 bus amphoris Romanis æqualis: quod qui cō-
 cedat hactenus nullū inueni: ne ipse quidem
 Ioseph. Hęc mea sentētia est. fortassis etiā cū
 siclus & cætera pondera essent & publica &
 sanctuarij, atq; hęc illis duplo maiora essent:
 sic de mensuris iudicandū erit, Iosephūq; de
 Coro sanctuarij locutū esse, de publico Hier.
 interpretari licet, & iuuat. Nā quod idē Iose-
 lib. 3. extremo Coros. 70. farinæ efficere ait,
 medimnos Siculos. 31. Atticos. 41. quid sibi
 in eo velit nō assequor, & locū vitiatum puta-
 bam, hallucinandi certe occasio Budæo lib. 5.
 de asse & alijs. *Ephī.*

Expli-

EXPLICATA Cori magnitudine de ple-
risq; alijs mēsuris statuere facile est. ac præfer-
tim Ephī, qui est decima cori pars, capiet mo-
dios tres, hoc est, sex ex nostris quos celemi-
nes vocamus, sextarios Romanos .48. præci-
sè. Sic Isaia. 5. ver. 10. vbi Hebraicè legimus:
Corus sementis faciet Ephī, interpres latinus
dixit, triginta modij faciēt modios tres. His ta-
mē quæ verissimè dicūtur, primū Epiphani
auctoritas opponitur, deinde Hesych. Epiph.
enim chānix inquit & Hyphe eadē mensura
sunt, nimirū Hyphe pro Ephī dixit. Hesych.
autē Ephī ait mensura Egyptia quatuor chā-
nicū. capit autē chānix aut duos sextarios vt
pleriq; existimāt, aut quatuor, vt Fan. affir-
matū reliquit. de qua re post modū dicēdum
erit. Verum Hesychius de Ephī A Egyptio lo-
cutus est, nos de Hebraico: mutantur autem
mensuræ & pondera pro locorum varietate.
Epiphā. autem de alia mensura locutus est,
quam Hiphen dixit, aut de Ephī Samaritano-
rum, vnde ipse genus ducebat: ne quem ho-
rum auctorum verba moueant. Ne nostri
quidē interpretis cūm Leuit. 19. ver. 36. pro
Ephī modium reddidit illis verbis: modius
iustus & sextarius iustus erit vobis.

Satum.

TERTIA Pars Ephi Cori trigesima satum
 est, capiens nimirum modium Italicū vnum
 quod tametsi ex sacris litteris probari non
 possit, ex Chaldaico Paraphraste colligitur,
 qui multis locis pro Ephi mensura tria sata
 substituit. *Thelath ceain*. Certe *Leuit. 5. ver. 11.*
& 6. ver. 20. *Nume. 5. ver. 15.* *Rhuth. 2. ver. 17.*
Isai. 5. ver. 10. Septuaginta etiam pro Ephi sæ
 pe *Τετρα μέτρα*. Id est, tres mensuras ad idem
 respicientes, nimirum *exod. 16. ver. 36.* *Isaiæ*
5. ver. 10. Est etiam communis sententia He-
 bræorum, sex Cabos vnum satum efficere.
 continet autem Cabus sextarios Hebraicos
 quatuor, qui sextarij cum Romanis cōparan-
 tur, vt postea monstrabimus, proportionē sex
 quialtera. sic. 24. sextarij Hebraici, nimirum
 sex cabi continebunt quantum sextarij Ro-
 mani. 16. qui efficiunt præcisè modium Itali-
 cum. Video tamē Hieronymum ad illa verba
Matth. c. 13. ver. 33. quod acceptū mulier abs-
 condit in farinæ satis tribus, affirmare satum
 modium cum dimidio continere: in quo Iose-
 phum certè secutus est *lib. 9. antiq. cap. 2.*
 cum in Cori magnitudine ab eo dissentiat.
Isidor. lib. 16. c. 26. tametsi aliud etiam satum
 ponit

ponit quasi modij mensura, secutus tamen Ioseph. & Hiero. satū dixit genus est mensuræ iuxta morē prouinciæ Palestinæ vnū & dimidium modiū capiens. Hæc si placet sententia, dicendum erit, satum semissem Ephī esse, mulieremque illam tria sata farinae, hoc est, modios quatuor cū dimidio ex nostris. 2. subegisse: cū iuxta priorem sententiā tres modios tātū sexq; ex nostris, hoc est, Ephī mēsurā subegerit. Illud observare conuenit nostrum interpretē num. 5. ver. 15. pro decima parte Ephī posuisse decimam partem sati. tum. 3. reg. 18. ver. 32. pro sato Hebraico reddidisse metretā. cū tamen metreta maior sit sato, satū Ephī minus semis eius aut triens, vti ex ijs que dicta sunt manifestum euadit.

Gomor Ghomer.

G O M O R Proculdubio decima pars est Ephī. sic enim dicitur Exodi. 16. ver. 36. Gomor autem decima pars est Ephī. cū ergo Ephī contineat tres modios Italicos, ex nostris sex, sit vt nostri modij dimidium & decimā eiusdē modij cōtineat, hoc est, sextarios nostros. 6. præcise, cū modius noster siue Celemin contineat. 10. sextarios Toletanos. Efficiunt autem sex nostri sextarij quatuor Ro-

K 3

manos,

in anos, & quatuor quintas eiusdem sextarij, cum sextarius Romanus nostrum superet proportionem sesquiquarta. Isidorus libr. 16. cap. 25. sextarius quinquies complicatus Quinaré seu Gomor facit. Robertus Senalis Iosephum ait Assaroni, hoc est, Gomor, ut mox dicemus tribuere Cotylas. 7. ipse interpretatur sextarios: qui si Hebraici sint, faciunt fere quinque Romanos. Sic Gomor erat cibus diurnus hominis a Deo ipso designatus Exodi 16. ver. 16. ubi manna Gomor colligi per singula capita præcipitur. Iosephus ubique pro Gomor ponit Assaronem, præsertim lib. 3. antiquit, cap. 10. ubi Leuit. 5. & 6. num. 5. præcipitur offerri farinae decimam partem Ephæ, nepe Gomor, ipse vertit Assaronem, nimirum à voce Hebraica. *Ghicaaròn*. id est decima. qua voce in mensuræ etiam significatione sacræ litteræ utitur exod. 16. & 29. Vnde fortassis Assarium Latinis & as manauit, nimirum decima denarij, uti superius dictum est.

Cabus Qab.

MINIMA Inter Hebraicas mensura aridorum, si tamen aridorum & non etiam liquidorum, cabus est: de qua metio extat. 4. reg. 6. ver. 25. continet sextarios, quatuor, Iosephi quidem sen-

sentētia: qui libr. 9. antiq. c. 2. pro quarta parte Cabi stercoreis, reddidit sextariū, Romanū an Hebraicū, qui log dicitur, non explicat: haud leui discrimine cū sextarius Roman⁹ sesqui-altera proportionē cōparetur cū Hebraico, eū & semissē capiēs. quod superius dictū copiosius deinde explicabitur. Quod si Cabum sextarios. 4. Hebraicos, quod magis puto, cōtinere recipitur, fiet vt cabus capiat duos sextarios Romanos & dodrātē sextarij, nēpe tres quartas, hoc est, tres nostros sextarios cum triente circiter. Conuenit Hebræis Cabo cōtineri cibi quantū in diem vni homini sit satis: adduntque Cabum frumenti feri in cubitis decem quoquo versus: quod puto conuenire in tres nostros sextarios cū triente, nimirum efficientes modij nostri Toletani seu Celemini triētē iustissimē. Nec plura de Hebraicis mensuris aridorum, ad Græcas transeamus, si prius fuerit explicatū, quoties minores hæ mensuræ in maioribus contineantur.

Corus continet ephi .10. sata .30. gomor 100. cabos. 180.

Ephi continet sata. 3. gomor .10. cabos .18.

Satum Gomor. 3. $\frac{1}{3}$ Cabos. 6.

Gomor continet cabos. 1. $\frac{4}{5}$

Cabus

Cabus minima aridorum mensura continens quatuor loghim seu sextarios, de qua mensura in liquidis dicendum est.

Græca mensura Aridorum. Cap. II

INTER Græcas aridorum mēsuras primum sibi locum Cypsele vindicat, sex nihilominus continens Medimnos, maior Coro Hebraico, nimirum parte eius quinta. de qua Aristophanes in Pace, ac meam, inquit, injecto lapide sex medimnos capientem Cypselem fregerunt. Suidas de eadem Græcè ait, *Κυψέλην ἑξ μεδίων* & *ἑξ μεδίωνος χωρεῖσα*. Cypsele sex medimnorum sex medimnos capiens.

Medimnus Atticus.

MEDIMNVS Atticus senos modios Italicos capit. sic enim Suidas ait: medimnus mensura est aridorum, vt tritici vel Hordei, medimnus igitur mēsurā est sex modiorū. Cornelius nepos in Attici vita affirmat Atticū Athenienses vniuersos frumento donasse, ita vt singulis sex modij tritici (sic legito, non septem) darentur. qui modius mēsuræ

suræ medimnus Athenis appellatur. Cic. libro. 5. in Verrem Agri Leontini decumæ anno tertio venerunt tritici medimna triginta sex, hoc est, tritici modij. 216. Neque temere medimnum Atticum dixi, Siculus enim medimnus Attico maior erat quarta Attici parte. nam Ioseph. lib. 3. antiquit. extremo Siculos medimnos. 31. & Atticos. 41. pro eodem accipit. Dixi etiam modium Italicum, quoniam modius Siculus & Cyprius maior erat, uti ex Epiphanio constat: & quinque modij Siculi medimnum Atticum explebant. Sed quod Epiphanius medimnum absolutè ait decem modios continere, in eo aut vitiosa lectio est, aut de alijs mensuris ipse locutus. Ergo medimnus sex modios Italicos continet, duodecim Toletanos. idem comparatus cum mensuris liquidorum capiet duas amphoras Romanas, Chænices quadraginta octo, sextarios Romanos non aginta sex.

Hemiectum.

IN Multas partes medimnus à Polluce dividitur, quæ & ipsæ mēsuræ sunt. Est enim *τριῆς* tertia pars medimni continens chænices sedecim. est *εξῆς* sextapars, nimirum octo chænices. est *ὀκτώ* nimirum octava pars

L

pars

pars medimni chænicum sex. Est denique Hemiectum quasi Semisextum dixeris, hoc est, duodecima pars medimni Chænice habens quatuor ut Gale. etiam ait de pond. & mens. Verum quoniam hæ mensuræ ad chænicem reuocantur, eius magnitudo sigillatim explicanda est.

Chænix.

DE Chænicis magnitudine non eadem omnium sententia est. Pollux Cotylas tres illi dat, hoc est, sesquiseptarium. sic enim lib. 4. ait: Cotyle est tertia pars chænicis. Alij continent chænicem duos sextarios Romanos capere: cui sententiæ Pollux ipse proximis verbis fauet, cum ait medimnum continere chænicas quadraginta octo. constat autem medimnum capere sextarios nonaginta sex. Priori sententiæ fauent Cleop. & Dioscor. uterque enim, chænix ait habet Cotylas Atticas tres, posteriori tamen sententiæ Galen. fauet & ipse de ponder. & mensur. dicens, chænix sextarios duos. Vtrumque Fannius improbat cum sextarios quatuor chænici dat: de sextario enim agens addit: Qui quater assumptus fit Gratio nomine chænix. Conueniunt tamen omnes chænicem esse diurnum cibum vnius hominis

minis. Vnde super chænicem ne sed eas, veteri prouerbio dicitur aduersus eos, qui in diē viuunt nulla cura futuri. In hac varietate inclinabat animus, vt Fannij sententiam sequeretur: daremque quatuor sextarios Atticos chænici, qui efficiunt tres omnino Romanos, cibum vni homini in diem vnū sufficientem, neque audebam tamen recedere à Galeni sententia, quoniā multorum ea communis est, præsertim cū conueniat cum ijs quæ de mensuris superioribus dicta sunt. Neque verum est, neque nostri ingenij eruditorum placita passim cōuellere. & fortassis chænix duplex fuit, Attica duorū sextariorū, cōmunis sextariorū quatuor, quod Alciato placuit ex parte de pōder. & mens. liberū tamē iudiciū lectori relinquitur ex ijs quæ dicta sunt, & ex aliorum lectione. Ezech. quidem .45. ver. 10. vbi legimus Hebraicè: Ephī iustum, & Bathus iustus erit vobis, Septuaginta pro Batho chænicem posuerunt, cū Bathus multo maior chænice sit. Sed & Epiphanius ephī, & chænice pares mensuras facit. Chænicique dat duos sextarios & aliquantulum amplius. Reliquum est, has Græcas aridorum mensuras inter ipsas comparare.

Cypsele continet medimnos .6. hemiecta
48. chænices. 192.

Medimn^o hemiecta continet. 12. chænices. 48

Chænix minima est inter Græcas aridorum mensura continens, vt plerique sentiunt sextarios Romanos duos, ponderis in vino aut aqua vnciarum Romanarum. 40.

Mensura Aridorum Romana. Cap. 12.

AVCAS Aridorū mēsuras inter latinos obseruamus, nepe Græcis ipsi mēsurarū nominibus vtebātur, aut mēsuras liquidorū ad arida mensurāda cōuertebant. Ergo primū medimnus occurrit, quā vocē à latinis Græci videntur accepisse, auctore Epiph. Sed nihilo discrepat ab Attico nimirum cōtinēs modios Italicos sex.

Modius.

S E X T A Pars medimni modius est continens Atticas Chænices octo. vti ex Pollucis ratione ex Suida & Galen. de pond. constat, nimirum sextarios Romanos sedecim quantum duo modij Toletani, quos celemines dicimus. quatuor enim modij apud Romanos olim tum seruis tum militibus in mensern dabantur, vti ex Donato & Polybio intelligitur, nimirum octo modij frumenti nostrates

tes

tes vni homini menstruam annoniam præbēt,
ijs præsertim qui plurimum vescūtur pane.
Epiphanius modij vocem ab Hebræis inuen-
tam ait, & continere sextarios viginti duos.
quod ab eo sumpsit Isidorus libr. 16. cap. 25.
quod si. 24. dixissent poteramus de Hebraicis
sextarijs dictum interpretari, qui Romanis
tertia parte sunt minores. Hieronymus in vi-
ta Hilarionis, Maritam quemdam ait, quin
decim frumenti modios diu longèque por-
tasse: & hanc habuisse palmam fortitudinis
suæ, si asinos vinceret. Nimirū triginta cele-
mines tritici, præsertim longo itinere non
quicunque asinus portet aut vix. Plin. lib. 18.
cap. 7. ait modiū leuissimi tritici nō excede
re vicenas libras. Nos Toletanum triticum
non grauiissimum ad examen vocantes inue-
nimus, duos eius celemines, nempe modium
Italicum ponderare præcisè libras Romanas
decem & nouem cum semisse. Aeris autem
siccitati & quoniam triticum illud purgatum
planè non erat, tribuendum suspicabamur,
quod vicenas libras non excederet. Deinde
grauissimi tritici duos celemines viginti &
vnam libras Romanas, hoc est duodecim vn-
ciarum singulas, ponderare deprehendimus:

Idem

L 3

quod

quod pondus Bæotici tritici modio Plinius dat. Neque vero omittendum est, locum Plinij eodem capite esse vitiatum, vbi de Panico agens, nullum, inquit, genus frumenti ponderosius est, aut quod coquendo magis crescat, sexaginta pondo è modio reducunt. Legendum proculdubio triginta pondo. Quì enim credi possit cum è modio tritici panis viginti pondo proveniant, triplicatũ idẽ panico reduci? Itaque è duobus celeminis paniceę farinae, id est, modio experti sumus vix triginta libras Romanas panis reduci. Idem lib. 15. c. 1. ex olearũ modio exprimi ait libras olei nõ amplius sex. Sic ex vno celemine exprimentur summum. 36. vnciæ, ex faneca. 27. libræ nostrates, hoc est amplius aliquatõ quã Arroba, quę pendit libras nostrates viginti quinq; præcise. Quæ ratio in oleas fere conuenit optimas & præstantissimas, vti ex earum faneca olei Arroba exprimaturs plus minus.

Demensum.

EX His colligitur demensum apud Terentium in Phormione, mensuram esse modiorũ quatuor teste Donato: quæ etiã voce quidam abutuntur ad significandum diurni cibi, quæ seruis dabatur, mensuram, nepe modij

diorum Italicorum Toletanos modios duodecim capiens.

Sequitur modius noster seu celemin, eiusque partes semodius, & modij quadrans. Continet autem ex liquidis modius noster sextarios Toletanos omnino decem, semodius quinque, quadrans modij continet duos sextarios nostros & semissem. Sic idem modius Romanos sextarios octo continet, semodius quatuor, quadrans nostri modij duos Romanos sextarios capit. Quæ omnia comparatione modij Romani veteris duplicanda sunt: cum modius Romanus siue Italicus duos modios nostros contineat, si vera sunt quæ de pede Romano superius à nobis sunt disputata. Ergo.

Cahiz continet fanecas .12. modios Toletanos. 144.

Faneca continet modios .12. quadrantes modij. 48.

Modius diuiditur in quadrantes quatuor.

Quadrans modij minima mensura aridorum Toletanis est. Nisi quis velit mēsuras afferre quibus cuminos mensurant aliaque id genus, ad nullam certam rationem reuocatas varias inconstantesque.

Hebrai-

Hebraica liquidorum mensura. Cap. 14.

ENSVRAE Liquidorum
maiori diligentia examinan-
da sunt: quoniam ex illis fe-
rè de reliquis mensuris & pò-
deribus statuendum est, & in
eorum tractatione auctores

maxime hallucinantur, quas esse exploratas
conueniebat in primis, ne turbatis fontibus
quæ ex illis manant vitiosa essent. Corus qui-
dem, quæ mēsurā inter Hebraicas liquidis &
aridis seruiebat (nam viginti coros olei legi-
mus. 3. Reg. ver. 11.) quantum caperet, supe-
rius est explicatum. Nunc de reliquis dicen-
dum est.

Bathus.

BATHVS Badus etiam vocatur teste Hie-
ron. ad Ezech. cap. 45. & fere conuenit ca-
pere eum sextarios .72. Sic Iosephus libr. 8.
cap. 2. Badus, inquit, potest capere sextarios
duos & septuaginta. & cum Iosepho consen-
tiens Epiphan. Bathum ait continere sexta-
rios. 72. cum septuaginta, & noster interpres
lib. 2. Paral. cap. 4. ver. 5. pro ter mille Bathis,

M vt est

ut est in Hebraico, ter mille metretas posuerunt. Et constat metretam capere sextarios 72. ab his recentiores scriptores quasi rem minime dubiam receperunt: neque considerant tamen quanta id difficultate impeditum esset. nam cum Ezech. 45. ver. 11. dicatur: ephi & Bathus æqualia & unius mensuræ erunt, consentaneum erat quantum ephi dabatur tantundem Batho tribuere. ephi autem iuxta opinionem Iosephi corodantis decem medimnos Atticos, continet sex modios Italicos, sextarios Romanos nonaginta sex: at ut nobis videtur, & uti superius est explicatum, continet modios tres, sextarios Italicos quadraginta octo. Qui ergo, aut qua via possumus Batho tribuere sextarios. 72? Sed nimirum in sextarij voce ambiguitate laboratur. Negare enim non possumus Bathum capere modò sextarios Romanos quadraginta octo, quantum amphora Romana. Sed ij tamen sextarij cū Hebraicis comparati proportionem seculi altera, uti paulo post dicetur, efficiunt sextarios Hebræos. 72. qui Hebraicè loghin nuncupantur. quæ ratio conciliandi explicandique difficultatem verissima est, & multis præterealocis accomodata. aut certe duplex Bathus

thus erat minor æqualis ephi, & maior proportionē sesquialtera cum minore comparatus, nam cum.3. Reg.7. ver.26. mare æneum dicatur continere duo millia Bathos.2. Paralip.4.ver.5. dicitur cōtinere ter mille Bathos Hebraicè: quod noster interpret & septuaginta dixerē tria millia metretas. Addūt quidam Bathi decimam dici Bathum, Iosepho cum diuinis libris conciliando. cū enim.2. Paralip.2.ver.10. Salomō pollicitus esset Hiram viginti millia coros tritici, hordei totidē, præterea viginti millia Bathos vini, & totidē olei, pro quo noster interpret dixit vini viginti millia metretas, olei quoque sata viginti millia: Ioseph. lib.8.cap.2. dedisse ait annuos bis mille coros tritici, & totidē olei Bados. Sed nimirū inaudita mēsurarum genera comminisci oportebit omnibus auctōrū locis conciliandis, & Ioseph. ut humanus falli potuit aut eius libri vitari, ne nos plus satis ea cura sollicitet.

Est etiam in sacris litteris vox *Salis* Psalm. octogesimo, vbi legimus: Ecce mensurabiles posuisti dies meos, & Isai.40. quam quoniam à *Salòs* deducitur, quæ vox tria significat. Quidam existimarunt Bathi tertiam etiam significare, sextarios Romanos

sedecim, Hebraicos viginti quatuor. Ego in Rabbino quodam ad eum Psalmi locum inueni *Salis* tria galetim, id est, tres vrceos esse. Non ergo quòd sit tertia Bathi, ita nuncupatur: sed quia tres vrceos continet, vt ille quidem ait. quatamen mensura singuli vrcei essent, non explicat.

Hin.

HIN Duos Choas Atticos capit. Sic Iosephus lib. 3. antiq. cap. 10. quod Hiero. cum ex eo sumpsisset ad Ezech. cap. 4. de suo addidit, quos (supple Choas) nos sextarios possumus appellare. maluisssem congios diceret. nam Fannius de sextario agens ait, Qui quater assumptus sit Graion nomine chenix: Adde duos chus fit vulgo, qui est congius idem. Consentunt Galen. Cleopatra & Dioscor. choam Atticum continere sextarios sex, cotylas duodecim. Quod si Hin Hebraicū duas choas capit, sextarios duodecim efficiet, nimirum quod Hebræi alijs verbis eadem sententia dicunt, continere duodecim Loghin. Verum ij sextarij essent Romani an Hebraici non facile constitui potest. ipse crediderim potius Hebraicos esse. Neque enim Hebræi Romanis sextarijs utebantur, sed suis quos
Loghin

loghin vocabant. Porro duodecim sextarij Hebraici octo Romanos exæquāt. Noster in terpres vocem Hebraicam *Hin* aliquando reliquit intactam Exo. 29. ver. 40. & 30. ver. 24. quod exemplo septuaginta interpretum fecit, nam posteriori loco ubi in Biblijs Regijs Græcè legitur oleum ex oliuis *éiv*, legendum est *éiv* vt est in Romanis biblijs septuaginta terpretum recens in lucem editis. Leuit. tamen. 19. ver. 36. ubi pro *Hin* Hebraico septuaginta *xšv* dixerant, noster interpres sextarium posuit. Epiph. *Hin* magnum sextariorū esse octodecim ait, sanctum sextariorū nouem. In quo quid sit secutus, diuinare nec possum, nec iuuat: illud si concedatur satis habeam, *Hin* capere duodecim sextarios Hebraicos, Romanos octo. Qui duos Choas seu congios continere putarunt, ij sextariorum numerum respexere non modum.

Log.

H A C Voce Hebraicus sextarius significatur minor latino proportionē sesquialtera. quocirca Hier. Leuit. 14. ver. 10. & 12. pro log sextarium reddidit, septuaginta cotyram, quæ dimidium est sextarij. Nimirum cum præcisè neque sextarius esset neque Co

M 3 tyla,

tyla per mensurarum vicinarum voces eius mensuræ modum explicarunt. Est enim vulgatum inter Hebræos, Log capere quantum sex oua non anserum, vt quidam finxit. Quid enim ad inusitata reuocarent? sed gallinacea, vt communis & recepta sententia est. Probaui mus autem experimēto gallinæ ouum aquæ aut vini capere pondus vnciarum duarum & duarū drachmarū fere. atq; adeo sex oua præcipuæ magnitudinis pondus vnciarum tredecim & tertiæ insuper partis vnciæ, quæ duella dicitur Latinis, continebunt, id est, sextarium Hebraicum. nouem autem oua eiusdem magnitudinis pondus iustissimum efficiunt vnciarum viginti, quod pondus sextarij Romani esse superius est explicatum. Verum quoties maiores mensuræ minores contineant, etiam hoc loco ponendum est.

Bathus continet Hin sex, loghin duos & septuaginta, oua. 432.

Hin continet loghin. 12. oua. 72.

Log continet oua. 6.

Ouum minima inter Hebræos liquidorum mensura pondere in aqua vnciarū .2. & drachmarum. 2. fere. Sed & Hebræi medici propria mēsurarū nomina habent *Qagherah*, quæ

vox

vox scutellam significat, vtuntur ad significā
dū acetabulū octauā sextarij partē. Et Vulga
ta num. 7. ver. 39. pro ea voce Hebraica ace
tabulū reddidit. *Caph*, id est, vola ad significā
dum Cochlear, id enim significat etiā num. 7.
ver. 78.

Græca liquidorum mensura. Cap. 15.

IMPLICITA Disputatio de
ponderibus & mensuris est:
multa sæpe repetere necesse
est, multa prætermittere. quis
enim omnia colligat, quæ in
veteribus scriptoribus & re
centibus innumera extant? sæpe etiam cog
nitio præcedentium cum posterioribus est
implicata, vti in præsentī accidit. Explican
dis enim mensuris Græcis opus est intel
ligere, quod deinde explicaturi sumus, am
phoram Romanam capere urnas duas, mo
dios tres, sextarios Romanos omnino octo
& quadraginta.

Amphora Attica.

CAPIT Amphora Attica choas. 12. sexta
rios septuaginta duos, Romanos an Atti
cos nō explicat auctores: & possemus credere

Atti-

Atticos potius esse, ut mensura maior & minor eiusdem generis essent. Sic credit Robertus Senalis. Sed Fannius resistit amphoræ Atticæ tribuens urnas tres. Attica præterea dicenda est amphora nobis, seu Cadus: Hæc facies nostræ si adieceris urnam. Continet autem urna sextarios Romanos viginti quatuor, tres urnæ sextarios septuaginta duos. Porro ex verbis Fan. perspicitur Atticā amphoram & Cadum eandem mensuram esse (& si Pollux Cadum amphoræ Italicæ parē faciat.) Est etiam alio nomine Ceramium: sic enim Hesychius ait: Cadus est ceramium. Ea denique etiam mensura metreta est. nam fere quibus locis Dioscor. metretam dixit, Plinius cadū vertit. Præterea Nicandri interpres, Cleopatra, Epiphanius metretæ dant Choas duodecim, sextarios. 72. Quod si sextarij Romani sint, amphora Attica seu metreta continebit sextarios Atticos. 96. nimirum cum quibus Romani comparantur proportionē sesquitertia: si sextarij Hebraici sint efficiēt. 108. nihilominus. Quod conferre poterit ad intelligendum ea, quæ variè auctores de metreta affirmant. Quod vero Dioscor. libr. 5. ait. Est autem metreta Choes. 10. placet Alciati senten-

sententia, numerum esse vitiatum; quod facile potuit contingere in notis Græcis numerorum. *β. β* post iota positum eradi. Ex ijs intelligitur quæ mēsuræ hydriæ illæ sex erant capientes singulæ metretas binas vel ternas, Ioan. 2. ver. 6. Nimirum metreta tres urnas capit, sextarios Romanos septuaginta duos.

Artaba.

AR T A B A, Græca mensura non erat sed barbara. de ea tamen hoc loco dicendum est, quoniam à quibusdam creditur metretæ esse par, & de ea in sacris litteris & earum explanatoribus mentio extat. Quam fuisse triplicem colligit Philander in epitome Georgij Agricolæ de ponder. & mensur. Nempe maxima erat capax medimni & chanicum trium: & dicebatur Persica, quoniam ea Persæ utebantur. Altera Medica erat, Medorum nempe propria, medimno Attico par. Tertia minima Aegyptia erat. de qua hoc loco agimus, quoniam frequens de ea mentio est, atque de eius magnitudine auctores variant trifariam diuisi. Fannius Artabæ Aegyptiæ tres modios & trientem dat his verbis: Est etiam terris, quas aduena Nilus inundat, Artaba, cui superat modij pars tertia post tres.

N Nam

Namque decem modijs (sic lego pro, etiā modijs) explebitur Artaba triplex. Sic iuxta Fannij sententiam hæc mensura continebit sextarios Romanos quinquaginta tres cum triente. Epiphanius ex multa diligentia inuenisse ait Artabam Aegyptiam esse sextariorum duorum & septuaginta: facitque eā metretæ æqualem. Alij Artabæ Aegyptiæ tribuunt modios quinque, nimirum sextarios octoginta. certe Gal. de pond. & mens. quod secuti sunt. Septuaginta interpretes Isa. 5. ver. 10. cū pro coro, id est triginta modijs sex Artabas posuerunt, nimirum singulis, Artabis dātes modios quinque seu sextarios octoginta. Nā quod Hier. eo loco, Artaba inquit, mēsurā Aegyptia est, faciēs modios. 20. in eo quid sibi velit intelligere non possū. Sed certe omnes. 6. artabas voluit eos modios facere: quod verū est, si Artabæ dentur cū Fan. modij tres cū triente. Id me Nebrissenfis admonuit repetit. 6. Neq; vero dicta aliorum auctorum conciliare liceat, nisi ex varietate sextarij: vt Fan. locutus sit de Romanis, Epiphan. de Atticis, Septuaginta interpretes de Hebraicis. nā si numero .53. $-\frac{1}{3}$ addas tertiam eius partem, hoc est. 17. $\frac{7}{9}$ efficientur sextarij. 71. $\frac{1}{9}$ si vero eidem

eidem numero semissem addas, nimirum $26\frac{2}{3}$ euadent. 80. sextarij præcisè. Porro ex .80. sextarijs, quos in aliquo auctore aliquis inuenit facile fuit .5. modios dicere. cum non intelligeret quantum singuli ex ijs sextarijs caperent, aut si qua alia commodior ratio his auctoribus conciliandis potest excogitari, ea nostræ præferatur.

Amphoreus.

METRETA Continet amphoreos duos. Sic se Cleop. in Georgicis inuenisse scribit. amphorea sextariorum esse. 36. metreta sextariorum. 72. sic Nicantri interpretes Amphoreus, inquit, capit sextarios sex & triginta, metretes duos & septuaginta. De hac mensura locutus est Aristophanes in Pluto cum dixit: οἱ δὲ ἀμφόροις οἷον μέλαν & ἄμβροστον. id est, amphoræ autem seu amphorei vini nigri atq; odorati (supple pleni sunt) & Herodot. lib. 1. meminit crateris à Cræso missi Delphos, quem cepisse ait amphoreos sexcentos. Quod vero Cleop. eundem amphoreum dixit continere cotylas quadraginta octo, de alio genere cotylarum locutus est, nepe earum quæ tres quadrantes sextarij continebant, & Georgicæ vocabantur, ut ipsamet Cleop. ait: quemadmodum & aliud

genus cotylæ inuenio, quæ sextarij duos triētes continebat, tres duos sextarios implebant. Vnde varij loquendi modi inter scriptores. quod considerandum est, ne lectori confusionem pariant.

Chus.
PLERIQUE Omnes huic mensurę sextarios. 6. tribuūt. certè Cleopa. & Diosc. tū etiam Galen. *chus*, inquit, id est, congius sextarios sex. cum quibus consentiens Fannius de sextario agens ait: Qui quater assumptus fit Graio nomine chænix. Adde duos *chus* fit vulgò, qui est congius idem. Verū hos sextarios crediderim non Atticos esse sed Romanos, propterea quod metretam quæ continet choas duodecim, diximus sextarios Romanos septuaginta duos capere. Itaque *chus* si ad sextarios Atticos referatur, octo cōtinebit. quod video Galenum etiam dixisse de signis & notis ponder. & mensur. cap. 2. seu qui cumque eius libelli fuit auctor. Sic enim ait: *Chus* habet Chēnicas duos, sextarios octo. si vero de Hebraicis sextarijs agatur, nouē sextarios continebit. Cleopatra sanè cū dixisset, *chus* habet cotylas Atticas duodecim, sextarios sex, chēnicas quatuor: addidit
se in

sein Georgidis choam inuenisse sextariorum nouem, cotylarū duodecim. Noster tamen interpretes Leuit. 19. ver. 36. cū septuaginta interpretes pro Hin chūm reddidissēt, ipse sextarium substituit: & Hiero. ad Ezech. cap. 4. Hin dixit cōtinere duos choas Atticos, quos nos sextarios possumus appellare. In quō forsalsis Plinium est secutus qui lib. 14. de Necta rite vino agens, vbi in Dioscor. legerat vncias quinque eius radicis in choas quinque multi addendas: ipse vertit in sextarios sex. nisi forte in Dioscor. choam legit, nō choas quinq;. Vnus Suidas aliam rationem secutus videtur cum dixit: *χῶος δύο ἑξῆς, χῶος γὰρ δύο ἑξῆς ἡ ὀδὸς αἰῆς*. hoc est, choos duorum sextariorū: chus enim duo sextarij, choeus autem sex. Itaque iuxta eius sententiā differūt chus & choeus. Chus habet sextarios duos, choeus sex. Georgius tamen Agrico. contendit lib. 2. de ponderib. Suidæ verba esse corrupta, legendumq;, Chæ nix duo sextarij, choeus sextarij sex. Deniq; quod Iosephus lib. 3. antiquit. cap. 10. Hin dixit continere duos choas Atticos, nēpe sextarios seu loghin duodecim, ad numerum sextariorum debet referri, non ad mensurarum equalitatem: cū ex ijs quæ dicta sunt, con

stet. Hinc continere duodecim sextarios Hebraicos, duos tamen choas totidem quidem sextarios capere sed Romanos, qui maiores Hebraicis sunt: atque adeo cum illis proportionem sesquialtera comparantur.

Sextarius Atticus
SEXTARIUS Atticus ἄττικός Græcè vocatur voce à latinis accepta, minor tamē sextario Romano, uti Gal. ait lib. i. de cōpos. medicam. per genera. c. 16. in hæc verba. Ceterū sextarij (hoc est ἄττικός) Romani Herā meminisse puto. Nam apud Athenienses neque mensura neque nomen hoc erat. Nunc ex quo Romani imperare orbi cœperunt, nomen sextarij apud omnes, qui Græca lingua vrantur, nationes existit: ipsa verò mēsurā Romanæ æqualis nō est, quippe alij aliam sextarij mensurā usurpant. Apud Romanos sextarius libram vnam & semissem, & sextā eius partem pēdet, ut simul omnes iunctę vnciæ sint viginti. hæc ille. Quantus vero sit Atticus sextarius neque Galen. eo loco declarat, neque est facile certa ratione statuere. Quidam Attico sextario vncias dant octodecim Suidæ auctoritate dicentis: Μεδιμνὺν modiorῦν sex, ut sit mensura xestas seu sextarios duos & septuaginta

ginta capiens, id est, libras. 108. quibus verbis significatur xestem sesquilibram Romanam pendere drachmas. 144. Alij Attico sextario vncias. 15. dant, certe Fann. Oxibapho, qui est octaua pars sextarij, drachmas quindecim dat, Cyatho, qui est pars duodecima, drachmas decē. Sic enim ait: Bis quinq; hunc (nēpe Cyathum) faciunt drachmæ si appendere tētes: Oxibaphus fiet si quinque addantur ad illas. Qued cū ipse paulo post sextario aquæ det pōdus vnciarū. 20. ne sibi repugnare videatur prius dictum de partibus sextarij Attici accipiendum, deinde de Romano sextario loqui credendus est. Idem secuta Cleopatra sextario tribuit drachmas centum & viginti, nimirum vncias quindecim. hæc illorum sententia fuit. Et quidem cum Fannio Suidam conciliare facile est, si Suidam de vncijs mensuralibus interpretemur, Fannium & Cleopatram de ponderalibus. ytrasque enim olim fuisse neque pares prorsus, superius explicatum est. Galenus sanè libr. 5. & 6. de composit. medicam. per genera cotylem nouem, & cotylem duodecim vnciarum fuisse ait. Ergo sicut in priori cotyle loqui dicūt de vncijs mensuralibus, ita in posteriori dicendum est, arque

atque adeo cotyle Italica non decem vncias mensurales capit (vt Georgius Agricola credidit libr. 1. & 2.) sed duodecim: sextarius viginti quatuor certè mensurales. Nam quòd cotylem idem ait pro libra mensurali sumi, confectum cupiditate susceptam opinionem defendendi credebamus. Sed rursus recentiores Fannium, cùm sextario dare videtur vncias quindecim, nempe Oxybapho tribuens drachmas totidem, in oleo locutum interpretantur, quod nona parte aqua leuius est. ita vt nouem olei vncie mole sint pares decē aquæ. cui interpretationi Galen. fauet lib. 5. de compos. medic. per genera. c. 6. cùm ait: Atticam Heminam nouem Italicas vncias conficere, quæ pendunt septem vncias & semissem. loquitur autem in oleo, vtilocus ipse declarat. Itaque sextario Attico olei quidem vncias quindecim pōderales dant, vini autem, quoniam oleo nona parte grauius est, vncias sedecim, drachmas quinque, scripulum vnū. Sic Georgij Agricolæ ratio procedit, & eorū quibus eius sententia placuit. Nos sanè Galenū ei sententiæ & rationi fauere non negamus. Sed quoniam Fannius & Cleopatra absolute sunt locuti, de aqua potius aut vino, quæ in
supra com-

communi vsu sunt, eorum dicta accipienda putabamus. præsertim cum quod Galen. alio loco dixit olei vncias mensurales .12. efficere decem ponderales, idem ex Adamátij sententia in vini vncijs dixerit Oribasius, vt superius est à nobis allatū. Placet ergo sextariū Atticum vini aut aquæ pendere vncias quindecim non amplius. Plin. professò lib. 21. cap. vltim. professus se de Græcorum ponderum & mensurarum nominibus agere, Cyathus, ait, pendet per se drachmas decem: cum Ace tabuli mensura dicitur, significat heminae quartā partem, id est, drachmas quindecim. In quibus verbis vox, pendet, vt intelligatur de drachmis ponderalibus, est consideranda: simulque rectè colligi, si cyathus pendet drachmas decem, sextariū pendere vncias quindecim, quoniam continet duodecim cyathos, atque adeo drachmas centum & viginti, quæ faciunt vncias quindecim: quod in vino aut aqua communibus liquoribus absolute à Plinio positum sumatur.

Alia mensura Græcorum.

SVNT Et alia mensuræ Græcis, præsertim Athenis: quæ quoniam ad sextarium referuntur, breui percurrente sunt. Cotyle siue

O

Tri

Triblium sextarii dimidium. Quartarius seu hemicotylum quarta sextarii pars. Oxibaphus siue oxibaphus sesquicyathus octava sextarii. Cyathus sextarii duodecima, capit enim sextarius cyathos. 12. Quæ vñ etiam sextarii vocantur. Chôca seu cyathus. Mystrum cyathi quadrans. Cheme cyathi quinta. Cochlear paruum, cyathi pars decima. Atque in hoc numero colligimus tum mensuras communes Atheniensium, tum eas, quibus eorum medici olim utebantur. De mensuris Georgicis & veterinariorum nihil dicimus, confusione vitanda. Ex Georgio Agricola lib. 2. qui vult petat licet, Cleopatra & alijs. Nunc mensuræ allatæ inter se comparandæ sunt maiores cum minoribus.

Amphora Attica seu metreta continet artabam. 1. & $\frac{1}{3}$. fere, amphoreos. 2. choas. 12. sextarios Romanos. 72. Atticos. 96. cotylas Atticas (de his enim loquimur) 192. quartarios 384. oxibapha. 768. cyathos. 1152. choncas 2304. mystra. 4608. chemes. 5760. cochlearia. 11520.

Artaba irregularis est & barbâra, neque partes eius præcisè assignantur, numerorum minutijs vitandis. Sed tamen continet amphoreos

reos

reos. 1. $\frac{1}{2}$ fere, choas. 9. fere, sextarios Romanos
53. $\frac{1}{3}$. Atticos. 71. circiter cotylas. 142. semico-
tylas. 284. oxibapha. 568. cyathos. 852. cóchas
1704. mystra. 3408. chemes. 4270. cochlea-
ria. 8520.

Amphoreus choas. 6. sextarios Romanos
36. Atticos. 48. cotylas. 96. semicoty-
las. 192. oxibapha. 384. cyathos. 576. conchas. 1152.
mystra. 2304. chemes. 2880. cochlearia. 5760.

Chus sextarios Romanos sex, Atticos octo,
cotylas sedecim, semicoty-
las. 32. oxibapha. 64.
cyathos. 96. conchas. 192. chemes. 480. co-
chlearia. 960.

Sextarius Atticus cótylas duas, semicoty-
las quatuor, oxibapha octo, cyathos duode-
cim, conchas. 24. chemes sexaginta, cochlea-
ria centum & viginti.

Cotyla semicoty-
las. 2. oxibapha. 4. cyathos
6. cóchas duodecim, mystra. 24. chemes. 30.
cochlearia. 60.

Oxibaphum cyathum vnum & $\frac{1}{2}$ conchas
tres, mystra. 6. chemes. 7. & $\frac{1}{2}$ cochlearia. 15.

Cyathus conchas. 2. mystra quatuor, che-
mes. 5. cochlearia. 10.

Cócha mystra. 2. chemes. 2. $\frac{1}{2}$ cochlearia. 5.

Mystrum chemes. 1. $\frac{1}{4}$ cochlearia. 2. $\frac{1}{2}$.

Cheme cochlearia .2. Cochlear minima li-
quidorum mensura.

Romana liquidorum mensura. (cap. 160.)

AXI M Ad Inter Romanas
mensuras liquidorum Cu-
leus est viginti amphoras Ro-
manas capiens. Fannius: Est
& bis decies, quam conficit
amphora nostris, Culeus.

Hac nulla est maior mensura liquoris. Capit
ergo congios .160. sextarios Romanos .260.
Tolerans autem sextarios capit. 1200. Sed &
hac saepe voce vtuntur veteres non in signifi-
catione mensurae, sed magni cuiusdam vasis.
quomodo in culeum insuere dicimus. Erat
autem forma vtris, nimirum ex corio bubu-
lo: alioqui viginti amphoras non caperet: sin-
gulisq; plaustris singuli culei vehi soliti erāt,
vti veteres sculpturę marmorū indicio sunt.

Amphora Romana.

AMPHORA Romana Quadrantal etiam
vocatur. amphora quidem quod vtrique
ex parte ansam haberet ad commoditatem le-
uandi, Quadrantal autem quod ex pede Ro-
mano

mano in quadrum facto constaret, vti Fannius, & Festus Pompeius aiunt. Capit sextarios Romanos quadraginta octo, vti præter hos duos auctores tum Galen. his verbis docet: Amphora Italica habet choas octo. tum Volusius Metianus de asse his verbis: Quadrantal, quod nunc plerique amphoram vocant, habet urnas duas, modios tres, semodios sex, congios octo, sextarios quadraginta octo, heminas. 96. quartarios. 192. cyathos. 768.

Urna.

VRNA erat vas, quo præsertim mortuorum cineres condebantur forma oblonga, atque in cuspidem ima in parte desinebat, gemina superius ansa. Sed et pro mensura accepta Romanæ amphoræ semissem continebat Atticæ trientem, nempe sextarios viginti quatuor, congios quatuor, nimirum quantum sesquimodius aridorum. Fannius: Huius (scilicet amphoræ) dimidium fert urna, ut & ipsa medimni.

Congius.

OCTAVA Pars amphoræ Romanæ congius est capiens sextarios sex, cui æqualis erat chus Atticus. Formatur autem congius ex dimidio pede Romano omni ex parte qua

O 3 drato:

drato, capitque sextarios Toletanos septem cum dimidio, vti experimento comprobauimus facto congio ad mensuram pedis Romani è tribus maximi, vti superius dictum est. A congio tricógus dictus est Torquatus Mediolanensis à tribus congijs epotis vno impetu, inspectante Tiberio miraculi gratia, Plinius lib. 14. cap. 22. Tum Ciceronis filium Bicongium simili de causa dictum memorant. Plin. lib. 18. cap. 7. optimi frumenti modium ait in subactu cógium aquæ capere. Nos probauimus experimento duos celemines optimæ farinæ, hoc est modium, subigi duabus azumbris fere aquæ. Continet ergo congius sextarios $\frac{1}{2}$. Toletanos. 7. hoc est, duas azumbres minus sextarij semisse.

Sextarius Romanus.

EX His colligitur quātus esset sextarius Romanus, nimirum quarta parte maior sextario Toletano. Nā cum aquæ sextarius Toletanus pendat vncias sedecim, sextarius Romanus pendet vncias viginti, nimirum proportionē sesquiquarta cū nostro sextario cōparatus, cū Attico, quem diximus pendere in aqua vncias quindecim, proportionē sesquialtera: quem

quem quantum sex oua capere dictum est, aquæ pondus vncias tredecim & trientem. Quæ quoniam superius pluribus sunt explicata, hoc loco repetenda non sunt.

Alia mensura Romana liquidorum.

HEMINA Latinis idem est quod cotyla Græcis, nimirum sextarij dimidium: tametsi ex Athenæo libr. 17. colligitur, veteres Græcos hemina etiam in significatione cotylæ vfos fuisse. Quartarius pars. 4. sextarij. Ace tabulum octaua sextarij pars, sesquicyathi mensura. Cyathus vncia sextarij, hoc est, eius pars. 12. Cochlear siue ligula cyathi quadrās, sextarij pars. 48. cū in Græcis mensuris cochlear sit pars cyathi decima. Ligulæ in aqua aut vino pondus est drachmarum. 3. scripuli vnius: siue nostro more dixeris, octauarum trium, granorum aurificum. 25. tātum. Nunc adijciamus quoties maiores mensuræ in minoribus contineantur.

Culeus continet amphoras. 20. urnas. 40. congios. 160. sextarios. 260. heminas. 120. quartarios. 3840. acetabula. 7680. cyathos 11520. ligulas. 46080.

Amphora urnas. 2. congios. 8. sextarios. 48. Heminas. 26. quartarios. 192. acetabula. 384.

cya-

cyathos. 376. ligulas. 2304. Vrna congios. 4. sextarios. 24. heminas. 48. quartarios. 96. acetabula. 192. cyathos. 288. ligulas. 1152.

Congius sextarios. 6. heminas. 12. quartarios. 24. acetabula. 48. cyathos. 72. ligulas. 288.

Sextarius heminas. 2. quartarios. 4. acetabula. 8. cyathos. 12. ligulas. 48.

Hemina quartarios. 2. acetabula. 4. cyathos. 6. ligulas. 24.

Quartarius acetabula. 2. cyathos. 3. ligulas duodecim.

Acetabulum cyathos. 1. $\frac{1}{2}$ ligulas. 6.

Cyathus ligulas. 4. Ligula minima Romanis erat mensura liquidorum.

Toletana mensura liquidorum. Cap. 17.

OLETANAE Mensuræ liquidorum paucae sunt, ac ferre ad quinque mensurarum nomina reuocantur. In quo numero modius siue moius maxima omnium mensura vocatur. Continet arrobas seu amphoras Toletanas

tanas fedecim, arroba autem capit azumbres
 (seu congios Toletanos dicere malis) octo,
 sextarios Toletanos, nimirum congi Toleta
 ni quadrantes. 32. qui efficiunt Romanos sex
 tarios viginti quatuor, pondere in aqua aut
 vino librarum nostrarum. 32. Romanarū. 42.
 cum besse, hoc est, vnciarū. 512. Vtimur & di
 midia arroba, quę respondet Romanorum
 vrnæ, minor tamen illa: continet enim qua
 tuor congios Toletanos, sextarios sedecim,
 aquam aut vinum pondere librarum nostra
 rum totidem. Sequitur Azūbre octaua pars
 arroba, capiēs sextarios Toletanos quatuor,
 Romanos tres & quintam sextarij Romani
 partem, in aqua aut vino pendet libras qua
 tuor Toletanas, hoc est vncias sexaginta qua
 tuor. Minima mensura est sextarius Toleta
 nus azumbris quarta pars, arroba. 32. pendet
 in aqua aut vino vncias sedecim, minor sexta
 rio Romano vncijs quatuor. His mensuris in
 Italia quidem vulgò respondent follieta sexta
 rio nostro par fere. pendet enim in vino aut
 aqua vncias Romanas vulgares sedecim. Me
 dius constat ex follietis duabus. Bocalis con
 stans ex follietis quatuor nostræ azumbri res
 pondens. Congitella constans bocalibus qua

P

tuor

tuor. duæ verò congittelæ nostram arrobam circiter faciunt. In Gallia alijs nominibus pares mensuræ sunt, præsertim Parisijs. Ciopina sextario nostro respondet, Romanæ follietæ. Pinta duas ciopinas capit. Quartarius capit ciopinas quatuor. Sextarius ciopinas sedecim. Duo sextarij nostræ arrobe respondent, nam quiuis sextarius in Gallia quatuor nostras azumbres circiter continet.

Olei mensuræ vulgares.

Superioribus mensuris vino alijsque liquoribus metiendis vulgò utimur. Oleum pondere venditur, emiturq;, quemadmodum antiquis temporibus scimus fuisse factitatum inter Romanos. uti ex Plinio constat, lib. 18. cap. 3. Suet. in Cæsare. c. 38. l. si ex toto. ff. de legat. 1. Sed ex pondere tamen propria mensura olei facta est, Panilla vulgò dicta, pōdere quatuor vnciarū, quæ vix potest cum superioribus mensuris comparari. Sed sextarium Romanum quatuor panillæ olei & dimidia faciunt. Sextariū autē Toletanum implent tres panillæ, & tres panillæ quadrantes. sic panillæ 31. efficiēt sextarios. 10. nempe duas azumbres & semissem, panillæ. 124. efficiūt sextarios Toleranos quadraginta, nempe arrobam mensuralem & qua-

& quadrantem. Mel etiam vulgò pondere vèditur, sed nulla ex pondere propria & caua mensura mellis.

Mensura medicorum.

PHarmacis conficiendis peculiares mensuræ sunt, quas vncias vulgò vocant, neq; pares inter se, nam vnciam triplicem habent. Olei vncia maxima est trium. aqua sublimata mensuranda mediocri vncia vtuntur. minima syrupis. quæ neque inter se comparari facile possunt, neque cum superioribus. Sed illud verè dici potest, quamuis harum vnciarū si iusta sit, vnciæ pondus efficere, non communis sed medicorum: ita vt vncia aquæ sit minor vncia olei nona parte, at cum syrupi vncia, proportionē circiter comparatur subsequaltera, quomodo aqua cū melle: nisi quod syrupi aliquid aquæ miscetur, & saccarum ex quo conficitur, melle aliquanto est leuius. Sic sextarius Toletanus, quem diximus in aqua efficere vncias communes. 16. ex ijs vncijs medicis, capiet. 17. & grana aurificum. 37. $\frac{1}{2}$ præcisè: quæ grana paulo amplius medicorū vulgari semidrachma sunt: totidemq; vncias sextarius capiet ex ijs, quibus aqua sublimata mēsuratur. Olei vncias capiet quindecim $\frac{3}{4}$

fere. Syrupi vncias, quoniam syrupum melle
leuius est, capit. 23. $\frac{1}{2}$ - vti experimento com-
probauimus. Quomodo hæ vnciæ mensural-
es medicorum possunt & debent cum men-
suris alijs communibus liquidorum, & cum
ponderibus comparari, atque iuxta hanc ra-
tionem has mensuras comparabimus.

Modius seu moijs capit arrobas. 16. azum-
bres. 128. sextarios Toletanos. 512. panillas
1588 $\frac{1}{2}$.

Arroba continet azumbres. 8. sextarios To-
letanos. 32. Panillas. 85. fere.

Azumbre capit sextarios Toletanos. 4. Pa-
nillas. 14.

Sextarius capit panillas. 3. $\frac{2}{3}$ vncias medi-
cas olei. 15. $\frac{3}{4}$ aquæ. 17. $\frac{1}{2}$ circiter, syrupi vn-
cias continet. 23. $\frac{1}{2}$.

Panilla capit vncias medicas olei. 3. $\frac{3}{4}$ aquæ
ferme. 4. syrupi ferme. 6.

Vncia minima omnium inter nos mensura
liquorum est pondere vnciæ vnius.

Hebrai-

Hebraica intervalloꝝ meſura. Cap. 18.

ON Putaui hanc disputatio-
nem fore absolutam omni ex
parte & perfectam, nisi de in-
teruallorum mensuris ea dice-
re, quæ in diuinis litteris pas-
sim occurrunt, & quæ ab alijs
scriptoribus animaduersa sunt. Ergo quo
cœpimus ordine progrediamur eatenus, vt
primum de Hebraicis mensuris dicamus, sed
à minoribus inchoantes, cōtra quam in alijs
partibus est factum. In quo numero mini-
mā mensura Ezbagh, hoc est, digitus fuerit,
quem vulgò Hebræi tan larum esse affirmāt,
quā sunt lata sex hordei grana qua parte cras-
sissima sunt. Quod si digitus Romanus qua-
tuor hordei grana non superat, vt affert Phi-
lander in Vitruuium lib. 5. cap. 10. & est ab
omnibus recepta sententia, fiet vt digitus
Hebraicus cum digito Romano comparetur
proportione sesquialtera, continens quantū
sesquidigitus Romanus. Ex hac mensura cū
omnes aliæ oriantur, concedendum item erit,
palmum Hebraicum, pedem, cubitum eodē

modo parique mensura palmum, pedem & cubitum Romanum superare. Sed quoniam sex grana hordei experimento probauimus pollicem efficere seu vnciam pedis Romani, qui pollex digitum & trientem alterius digiti continet, verius arbitror digitum Hebraicum proportionem sesquitertia comparari cum Romano, quod de alijs mensuris pariter intelligatur.

Palmus Tophach.

DE Digito vt mensura est, nulla mentio in sacris litteris extat, sed in libris tantummodo Rabbiorum, atque in Misnà propria de mensuris & ponder. disputatione. Nam in sacris litteris minima in hoc genere mensura palmus est, qui Hebraicè *Tophach* vocatur, nostro palmo respondens, nisi quod maior est illo, si vera sūt quæ de digito diximus: atq; adeo cōstans quatuor digitis Hebraicis, quinque Romanis & triente. Sic noster interpres palmum fere pro ea voce reddidit exod. 37. ver. 12. Ezech. 40. ver. 5. tū. 2. Paralip. 4. ver. 5. vbi de mari Æneo seu labro magno agit, & tamen 3. Reg. 7. ver. 26. vbi de eiusdem labri crassitudine agitur, pro palmo tres vncias substituit. Nimirum quatuor digiti, quibus palmus

palmus constat apud quamque gentem, tres vnciæ, id est, pollices sui cuiusque pedis sunt, certe ex latina loquendi consuetudine sic vocari nihil prohibet.

Palmus maior Zereth.

VVLGARI Consuetudine palmum dicimus interuallum ab extremo pollice vsq; ad extremum auricularem, nempe quantum tres palmi minores seu digiti. 12. tamet filatinis palmi vox in ea significatione non vsurpetur. Sed Hebræis tamen *Zereth* vocatur palmus maior digitorum duodecim. de qua mēsurā frequenter meminere sacræ litteræ. nam exod. 28. ver. 16. vbi rationale palmi mensura fieri mādatur, hic palmus non superior intelligēdus est, quemadmodum. 1. Reg. 17. ver. 5. vbi dicitur Goliath fuisse altitudinis sex cubitorum & palmi. eodē modo Isaia. 40. ver. 12. quis mensus est pugillo, aquas & cælos palmo ponderauit, de hoc palmo accipiatur. At vero apud Ezech. c. 40. ver. 5. in manu viri calamus. 6. cubitorum & palmi, & c. 43. ver. 13. istæ autē mensuræ altaris in cubito verissimo qui habebat cubitū & palmū: palmi vox ijs locis non pro palmo maiori sed minori sumi debet, vtcōstat exlectione Hebraica Cōtra quod poste-

posteriori loco sequitur. Vsq̃ue ad labiũ eius in circuitu palmus vnus, de maiori palmo sumi debet. quod miror viros alioqui doctos & diligentes non considerasse.

Pes Paghàm.

PEDEM In significatione mensuræ in diuinis libris sumi non inuenio: ac ne ex libris quidem Rabbīnorum colligi pro certo potest quāntus esset pes Hebræis, quo proculdubio metiendis areis & spatijs vlos esse quemadmodum alias gentes minime dubium est. In Ezech. tantum .cap. 41. ver. 6. vbi nos legimus: latera autem latus ad latus bis triginta trium, Hebraicè legitur, & lateralatus ad latus triginta trium Paghamin. quā voce Kimhi pedes significari interpretatur, in eo non omnino male. nam quod addit pedem continere quātum duo minores palmi, in eo quid secutus sit assequi non possum, quando apud omnes gentes mensura pedis ex naturalis pedis longitudine sumitur, proximèque ad illam accedit, & cum digitis comparatus digitos sedecim continet.

Cubitus Amàh.

Frequentissima in sacris litteris cubiti mentione est Gen. 6. cap. construenda arca, in
taber-

tabernaculi structura, atque templi Hierosolimitani. Et quidem cum *Amah* frequentius in Hebraica lingua vocetur, Ezechielis tamen. 41. ver. 8. *Acilah* etiam nuncupatur, id est, axilla à medio pectore ad cubitum: quatuor enim cubitis vlna constat, staturaque hominis. Præterea Iudic. 3. ver. 16. *Gomed* dicitur cubitus, quo loco de gladij Aiud longitudine agitur, quem ad occidendum Eglonem regem comparauit. Noster longitudine palmæ manus dixit. 70. pro *Gomed* *zruqim* dixerunt, nempe palmum maiorem seu digitos duodecim, intelligentes. Addunt duplicem cubitum Hebræis fuisse, legalē maiore, nempe sex palmorum digitorum viginti quatuor. Præterea cubitum communem palmorum quinque, digitorum viginti, quales fuisse lecti Og regis Basan longi cubitos nouem, latius cubitos quatuor. quoniam additur eos cubitos fuisse ad mensuram cubiti virilis manus Deuter. 3. ver. 11. nempe cubiti communis, quanta est longitudo à cubito ad extremos digitos, quinque cuiusque palmorum, digitorum viginti non amplius. Porro ex hac distinctione quidam explicant Ezech. locū cap. 40. ver. 5. nā vbi nos legimus, & in manu

Q viri

virī calamus sex cubitorum & palmo, Hebraicè legitur ad verbū, & in manu viri calamus sex cubitorum in cubito & palmo. Quo indicatur non palmum vnum sex cubitis adiectum, sed quemuis è sex cubitis cubito & palmo cōstare. nimirū vt significaret cubitos sex calami nō cōmunes & vulgares esse digitorū viginti, sed legales siue sanctuarij digitorum viginti quatuor, quātus est sesquipes Hebraicus. Alioqui cū hæ mēsuræ cū Romanis eius generis proportionē sesquitertia cōparētur, cubitus Hebraicus maior, quantū duo pedes Romani, seu digitos. 32. cōtinet nihilomin⁹.

Calamus Qanēh.

Continet calamus Hebraicus cubitos sex legales, digitos Hebraicos seu pollices 144. Quod si editionē nostram sequimur, palmus seu digiti quatuor ei numero adiiciātur, propterea quod calamū quē vidit Ezech. in manu viri. c. 40. ver. 5. fuisse ait sex cubitorū & palmi. Qui certe palmus nō digitorum 12. fuit, vt quidā putauit, sed quatuor, cū Hebraicè vox *Topach* sit nō *Zerech*: & Septuaginta *Palmas* reddiderunt, qui est palmus digitorū quatuor. Verum quod de cubito diximus duplicem fuisse, idem in calamo accipiendum cogitabam,

gitabam, calamum legalem sex cubitorū legalium fuisse, calamū vulgarem totidem quidē, sed minorum cubitorum & vulgarium.

Passus, iugerum, milliare.

PAssus Hebraice *Zaghàd* vocatur. 2. reg. 6. ver. 13. sed quæ eam mēsurā sit & quāta, nō explicatur. Græcis passus sex pedum est, quinque Latinis. Ex ijs gētibus quātus Hebræis passus esset, conijcere facilius est quā certa ratione pronūciare. Est & iugerum Hebraicè *Zemed* 1. Regum. 14. ver. 14. Quin & *Beràth*, promilliari legitur. Gen. 35. ver. 16. & 2. reg. 15. ver. 19. constans, vt Hebræi sentiunt, mille cubitis atq; adeò latino milliari multo minus.

Alia mensura Hebraica.

HActenus ex mēsurā sunt explicate, quæ in diuinis libris reperiūtur. in libris Rabbi norū multæ aliæ mēsuræ occurrūt. *Zith* digitus minimus. *Cith* longitudo palmæ a carpo seu iunctura ad digitornm radicē paulo amplius quā digiti. 4. *Salil* calamus. *Qumàh* statūra hominis. *Rus* mēsurā septuaginta calamorum est, cubitorum. 420. si sequimur calamum sex non amplius cubitos continere. *Parfah* milliare magnum est, constans quatuor minoribus milliariis, vt Elias

in Thilbia auctor est. Maiores superest men-
 ras in hoc genere cum minoribus compara-
 re, non omnes tamen sed precipuas, quæ in
 sacris libris extant, & quarum longitudo
 cognita erat.

Milliare continet calamos. 166 $\frac{1}{3}$ cubitos
 1000. pedes Hebraicos. 1500. palmos maiores
 2000. palmos minores. 6000. digitos seu polli-
 ces. 24000.

Calamus continet cubitos. 6. pedes. 9. pal-
 mos maiores duodecim, palmos minores. 36.
 digitos. 244.

Cubitus pedes. 1. $\frac{1}{2}$ palmos maiores. 2. pal-
 mos minores. 6. digitos. 24.

Pes palmos maiores. 1. $\frac{1}{4}$ palmos mino-
 res. 4. digitos. 16.

Palmus maior minores palmos tres, di-
 gitos duodecim.

Palmus maior digitos quatuor. Digitus
 mensura minima est: tamen si quantum sex
 grana hordei continere, superius dictum est.

Graca

Græcæ interuallorum mensura. Cap. 19.

E Cræcis interuallorum mensuris pauca quædam dicenda sunt ex Herodoto in Euterpe, ex Polluce, Helychio & Suida collecta magis, quam longo sermone explicata, aut veterum testimonijs sigillatim confirmata. Ergo à minoribus sinchoemus, Dactylus, id est, digitus primum occurrit. Palestē *παλαστή* est palmus minor digiti quatuor, cubiti pars sexta, vt Hieron. affert ad Ezech. cap. 40. vbi & illud addit ad obseruationem in signe, à quibusdam distinctionis causa hūc palmum absolute, maiorem de quo diximus, dicemusque rursus, vocari palmam. sic Iud. 3. ver. 16. vbi pro Hebraico Gomel Septuaginta posuerūt *Σπιθαμὴν*, nempe palmum maiorem, Latinus interpres longitudinē palmæ eorum auctoritatem secutus dixit. Leonar. Aretinus hoc secutus. 5. Poli. cap. 3. pro. *Σωμα δ'ὅντιν σπιθαμῶν* Latine vertit, corpus duarum palmarum. quod fecisse etiam obseruo libr. 7. cap. 4. credo & Gazam locis nō paucis. Porro palmus minor

Græcè etiam Dochme, Dactylodochme, Doronq; vocatur, vti Pollux ait lib. 2. ne nominū multitudo fallat. Plin. lib. 35. c. 14. genera eorum (laterum) tria. Didoron, quo utimur, longum pedelatum semipede (sic legito) alterū tetradoron, tertiū pentadoron. Græci enim antiqui doron palmum vocabant: & ideo dora munera, quia manu darentur.

Lichas digiti decem, longitudo interpollicem & indicem extensos, quod vulgò xeme dicitur.

Orthodoron ορθόδακτον digiti vndecim, longitudo palmæ hominis à carpo seu iunctura ad summum digitum medium Pollux lib. 2.

Spithame σπιθαμή maior palmus digiti. 12. quam vocē Septuaginta substituunt fere pro Zerèth Hebraico, certè Ezech. 43. ver. 13. vbi nos legimus, & definitio eius vsq; ad labium eius in circuitu palmus vnus: Græcè σπιθαμή vti & locis alijs obseruamus. Philander in lib. 3. Vitru. cap. 1. affirmat pro σπιθαμή Plinium vertisse palmum libr. 21. capit. 7. & Græcos alterum pro altero vsurpare παλαίστω pro σπιθαμή & écontrario pari libertate.

Pes palmorum quatuor est digitorum. 16.

ma-

maior pede Romano semuncia, minor Hebraico quadrante circiter.

Pygme digiti octodecim, nempe à curuatura brachij ad digitorū radices: aut potius cubiti mensura, digitis tamen contractis. Est & Pygon digitorū viginti cubitus, Pygme maior, neque iustus tamen, longitudo à curuatura ad digitos complicatos, neque contractos tamen prorsus, seu ad mediam iuncturam digiti medij. & vocari potest Palmipes, nempe ex pede & palmo.

Cubitus *πῦχυς*, qui est cubitus integer à curuatura vsque ad summos digitos, nempe sesquipedis longitudo, digiti. 24. Nā quod Suidas affirmat. *πῦχυς* cubitum duorum pedum esse, pedem digitorum sedecim, in eo quid sit secutus ignoro: nisi fortassis ad Hebraicum, aut Hebraico parem alicuius gentis cubitum respexit.

Orgyia passus, pedes sex, cubiti. 4. Alij vltimam interpretantur, quantum vtraque extenditur manus, Seruius Ecloga. 3. Quæ *ἀλίνυ* etiā Græcis dicitur: tametsi Pollux *ἀλίνυ* cubitum esse vult: nimirum *πῦχυς*: ne variæ opiniones conturbent.

Plethron *πλεθρον* sexta est stadij pars pedes centum.

centum. Suidas, Plethron, inquit, stadij sexta pars, quod est cubitorum. 68. totum enim stadium quadringentos, aut omni ex parte habens pedes triginta octo. Quod postremo dictum non satis intelligo.

Stadium Orgyias seu passus centum habet, cubitos quadringentos, pedes sexcentos. Herodotus in Euterpe non multò ante finem. Ceterum autem iusti passus stadium vnum sexplethronum. Passus inquam mensurę sexpedum siue quatuor cubitorum. Pedes autem quatuor palmorum, cubiti verò sex palmorū.

Diaulus stadia duo.

Hippicon stadia quatuor.

Milliare stadia octo continet, Græcè *μῖλιον* dicitur: tametsi Græca mensura non est, sed à Romanis cū alijs immutato imperio sumpta. continet pedes quidem Græcos. 5400. Romanos autem sex millia.

Dolichos *δολιχός* stadia duodecim, sesquimilliare. Suidas Dolichos, ait, est stadia 24. quod si verum est, neque numerus est vitiat, tria milliaria Dolichos efficiet.

Est etiam apud Herodotum in Euterpe Parafanga triginta stadiorum, & schœnos *σχῆνος* id est, funiculus continens stadia sexaginta,
eius

eius verba sunt. Etenim qui modicum terræ possident, metiuntur illam passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiuntur stadijs: qui multum possident parasangis: qui plurimū schœnis. Cōstant autem parasangæ tricenis, schœni sexagenis stadijs. Hæc Herodotus de Ægypto loquens. Plin. lib. 12. cap. 14. Schœnus, ait, patet Eratosthenis ratione stadia quadraginta, hoc est, passus quinque millia. Aliqui triginta duo stadia singulis schœnis dedere. Quæ ratione mirificè cum Leuca Hispaniensi convenit. Maiores nunc mensuras cum minoribus comparabimus.

Schœnus continet parasangas 2. dolichos 5. milliaria .7. $\frac{1}{2}$. hippica .15. diaulos .30. stadia .60. plethra .360. orgyias .6000. cubitos 24000. pedes .36000. palmos .48000. palestas seu palmos minores .144000. digitos .576000.

Parasanga dolichos 2. $\frac{1}{2}$. milliaria tria $\frac{3}{4}$. hippica .7. $\frac{1}{2}$. diaulos .15. stadia .30. plethra .180. orgyias .3000. cubitos .12000. pedes .18000. spithamas .24000. palestas .72000. digitos 288000.

Dolichos milliare .1. $\frac{1}{2}$. hippica .3. diaulos 6. stadia .12. plethra .72. orgyias .1200. cubitos 480. pedes .7200. spithamas .9600. pale-

R stas

stas. 28800. digitos. 115200. Milliare hippica. 2. diaulos. 4. stadia. 8. plethra. 48. passus. 1000. cubitos. 4000. pedes 6000. spithamas. 8000. palestas. 24000. digitos. 26000.

Hippicon diaulos. 2. stadia quatuor. plethra. 24. passus. 400. cubitos. 1600. pedes 2400. spithamas. 3200. palestas. 9600. digitos. 38400.

Diaulus stadia. 2. plethra. 12. passus. 200. cubitos. 800. pedes. 1200. spithamas. 1600. palestas. 4800. digitos. 19200.

Stadium plethra. 6. passus. 1000. cubitos 400. pedes. 600. Spithamas. 800. palestas 2400. digitos. 2600.

Plethron passus. $16\frac{2}{3}$. cubitos. $66\frac{2}{3}$. pedes centum, spithamas. $133\frac{1}{3}$. palestas. 400. digitos 1600.

Orgyia, hoc est, passus seu vlna cubitos. 4. pedes sex, spithamas octo. palestas. 24. digitos nonaginta sex.

Cubitus pedem vnum $\frac{1}{2}$. spithamas. 2. palestas. 6. digitos. 24.

Pes spithamas. $1\frac{1}{3}$. palestas quatuor, digitos sedecim.

Spithama palestas. 3. digitos duodecim.

Pale-

Palestes digitos .4. Orthodoron est inter-
missum, quoniam cum alijs mensuris vix po-
test comparari, continens digitos .11. Sic pyg-
me, lychas, & pygō comparata simili de cau-
sa non sunt, & quoniam minus nobiles men-
suræ, simul ad prolixitatem vitandam.

Romane interuallorū mēsuræ. Cap. 20.

ENSVRÆ Romanæ inter-
uallorum fere respondēt Græ-
cis: sed & eæ propria dispu-
tatione explicandæ sunt, ac ad
pedem fere reuocandæ. Rectè
enim Columella libr. 5. cap. 1.
modus, inquit, omnis aræ pedali mensura
comprehenditur, qui digitorum est .16. pes
multiplicatus in actus & passus, & climata
& iugera & stadia, centuriasque, mox etiam
in maiora spatia procedit. Quod de aræis di-
ctum ad longitudines potest traduci, omnes
longitudinum mensuras ad pedem reuoca-
ri, hoc tantum discrimine, quod in his pede
simplici, in illis pede quadrato utimur. Ve-
rum, cum de pede Romano inter auctores nõ
coueniat, in ceteris mensuris, quæ ab illo

pendent, aut ad illam referuntur, simili ratione discrepent necesse est: & nos superius quise tribus qui circumferuntur pro Romanis pedibus, verus ac legitimus esset, si non certa probabili saltem ratione constituimus.

Est ergo minima mensura inter Romanas digitus pedis pars sextadecima. Sed digitus rotundus est atque quadratus in hoc differentes: quod rotundus minor tribus quatuordecimis suis quadrato digito est. Succedit Pollex vnciae pedis, hoc est, pars duodecima. Vnciales littere apud Hiero. prologo in Iob, erant pollicis magnitudine, sicut bestiales littere vocantur, quae duas tertias pedis longitudine aequat. Quatuor digiti palmum faciunt, duodecim palmum maiorem quantum vterque digitus pollex & minimus quam maximè extenduntur. Hunc palmum saepe Plinius dodrantem nimirum pedis vncias .9. vocat. lib. 7. cap. 3. Pygmaeos ait ternas spithamas longitudine habuisse, hoc est, ternos dodrantes: aliquando, uti ex Philandro adduximus, palmum. Quam vocem alij negant in ea significatione à Latinis auctoribus usurpari. Sed ex quatuor tamen palmis minoribus, digitis sedecim pes constat. Sed est pes simplex & pes quadratus, quo metimur

timur areas. aut potius vt Iuli. Frontinus de mensuris: Pes triplex est, porrectus semipedes duo, nimirum ipsa longitudo pedis. contractus nimirum semipes quadratus, in cuius ambitu sunt semipedes quatuor. Porro pes quadratus, in cuius ambitu octo semipedes sunt, nihilominus. Cubitus sesquipes, palmarum sex, digitorum viginti quatuor. Rectè Vitruuius libr. 3. cap. 1. cubitumque, inquit, animaduenterunt ex sex palmis constare, digitis. 24. Est & cubitus regius Græcis tamen, trium amplius digitorum, ex Herodoto lib. 1. & cubitus Ægyptius seu geometricus communium cubitorum sex. Aug. lib. 15. de ciuit. cap. vltim. tales cubitos fuisse ait aræ quâ Noe extruxit, Orig. etiâ auctoritate. Alioqui genera animantiū omnia quî posset capere.

Gressus duorum pedum & semisis. Passus à passibus, siue diductis pedibus, quinque pedes habet, vt Columella ait lib. 5. cap. 1. maiori que longitudine est vlna vno pede ex Vitruuio lib. 3. cap. 1. nimirum quantum vtraque extenditur manus, vt Seruius ait Ecloga. 3. Suetonius tamen vlnam vnum cubitum esse tantūmodo vult: in quo de vlna Græca auctores etiâ discrepare diximus. Pertica,

seu decempeda pedum decem, vti nomen declarat.

Stadium passus cōtinet. 125. pedes. 625. quę sunt Plin. verba lib. 2. c. 23. Quòd cūm stadiū Græcum passus. 100. pedes. 600. efficiat præci sē, ex eo colligitur primò passum Græcū sex pedum esse, deinde pedē Græcum Romano maiorem semuncia esse, hoc est, parte. 24. nā sexcentæ semuncię efficiunt pedes viginti quinque, quibus numerus pedum stadij Romani Græcum numerum superat, cūm longitudo vtriusque stadij sit eadem.

Milliariū seu milliare ex octo stadijs, passibus mille cōstat, pedibus. 5000. Atq; hæc miliaria lapides a Romanis vocantur: vt cūm dicimus ad tertium ab vrbe lapidē processisse: quoniam columnis lapideis milliria distinguere consueuerant, instituto, quòd primus Caius Gracchus excogitauit: vti ex Plutarcho in eius vita colligitur.

Actus minimus latitudine pedes. 4. longitudine pedes. 120. complectitur. Clima quo quo versus pedū est. 60. Porca apud Colum. lōgitudine habet pedes. 120. latitudine. 30. Ex. 4. porcis cōstans actus quadratus vndiq; finitur pedibus. 120. Hoc duplicatum facit iugerum

gerum, & ab eo quod erat iunctum nomen iugeri usurpauit, quæ sūt ipsa verba Colum. lib. 5. c. 1. Sic iugerum pedes. 240. longum, latum pedes centum viginti, pedes quadratos continebit viginti octo millia octingentos. Qui addit lib. 2. c. 9. iugerum agri pinguis plerumque modios tritici quatuor, mediocris quinque postulare (memento quatuor modios efficere celemines octo medimni bestæ) Idem proximo. c. iugerum agri non amplius quatuor sextarijs naporum seminis aut ferendum esse. Vnde facile conijcere licet, quanta iugeri mensura esset. Plinius lib. 18. cap. 3. Iugerum, ait, vocabatur, quod vno iugo bouum in die exarari possit. Errant ergo qui iugerum quoquoersus ducentos & quadraginta pedes patere volunt. Sic enim non geminum actum contineret, sed quadruplicatum, pedesque quadratos. 57600. Centuria continet centum iugera: quæ postmodum duplicata nomen tamen centuriæ retinuit, vti Varro ait de re rustica libro .1. capite .12. sic centuria simplex pedes quadratos continebit. 1152000 hoc est, si Latinè dicas, centies quindecies centena

centena viginti millia. Saltus continet quatuor centuriasconiunctas, nimirum simplices, vt sint in vtramque partem binæ centuriæ, vt idē Varro loco citato ait. Neque plura de Romanis mensuris interuallorū. tantum quod superest, & vt instituimus maiores cum minoribus comparabimus. Sed hæ mensuræ duplices sint, aliæ quibus longitudinem & latitudinem mēsuramus, hoc est, superficiem, vt iugerum, clima. Aliæ quibus longitudinē tantum, id est, lineam. quemadmodum linea & superficies diuersi generis sunt, ita vtræque mensuræ comparari non possunt, sed alterutra cū ijs quæ sui generis sunt. Primum ergo mensuræ latitudinum & longitudinum hoc modo possunt & debent comparari.

Saltus cōtinet cēturias. 4. iugera. 400. actus quadratos .800. climata .3200. actus minimos. 96000. pedes quadratos. 46080000.

Cēturia iugera .100. actus quadratos. 200. climata .800. actus minimos .24000. pedes quadratos. 11520000.

Iugerū actus quadratos. 2. climata. 8. actus minimos. 60. pedes quadratos. 28800.

Actus quadratus climata. 4. actus minimos. 30. pedes quadratos. 14400.

Clima

Clima actus minimos $7\frac{1}{2}$. pedes quadra-
tos. 3600.

Actus minimus pedes 480.

Rursus ab alio principio inter mensuras lō-
gitudinis tantum hoc modo est proceden-
dum.

Milliare continet stadia 8. passus. 1000. cu-
bitos. 3334. $\frac{1}{3}$. pedes. 10000. dodrantes. 6668. $\frac{2}{3}$.
palmas. 20000. pollices. 60000. digitos. 80000.
Stadiū passus. 125. cubitos. 416. $\frac{2}{3}$. pedes. 625.
dodrantes. 833. $\frac{1}{3}$. palmas. 2500. digitos
10000.

Passus cubitos. 3. $\frac{1}{8}$. pedes. 5. dodrantes. 6. $\frac{1}{3}$.
palmas 20. digitos 80.

Cubitus pedes. 1. $\frac{1}{2}$. dodrantes. 2. palmas 6.
digitos 24.

Pes dodrantes 1. $\frac{1}{4}$. palmas 4. digitos 16.

Dodrans palmas. 3. digitos. 12. Palmus di-
gitos. 4.

Toletana intervallo rum mensura.

Cap. 21.

S Tole

ENSVRÆ interuallorū vulgò vsitata inter nos, siue in mercimonijs, siue dimetendis agris aut areis, siue in reliqua vitæ vsu, omnes fere ad virgam mercatorum (genus id mensuræ est Hispanis notæ) siue vlnam reuocantur: atque ex illa peti debet, quantæ sint mensuræ alię. Sed vt quo cœpimus ordine progrediamur, à minoribus ad maiores, digiti magnitudo explicabitur primum.

Minima mensura nostris digitus est, vti omnibus alijs: de quo verius quam de Romano digito dici puto, tantum spatium continere quantum quatuor hordei grana: minor enim Romano digito est duodecima circiter Tole tani parte. Hebraicusque digitus maior Tole tano est proportionè amplius sesquitertia. Quod ex ijs, quæ dicentur de pede, melius intelligetur. Neque enim aliter digitus cum digito, quam cum pede pes comparatur.

Pollex à nostris pulgada dicitur, pedisque pars duodecima est.

Sunt .4. digiti quantū manūs secundū latitudinē extenditur palmus latinis, vt dictū, minor

nor tamen illo, vti de digito dictum est.

Si .4. digitis imponas & protendas pollicē noua mēſura exiſtet digitorū .6. Cotus vulgò dictus, neq; vlli veterū reſpōdens, octaua tantum eſt virgæ noſtræ, ſemis maioris palmi.

Sequitur meſura alia digitorum octo, quā tum pollex index que extenduntur, ſexta virgæ ſeu vlnæ pars, pedis Toletani ſemis: vnde & xeme vulgò dicitur à ſemis, ſic ipſe cogitabam. aut fortaiſis à cheme dicitur meſura Græca, quæ ſicut pars quinta eſt Cyathi, ita noſtrum Xeme virgæ quinta ſit: iuxta quam rationem non octo, ſed decē fere digitorum erit, vtilychas Græcorum.

Palmus digitorū eſt .12. quemadmodū alijs nationibus, virgæ noſtræ quarta.

Pes legalis Toletaniſ tertia virgæ præciſe eſt, minor Romano vncia vna. Continet autē digitos ſedecim. ſic pes Hebraicus Toletanū cōtinebit, & ampliustrientē, Græcus Toletanū continebit, & octauam ferme Toletani.

Cubitus ſeſquipies eſt, hoc eſt, virgæ ſeu vlnæ Toletanæ ſemis, digitorum quatuor & viginti. Virga ſeu vlna trium pedum meſura eſt, palmorū noſtrorū .4. digitorū .48. aliarum mēſurarum ſons, ad quem examinari debent.

Passus pedes quinque, raròque ea mensura
utimur. Status pedum sex, quanta hominis
statura existit.

Cāna ab Italis accepta palmorum. 10. Restis
palmorū maiorū. 33. octingētæ restes leucā fa-
ciunt. Porro reductis palmis ad pedes, restes
800. continēt pedes. 19800. nimirū 4000. pas-
sus fere. Sed leuca duplex est legalis quin-
que milliū nēpe cōtinens passus. 5000. pedes
25000. Leuca cōmunis & v̄sitata vnius mensu-
ræ nō est sed variæ, pro regionū varietate. Cō-
sentiunt tamen auctores, quatuor fere Italica
millia efficere. Ille consus de viris illustribus
in Asturio Complutum Toletum distare ait
ferme sexaginta passuum millibus: & sanè
quindecim hodiè leucæ numerantur.

Sunt & agrorum mensuris propriæ men-
suræ. Stadalis ab Italico Staiolo manauit. Sed
staiolus Romæ quinque palmorum & dodrā-
tis est, nimirum digitos continens. 69. Stada-
lis vndecim pedum est Toletanis nihilomi-
nus. Faneca terræ sic dicta, quòd faneca frumē-
ti seratur, si hordei stadales quadratos conti-
net quadringentos, si tritici sexcentos. media
stadales continet quingentos.

Aranciata, qua mensura vineas metiri sole-
mus

mus, apud quosdam numero vitium definitur, Toletanis stadales continet quadringentos: respondetque Aranciata fanecæ, siue latino iugero, maior illo tamen: nam Aranciata fanecaq; hordei vndiq; finitur pedibus .220. stadalibus viginti, cōtinens pedes quadratos 48400. Sed pedem Toletanum memento minorem esse Romano. Itaque continebit faneca nostra circiter iugerum & semissem. Et inuenio tamen in agri Toletani faneca, si irriguus sit, quinque naporum seminis sextarios nostros feri, nēpe quatuor Romanos. Quod tantundē in iugero sereretur, id bonitati agri Italici tribuebam. Nam quo pinguior gleba est, plus seminis eius capit vsque adeo, vt intenui solo, neque irriguo, dimidium tantum eius mensura seminis seratur. Contra in Murciani agri faneca inuenio feri septem nostros sextarios eius seminis cum dimidio, certe sex Romanos sextarios. Quæ obseruatio cū Plinij ratione mirificè cōuenit. lib. 18. cap. 13. & cum Columella dicente in iugero feri naporum seminis sextarios quatuor.

Postremo loco Iugada est, continens quinquaginta fanecas terræ: respondetque centurię simplicī Latinorum, quāuis minor illa.

ac fere quantum agri par boum colit vno anno. nec plura de his mensuris Toletanis. maiores tantum mensuras cum minoribus comparabimus.

Leuca cōtinet Cannas. 2833. $\frac{1}{3}$. status. 1166. $\frac{2}{5}$. passus. 5000. virgas. 8333. $\frac{1}{3}$. cubitos. 16666. $\frac{2}{3}$. pedes. 25000. palmos. 38333. $\frac{1}{3}$ xemes. 57500. cotos. 73333 $\frac{1}{3}$ pollices. 310000. digitos. 460000

Canna status. 1. $\frac{1}{4}$. passus. 1. $\frac{3}{4}$. virgas duas. $\frac{1}{2}$. cubitos quinque, pedes. 7. $\frac{1}{2}$. palmos decem, xemes quindecim, cotos. 20. pollices. 90. digitos. 120.

Status passus. 1. $\frac{1}{3}$. virgas. 2. cubitos. 4. pedes. 6. palmos. 8. xemes. 12. cotos. 16. pollices 72. digitos. 96.

Passus virgas. 1. $\frac{2}{3}$. cubitos. 3. $\frac{1}{3}$. pedes quinque, palmos. 6. $\frac{2}{3}$. xemes decē, cotos. 13. $\frac{1}{3}$ pollices. 60. digitos. 80.

Virga cubitos. 2. pedes. 3. palmos. 4. xemes 6. cotos. 8. pollices. 36. digitos. 48.

Cubitus pedes. 1. $\frac{1}{2}$. palmos. 2. xemes. 3. cotos. 4. pollices. 16. digitos. 24.

Pes palmos. 1. $\frac{1}{3}$ xemes. 2. cotos. 2. $\frac{2}{3}$. pollices. 12. digitos. 16.

Palmus xemes. 1. $\frac{1}{2}$. cotos. 2. pollices. 9. digitos. 12.

Xeme

Xeme cotos. $1\frac{1}{3}$. pollices. 6. digitos. 8.

Cotus pollices quatuor. $\frac{1}{2}$ digitos. 6.

Pollex digitos $1\frac{1}{3}$.

Mensurę agrorum. Iugada cōtinet fanecas
50. Si hordei stadales. 20000. pedes quadratos
2420000. Si autem tritici stadales. 30000. pe-
des quadratos. 3226666.

Faneca terrę si hordei stadales .400. pedes
quadratos .48400. si tritici stadales .600. pe-
des quadratos. 72600.

Stadalis pedum est quidem. 12. ex omni par-
te: quare pedes quadratos continebit. 121. Pes
quadratus minima mēsurā dimetiēdis agris.

De monetis nostratibus. Cap. 22.

E Monetis Hebraicis, Græ-
cis, & Romanis, cūm de pon-
deribus ageremus, quę nosse
opus erat, dicta sunt. De mo-
netis nostratibus paulo plura
extremo opere adijcere vi-
sum est, ac fere ex Antonio Nebrissenſi in re-
petitionib. & Did. Couar. disputat. de numis-
mat. quod ad rē præsentiē spectat, sūma capita
delibanda sunt. Quę disputatio impedita im-
primis

primis est propter temporum & numerorum maximam varietatem in Hispania, vix ut explicari possit. tentandum est tamen, ne hac parte vniuersa disputatio defecta videatur. Ac primum moneta Vellonis Hispanis vulgò dicitur, quæ ex ære signatur. Sed & argentea, cui admixta erat quarta aut quinta pars æris, eodem nomine censebatur: quales Targiæ erant, patentium ætate quatuor quadrantum valore (marauedinos hoc opere quadrantes vocamus) quædam nouæ, aliæ viginti quadrantibus æstimabantur: quibus antiquatis in earum locū succedere Quartilli, quos Latine sestertios dixeris, valore tamen quadrantum $8\frac{1}{2}$ quæ quarta pars argentei est. In eo genere marauedini sunt, tamen si primis temporibus Regum Legionis, sed & Gotthorum tempore ex auro signabantur, Castellani, de quo mox dicemus, valore & pondere. Quare in legibus Partitatum, & in Foro iudicium sæpe obseruamus pro solidi in legibus Iustiniani posito, substitui marauedinum aureum. (Solidus Iustiniani tempore, quo pondere esset, superius est dictum.) sic monetæ aureæ Gotthorum, quæ passim reperiuntur ex auro non probo pondere scrupuli & granorum aliquot, Tremisses (eius
eiusq
votis

vocis vsus etiā est in Gotthorum legibus) eorum marauedini erant, hoc est, tertiam partem continentes. Fuere etiam in vsu marauedini argentei: quod nomen Blanca, id est, candida declarat, quo hoc etiam tempore, quamuis adulterato eo genere atque æreo factum, marauedini semissem vocamus. Cuius valor pro varietate temporum, & ut plus aut minus æris miscebatur, varius extitit. Tempore Alfonsi decimi, ut patet ex legibus styli ab eo Rege promulgatis, fuit marauedinus, qui valebat quantum marauedini hodierni sexaginta aut triginta sex, ut sentiunt alij. tamen si hunc marauedinum aureum vocant, fortassis quoniam pars exigua aliqua auri miscebatur: ego ex argento plurima ex parte signatos puto, quod valor indicat. Erant marauedini Boni dicti, valētes singuli quātum decem ē nostris, aut quantum sex, ut alij iudicant. Qua æstimatione Alfōsi cognōmēto Sapiētis tempore marauedinus cudebatur, ut constat ex lege styli. 114. sex eius temporis æquasse vnum ē prioribus pondere, de quo .l. i. tit. 5. lib. 7. fori. Quem etiā à quibusdam video aureum marauedinum vocari. Sed & marauedinus Vetus in Regum legibus passim extat re-

enib

T

cen-

centioris temporis, valens nostrum & semis-
sem. Atque hoc triplici valore marauedini
in paulò antiquioribus legibus & Regum di-
plomatis æstimantur à iudicibus litibus æsti-
mandis, atque in mulctarum modo. Et si
marauedinus auri, quem diximus sexaginta è
nostris valere, video triginta sex tantum in li-
tibus æstimari. Nam & si valor multis alijs mo-
dis variauit, litibus tamen finiendis ratio ali-
qua & æstimatio excogitanda fuit minor quàm
tu nunc vera & antiqua: quod in legibus etiam
Imperatorum factum obseruamus. Non ig-
noramus, tamen ex historijs Regū nostrorū,
Alfonsi vndecimi regno octo vncias argenti
æstimatas marauedinis .125. nimirum singuli
ij marauedini quindecim è nostris valore
æquabant. Sed & Henrici secundi ætate ar-
genteus nummus, quem regalem dicimus,
tribus marauedinis pendebatur. Castella-
nus marauedinis triginta. Nimirum marau-
edino valor is circiter redierat, quem Alfon-
si decimi ætate habuit. Rursus cū Ioannis
primi temporibus octo vnciæ argenti seu Mar-
cus valeret marauedinos .250. fit vt marau-
edini valor esset octo fere nostrorum marau-
edidorum. At Henrici tertij regno marau-
edino

dino imminuto dimidia rursus parte, Marcus
argenti æstimatus fuit marauedinis quingen-
tis. & quod perinde est, aliquando Castella-
nus centum viginti marauedinis permutaba-
tur. Enimuero marauedinus ad valorem no-
strorum marauedinatorum quatuor erat reda-
ctus. Sub Ioanne secundo, argenti Marcus va-
lore fuit marauedinatorum. 1000. regnoq; am-
plius Henrico quarto rege perturbato, ad ma-
rauedinos. 2000. atque etiam. 2500. Marci va-
lor peruenit. Quæ tamen ad ulterandilicentia
ex parte castigata Ferdinandi Catholici lege,
quæ in hunc diem seruatur, argenti Marcus
æstimatur. 2278. quando argentei. 67. cudun-
tur ex vno Marco argenti valentes singuli
marauedinos triginta quatuor. Præterea lege
eiusdē Regis ex Marco seu octo vncijs æris,
quibus argentei vnus & semissis pondere ar-
gentum miscebatur, marauedini cudeban-
tur. 96. Nostra ætate ex eodem æris pondere
cuduntur marauedini centum & decem, ad-
mixto argentei vnus pondere non amplius.
sed argenti Marco pristinus valor manet ma-
rauedidorum. 2278. Fuit autem omnibus ma-
rauedinis commune, præsertim marauedinis
argenteis

argenteis atque æreis, vt singuli diuiderentur in duas blancas, valerent sex coronatos, decem denarios, sexaginta meagias, argumento maioris valoris marauedini quam hodierni; imo vt contineret decem denarios, ex marauedino aureo relictum suspicor. Hoc quidē tempore marauedinus non vnus nummus est, sed duæ blancæ id nomē habent. Deinde marauedini bonitate sensim imminuta, tantæque argenti atque auri copia anniuersarijs nauigationibus aduecta, non modò monetæ inferiores, sed & ipsi marauedini ferme euanuerunt. ac iam cudentur monetæ maiores ferme tantū duplicato, aut quadruplicato marauedinatorum valore & pondere. Quemadmodum aliæ monetæ æræ euanuerunt alijs temporibus vsitata, nimirum Cruciati duorū coronatorum valore, Blancus valens quantum noster marauedinus, decem denarios, deinde imminuto valore ad sex denarios. Agnus Dei valuit primum quantum noster marauedinus, deinde ad coronatū est imminutus. Fuit & blancæ dimidium. quæ omnes monetæ antiquatæ sunt. Et quidem tantæ varietatis causam inueniebam inopiam ærarij extitisse. nā ea supplēda Reges sæpe pondus & bonitatem mone-

monetæ minuerunt valore antiquo retento. quod iniquum est, neque nisi asperrimis reipub. temporibus vsurpandum: præsertim cū commercia impediuntur moneta adulterata, neque diuturna respiratio sit sed breuissima nouæ pecuniæ valore, cum pondere aut bonitate breui etiam imminuto. Quod omnibus temporibus, & apud omnes gentes contigisse obseruamus. Atque hæc de monetis æreis sint dicta.

Argenteus qui regalis vulgò dicitur, pondere ferme drachmæ, à multo tempore immutatus non est. nam licet aliquando tres marauedinos valeret, nō eius valor, sed marauedini valor & bonitas mutabatur. Nunc quidem lege à Ferdinando Rege Catholico lata anno. 1497. ex octo vncijs argenti nempe Marco, cui miscetur duodecima pars æris, signantur argentei 67. Ducatus fortassis aliquando ex auro fuit, nunc nummorum summam vulgò tantum significat, vndecim argenteos atque marauedinum vnum, qui efficiunt marauedinos. 375. Ad aureas monetas veniamus. Et quidē de marauedinis aureis quid sentiēdum esset explicuimus. Sed præter illos recēti memoria ex auro cudebantur monetæ, quæ

Castellani vulgò dicuntur ex octo vncijs auri, quinquaginta singuli pondere drachmæ atque oboli præcipua bonitate. Sed ijs hoc tēpere consumptis nomen retinetur & æstimatione maravedinorum in singulos.480. quod & duplis aureis antiquis accidit, quæ pares Castellanis erant pondere æstimationeque, argumēto quòd qui ad supremos iudices regni prouocāt pecuniæ periculo depositæ apud sequestrū, si mala causa fuerit, pro mille quingentis duplis, quæ multa lege est constituta, totidem Castellanos victi pendunt. Recentiori memoria lege Ferdinandi Regis Catholici ex octo vncijs auri cudebantur .65. aurei singuli drachmæ fere pondere excellenti bonitate. nam cū summa bonitas auri non vltra viginti quatuor characteres procedat, illi nūmi ex auro erant characterum.23. $\frac{1}{2}$ vnde aurei excellentes dicti sunt, singuli vndecim argenteorum circiter æstimatione antiqua, maravedinorum.375. Ex eo genere non pauci inueniuntur, præsertim duplo pondere, vnde & duplones vulgò dicuntur emunturque maioris, vti mercium genus. Sic fere in vsu communi aurei relictī sunt, quos coronas vulgus vocat, lege Caroli quinti Imperatoris signati

ex auri

ex auri characterum. 22. vncijs octo, siue Marco sexaginta octo nihilominus. quorum æstimatione superioribus annis in singulos erat marauedinosaurum. 350. Hoc tempore lege Philippi secundi Regis Hispani ante paucos annos lata, creuere ad marauedinos. 400. Atq; propter magnam copiam auri non simplices cudentur modo, sed duplices, quadruplices, maiorique pondere. Cum his aureis & argenteis, atque marauedinis, Hebraica, Græca, & Romana conferenda sunt numismata, cum antiquis inanis labor esset & grauis.

Vetus annona taxatio. Cap. 23.

X Ea pecuniæ varietate, sed & minori copia argenti factum est, vt superioribus temporibus pretia rerum multò minora quam nostro fuisse videantur. quod in historijs nostratibus maximè obseruauimus rerum gestarum in Hispania, ante ducentos circiter annos fanecam hordei, hoc est, modios sex duobus tantum marauedinis emi consueuisse. Ac verò in summa caritate annonæ ad ma-

ad marauedinos triginta creuille: cui pretio
aliarum rerum pretia respondebant propor-
tione quadam. Verum vt melius hoc intelli-
gatur, operæpretium facturum putavi, si
Ioannis primi Castellæ Regis legem adscribe-
re latam Era. 1406. hoc est, anno Ceristi. 1368.
qua rerum multarum pretia taxantur: quam-
que ex amici schedis desumptâ ex Hispanica
Latinam fecimus in hæc verba. Nos Ioannes
Rex, cum nobiscum essent Tauri (Sarabis ve-
teribus in Vaccæis fuit) Filius noster, fratres,
patruique, tum multi antistites, proceres, no-
bilesque regni nostri, pro iure & debito accep-
tæ potestatis, iustitięque cultu, sine qua in-
digni essemus imperio, publicæ utilitatis stu-
dio hanc constitutionem fecimus in hūc mo-
dum. Præcipimus, vt tritici faneca quindecim
marauedinis vendatur, secalis quatuor,
hordei decem, auenæ octo, aut minoris, vt in
ter partes conuenerit. Vini veteris sextarios
quatuor, marauedinis tribus vendere conce-
ditur, noui duobus & semisse. si maiori copia
per urnas aut amphoras vedatur, ex vniuersa
summa, parte quarta decima detracta. Vestis
Gallicæ seu panni vlna vendatur marauedi-
nis sexaginta, Belgici aut Anglici quinquaginta

ginta. Neque fas sit mercatori veste in artificio extendere, alioqui publicetur, & illius amissione mulctetur. Purpuræ Gandauensis vlna centum marauedinis, Hiprensis .xv. ea tamen lege, vt puluere purpura infecta sit, crassaque. Neque quisquam Brusselis, Mompellerio, Londino, Valentiaque vestem laneam seu pannum inuehat, nisi nobilem fœminam ducturus, aut ex Regis voluntate. A mense Nouembri vsque ad Martium diurnæ operæ merces viro quidem tres marauedini veteres sunt, fœminæ autem nouem denarij vsuales, si ab ortu solis ad occasum fuerint operati. A Martio vsque ad Nouembrem viro dentur quatuor marauedini veteres cum semisse, fœminæ duo marauedini dimidio demenso addito ad eius voluntatem. Aratoris merces diurna sint decem marauedini veteres & dimidiatum demensum. Vinemiarum tempore homini & iumento maiori septem marauedini dentur: quod si victum acceperit, tres non amplius accipiat, modò ante solis ortum semel, deinde post occasum solis onus domum portauerit. Famulo merces annua sint centum marauedini veteres, famulæ si iuuior sit, quinquaginta, seni quadraginta.

V

draginta additis, quæ dari minutia consueverunt. Spicas in messe vxores aratorum & mesorum ne colligant, non iuuenis idoneus diurno labori: senes tantum, pueri, & pauperes id faciât. Calcei maiores è caprina pelle. 6. marauedinis vendantur, minores tribus. quod si arietinæ pelles fuerint, eius pretij, dimidium dare & accipere fas sit. Quod si soleæ geminæ fuerint, addatur quod conuenerit inter partes. Pro ephippijs equi ex caprinis pellibus centum marauedini dentur, pro mulæ sella viginti marauedini, adiecto vno marauedino pro fræno. Par pellium caprinarum centum marauedinis vendatur modo probatæ præstætque sint: alioqui triginta marauedini pretium sit. quod si vitio deprauatæ fuerint, eas vendere nemini liceat. Qui gladios poliunt, terguntque, pro ense poliendo tres marauedinos, pro cultro mactatorio marauedinum vnum accipiant, pro hastæ ferro duos marauedinos, pro lorica sex marauedinos aut eo minus, si inter partes conuenerit. Veste vulgaris fulcienda pellibus, tres marauedini dentur. Pro veste pellicea nobilium viginti marauedini dentur, pro communi non amplius duodecim. Aurifices Burgenses Tolletani,

Legionenses, Segobienſesque argenti Talen-
tum opere ſimplici faciāt pro quindecim ma-
rauedinis: ſi addita maior elegantia fuerit, vi-
ginti marauedinos accipiant. Qui ingenua
conditione non ſit, argenti facti vltra tria Ta-
lenta nō habeat (Talēti voce hac lege Marcū
ſignificari puto.) Scuta duplicia. 20. maraue-
dis vendantur: ſi addita pictura inſignis fue-
rit, viginti quinque marauedini pretium ſit,
ſi aurata, triginta. Clypeus ē corio ex Argio-
na quidem ſeu Aurigia, viginti quinque mara-
uedinis vendatur. qui aliunde ſunt, quin-
decim. neque eo vtantur, aut domi habeant, ni-
ſi qui ingenua conditione fuerint. Veterina-
rij iumentis calceandis ferro, pro quaque ſo-
lea tribus marauedinis contenti ſint, ſi ē Can-
tabria ſolea fuerint: alioqui duo marauedini
pretium ſit. Molæ frumentaria pro faneca
tritici duo marauedini dentur. Si præfectus
molæ alicui ſceminæ ex ijs, quæ ad molen-
dum venerint, iniuriam fecerit, morte ple-
ctatur. Dardanarij item leporem tribus tan-
tū marauedinis, cuniculum duobus ven-
dāt, gallinam quatuor, anſerem ſex, porcel-
lum octo, palumbem tribus, perdicem quin-
que marauedinis. Neque ea comparare.

fas sit fabro aut artifice, præterquam in pascha-
te aut nuptiarum solennitate. Mille tegulæ
60. marauedinis, mille lateres. 55. dentur. Gip-
si in puluerem contusi faneca, hoc est, mo dij
sex, marauedinis. 6. calcis faneca. 5. marau-
edinis taxatur. utrūq; mēsurā Burgēsi vēdatur.
Bouis ad Anam nutriti .200. marauedini pre-
tiū esto, aliorū. 180. Capitaleq; sit bouē, vaccā
iuuencū extra fines regni educere. In macel-
lo arietinarū carniū libra duobus marauedi-
nis vendatur: quod si aliquis flatu carnes gra-
uiores fecerit, pœna sit ijs publicatis spolia-
ri. Taxationes quæcumq; in hac constitutio-
ne continētur, in cōmercijs seruari emendo
vendendoq; mandamus. Quæcūq; hic omis-
sa sunt, volumus à senatu & magistratu per
vrbes & oppida designari vsq; ad mēsem Ia-
nuarium proximū. Hæc ergo cōstitutio est,
quā nos Rex Ioannes facimus, cū nobiscum
omnes proceres & nobiles regni nostri essēt.
Cōmunis autē consensus, omnium nostrū
argumentū subscriptiones erūt, quibus hæc
lex approbatur. Vides ex hac lege, quāto pere-
rerū pretia mutata sint ab antiquo Cuius mu-
tationis duplex causa extitit. pecuniæ olim
probitas, maiorq; valor, vti proximo capite
dictum

dictum est. Præterea argenti auriq; multo minor copia quam nostra ætate.

Pondera & mensura in templis seruabantur. Cap. 24.

DE Mēsuris & ponderibus ea hæcenus dicta sunt, quæ nobis quidem scitu digna fore videbantur. Absoluta disputatio est, multis quamuis implicita difficultatibus: ac illud tantum superest, singula genera ponderū & mensurarū inter ipsa & cū nostris vulgaribus comparare. Illud hoc loco si adiecero finē faciā disputādi: fuisse antiquis tēporibus obseruatū, vt mēsuræ & pōdera publicè seruariētur, ne possent à quoquā populariū vitari. Videbāt enim, si secus fieret, cōmercij fidē inter homines constare nō posse, magnāq; rerū perturbationē fore, si in singulis dōmibus aut oppidis varia essent. quod futurū prouidebant, nisi magna diligētia, magnāq; cautione publicè adhibita. Itaq; in sacratissimis tēplis eas seruare mos fuit. quod Fan. explicat illis verbis, Amphora sit cubus, quam ne violare liceret,

Sacrauere Ioui Tarpeio in monte Quirites. Romæ etiam congius æreus visitur in Bibliotheca & domestica supellectile Alexandri Cardinalis Farnesij cum inscriptione, quæ indicat in Capitolio sacratum fuisse Vespasiani imperio, & pondo decem fuisse. Nimirum sextarij singuli aquam aut vinum pondere viginti vnciarum capiebant, vti superius dictum est: sextarij sex, hoc est congius, libras decem Romanas efficiebant. Porro eius congij inscriptionem Pætus lib. 3. de ponder. & mens. affert; formam modumque ad calcem operis vrcei adinstar, inia atque suprema parte angustiori, media latiori. Ad hæc Iustiniani Imperator extat, quæ lex vltima est authent. de collation. collat. 9. vbi mensuras & pondera in sacratissima cuiusque ciuitatis ecclesia custodi ri mandat. Nimirum nihil securius antiqui iudicabant, quam cui species religionis prætendebatur: cum esset hominibus persuasum, violanda religione iram numinum vel maxime concitari. Ex hoc instituto inuenio qui explicet, siculum sanctuarij siue pondus sanctuarij in libris sacris sæpe dici, non quòd maius esset publico (vt iudæi vulgò, sed & peritiores persuadent) sed quoniam pondera
cuius

eius gentis iustissima & mensuræ, sicut in
 alijs gentibus in templo seruare susceptum
 fuit. & fortassis vtrumque verum fuit, ini-
 tio pondera legitima in templo seruata, ne
 adulterari possent: & nihilominus proce-
 dente tempore dimidio minora apud popu-
 lum esse facta. De qua re liberum iudicium
 cuique relinquatur. Illud addam Valenti-
 nianum Augustum lege cauisse id tantum,
 vt per singulas Romani imperij ciuitates
 pondera & mensuræ publicè collocarentur,
 quo fides publica constaret. Quæ lex est Co-
 dicis libro 10. de Susceptoribus & Arcarijs,
 in hæc verba. Modios æneos vel lapideos
 cum sextarijs atque ponderibus, per mansio-
 nes singulasque ciuitates iussimus colloca-
 ri, vt vnusquisque tributarius sub oculis con-
 stitutis rerum omnium modijs, sciat quid de-
 beat susceptoribus dare, ita vt si quis suscep-
 torum, conditorum modiorum, sextario-
 rumque, vel etiam ponderum normam pu-
 tauerit excedendam, pœnam se sciat compe-
 tentem esse subiturum. Quæ autem hæc esset
 pœna à Valentiniano constituta explicat Sui-
 das dictione *μαράσις*: vbi quòd duodecim
 modios frumenti amplius numismate, vt
 erat

erat taxatum, mercator quidem vendidisset, manus illi præcisa est, atque rei gesta argumēto manus in horreo publico depictas fuisse, vbi æneus modius præcepto eius Imperatoris seruabatur (nimirum Constantinopoli) quo loco deinde columna exstabat victoriæ monumentum de Scythis duce Manaim, antiquis temporibus partæ. Vides quanta diligentia olim adhiberetur pōderibus & mensuris conseruandis: quod institutum nostro tempore negligi videmus magna ex parte: vt mirum non sit etiam in hoc genere tantam perturbationem esse, vt non in vicinis vrbibus & oppidis mensuræ aliæ sint & pondera, sed etiam intra eandem urbem sæpe variant, multis modis commutata.

(.?)

(.S.)

TABVLAE DVAE & viginti, quibus antiqua pō- dera & mensuræ inter ipsa & cum Toletanis cō- parantur.

Abulas, quas toto ope-
re sumus polliciti, ex-
tremo adiungere visum
est: vnaq; opera fidem
nostram liberare, alio-
rumq; studia iuuare. Si
quis tamen tanti puta-
bit, numerorum minutijs & molestia de-
uoratis, ad hęc animum & cogitationem
applicare tantisper: quod non sine fructu
contingat, nisi nostra nos opinio fallit.

X

Nobis

Nobis sanè maioris,quàm facilè credi pos-
sit, hæc postrema ponderum & mensu-
rarum comparatio constitit. Ita est inge-
nium; cum difficultatibus luctari iuuat.
An quæ alijs potius essent procliuia, no-
bis propter tarditatem vidétur ardua. Ea
verior & modestior interpretatio. For-
tassis etiam, vt sunt hominum ingenia va-
ria, frustra & inaniter tempus & operam
in re ludrica positam aliquis accusabit. A
quo impetrare certè æquū est, ne ex suo
modulo aliorum omnium ingenia & stu-
dia metiatur. Det potius alienæ imbecil-
litati, & imperitiæ veniam facilis, vt suis
occupationib⁹ haud maioris fortasse mo-
mēti, neque magis serijs, aliquando impe-
tret. Atque concedat vt rudioribus inge-
nijs, neque numerandi peritis, hac quali-
cumque opera consulatur.

Tabula prima.

163

Sestertij. Marauedini. Aurei nostrates. Argentei.

1	10	0001	1		
2	20	0002	2		
3	30	0003	3		
4	40	0004	4		
5	50	0005	5		
6	60	0006	6		
7	70	0007	7		
8	80	0008	8		
9	90	0009	9		
10	100	0010	10		
20	200	0020	20		
30	300	0030	30		
40	400	0040	40		
50	500	0050	50		
60	600	0060	60		
70	700	0070	70		
80	800	0080	80		
90	900	0090	90		
100	1000	0100	100		
200	2000	0200	200		
300	3000	0300	300		
400	4000	0400	400		
500	5000	0500	500		
600	6000	0600	600		
700	7000	0700	700		
800	8000	0800	800		
900	9000	0900	900		
1000	10000	1000	1000		

Sestertia. Aurei. Maraved. Argentei. Marau.

1	25	10000	294	6
2	50	20000	588	12
3	75	30000	882	18
4	100	40000	1176	24
5	125	50000	1470	30
6	150	60000	1765	2
7	175	70000	2059	8
8	200	80000	2353	14
9	225	90000	2647	20
10	250	100000	2941	26
20	500	200000	5883	18
30	750	300000	8825	10
40	1000	400000	11767	2
50	1250	500000	14708	28
70	1750	$\frac{1}{2}$ 1	000	00
90	2250	$\frac{1}{4}$ 1	005	05
100	2500	$\frac{1}{2}$	008	08
200	5000	$\frac{1}{4}$ 2	000	00
300	7500	$\frac{1}{2}$ 2	000 1	00 1
400	10000	2	000 5	00 00
500	12500	$\frac{1}{2}$ 5	000 5	00 5
600	15000	0 1	000 4	00 4
800	20000	$\frac{1}{2}$ 2 1	000 7	00 7
900	22500	2 1	000 8	00 0
1000	25000	$\frac{1}{2}$ 7 1	000 7	00 7

Ultra mille sestertia nō proceditur per nomina: neque rectè dixeris, Duo millia, aut tria millia sestertia, sed per aduerbia proceditur, uti proxima tabula indicabit.

Tabula tertia.

165

	Sestertia.	Aurei.	Argen.	Mar.
Decies sextertium.	1000	25000	294117	22
Vndecies.	1100	27500	323529	14
Duodecies.	1200	30000	352941	6
Tredecies.	1300	32500	382352	32
Decies & quater.	1400	35000	411764	24
Quindecies.	1500	37500		
Sedecies.	1600	40000		
Decies & septies.	1700	42500		
Vicies.	2000	50000		
Trecies.	3000	75000		
Quadragesies.	4000	100000		
Quingagesies.	5000	125000		
Sexagesies.	6000	150000		
Septuagesies.	7000	175000		
Octagesies.	8000	200000		
Noagesies.	9000	225000		
Centies.	10000	250000		
Tracenties.	30000	750000		
Quatercenties.	40000	1000000		
Quinguescenties.	50000	1250000		
Septiescenties.	70000	1750000		
Octiescenties.	80000	2000000		
Millies.	100000	2500000		
Bis millies.	200000	5000000		
Ter millies.	300000	7500000		

Ex his licet duplicare aduerbia. Rectè dicas, centies vicies & semel, vt significes sestertia 12100. ac pari ratione, ceties vicies & bis. Licet & cū aduerbijs componere nomina, si dicas, decies & vnum, hoc est mille & vnum sestertia, decies & duo.

X 3

<i>Talentis Mosi tempore.</i>	<i>Drachmæ Romana.</i>	<i>Aurei.</i>	<i>Argentei.</i>
1	12000	12750	12562½
2	24000	25500	25125
3	36000	38250	37687½
4	48000	51000	50250
5	60000	63750	62812½
6	72000	76500	75475
7	84000	89250	98037½
8	96000	102000	100600
9	108000	114750	123162½
10	120000	127500	135725
20	240000	255000	271450
30	360000	382500	407175
40	480000	510000	542900
50	600000	637500	678625
70	840000	892500	950075
80	960000	1020000	1085800
90	1080000	1147500	1321525
100	1200000	1275000	1457250
120	1440000	1530000	1728700
100000	1200000000	1275000000	1256250000
1000000	12000000000	12750000000	12562500000

In aureis & argenteis nummis non valorem hoc loco sed pondus consideramus. Ex drachmis uncias & libras conficere facile est. Simul considera libro. 3. Reg. cap. 10. & 1. Paral. 22. quantum summa ijs locis posita crescant, si ea talenta paria Mosais fuerint.

Mine

Tabula quinta.

167

Mina Hebraica. Sicili. Drachma communis. Aurei. Argentei.

1	18260	240	255	251 $\frac{1}{4}$
2	120	480	510	502 $\frac{2}{4}$
3	180	720	765	753 $\frac{3}{4}$
4	240	960	1020	1005
5	300	1200	1275	1256 $\frac{1}{4}$
6	360	1440	1530	1507 $\frac{2}{4}$
7	420	1680	1785	1758 $\frac{3}{4}$
8	480	1920	2040	2010
9	540	2160	2295	2261 $\frac{1}{4}$
10	600	2400	2550	2512 $\frac{2}{4}$
20	1200	4800	5100	5025
30	1800	7200	7650	7537 $\frac{2}{4}$
40	2400	9600	10200	10050
50	3000	12000	12750	12562 $\frac{2}{4}$
60	3600	14400	15300	15075
70	4200	16800	17850	17587 $\frac{2}{4}$
80	4800	19200	20400	20100
90	5400	21600	22950	22612 $\frac{2}{4}$
100	6000	24000	25500	25125
200	12000	48000	51000	50250
1000	60000	240000	255000	251250

Minam sexaginta siclos continere arbitramur. Quae ratio videbatur magis Ezechielis verbis consentanea. c. 45. Qui Minam putabit siclos viginti quinque continere, is ex tabula mine Atticae, quomodo cum nostris ponderibus & monetis comparatur, dignoscat. Talenta

Talenta Attica.	Drachma. Romana.	Aurei.	Argentei.
1	6000	6375	6281 $\frac{1}{4}$
2	12000	12750	12562 $\frac{1}{2}$
3	18000	19125	18843 $\frac{3}{4}$
4	24000	25500	25125
5	30000	31875	
6	36000	38250	
7	42000	44625	
8	48000	51000	
9	54000	57375	
10	60000	63750	
20	120000	127500	
30	180000	191250	
40	240000	255000	
50	300000	318750	
60	360000	382500	
70	420000	446250	
80	480000	510000	
90	540000	573750	
100	600000	637500	
200	1200000	1275000	
1000	6000000	6375000	
2000	12000000	12750000	

Talenta aliarum gentium nolumus cum nostris ponderibus
aut monetis conferre. Ex talento Attico eam rationem insti-
tue t, si quis voluerit experiri.

Tabula septima.

169

Mina Attica - Mina Attica - Libra Romana. Drachma.
 et maiores. et minores.

1	1 $\frac{1}{3}$	1 Drach. 4	100
2	2 $\frac{2}{3}$	2 8	200
3	4	3 12	300
4	5 $\frac{1}{3}$	4 16	400
5	6 $\frac{2}{3}$	5 20	500
6	8	6 24	600
7	9 $\frac{1}{3}$	7 28	700
8	10 $\frac{2}{3}$	8 32	800
9	12	9 36	900
10	13 $\frac{1}{3}$	10 40	1000
20	26 $\frac{2}{3}$	20 80	2000
30	40	31 24	3000
40	53 $\frac{1}{3}$	41 64	4000
50	66 $\frac{2}{3}$	52 8	5000
60	80	62 48	6000
70	93 $\frac{1}{3}$	72 88	7000
80	106 $\frac{2}{3}$	83 32	8000
90	120	93 72	9000
100	133 $\frac{1}{3}$	104 16	10000
300	400	312 48	30000
1000	1333 $\frac{1}{3}$	1041 16	100000

Non facile mina Attica cum nostris poderibus et monetis comparatur. Sed tamen mina Attica maior continet librae nostrae 25. partes ex 32. aureos nostros 106. cum quadrante. Quos numeros duplicare facile est. Fontes indicasse sit satis,

Y

Librae

Libra nostra. Vncia. Libra Medica. Libra Rom.

1	16	IVncia	$5 \frac{1}{15}$	$1 \frac{1}{3}$
2	32	2	$10 \frac{2}{15}$	$2 \frac{2}{3}$
3	48	4	$3 \frac{3}{15}$	4
4	64	5	$8 \frac{4}{15}$	$5 \frac{1}{3}$
5	80	7	$1 \frac{5}{15}$	$6 \frac{2}{3}$
6	96	8	$6 \frac{6}{15}$	8
7	112	9	$11 \frac{7}{15}$	$9 \frac{1}{3}$
8	128	11	$4 \frac{8}{15}$	$10 \frac{2}{3}$
9	144	12	$9 \frac{9}{15}$	12
10	160	14	$2 \frac{10}{15}$	$13 \frac{1}{3}$
20	320	28	$5 \frac{5}{15}$	$26 \frac{2}{3}$
30	480	42	8	40
40	640	56	$10 \frac{10}{15}$	$53 \frac{1}{3}$
50	800	71	$1 \frac{5}{15}$	$66 \frac{2}{3}$
60	960	85	4	80
70	1120	99	$6 \frac{10}{15}$	$93 \frac{1}{3}$
80	1280	113	$9 \frac{5}{15}$	$106 \frac{2}{3}$
90	1440	127	12	120
100	1600	142	$2 \frac{10}{15}$	$133 \frac{1}{3}$
200	3200	284	$5 \frac{5}{15}$	$266 \frac{2}{3}$
1000	16000	1422	$2 \frac{10}{15}$	$1333 \frac{1}{3}$

Libra medica haud facile cum nostra cōparatur. Sed pars quinta-decima vnciae medicae facit fere semidrachmam communem. Itē triens librae Romae quatuor vncias continet. Perinde ergo est ponere libram $1 \frac{1}{3}$ ac si dicas, Libram unam, & vncias insuper quatuor: sic $2 \frac{2}{3}$ duae nimirū librae Romanae sunt, & vncia octo.

Libra

Tabula nona.

178

Libra me- dica.	Drachma medica.	Libra Ro- mana.	Drachmae Rom. & communes.
1	108	Vncia 11 $\frac{1}{4}$	90
2	216	10 $\frac{2}{4}$	180
3	324	9 $\frac{3}{4}$	270
4	432	9 $\frac{1}{4}$	360
5	540	8 $\frac{2}{4}$	450
6	648	7 $\frac{3}{4}$	540
7	756	6 $\frac{3}{4}$	630
8	864	6	720
9	972	5 $\frac{1}{4}$	810
10	1080	4 $\frac{2}{4}$	900
20	2160	9	1800
30	3240	1 $\frac{2}{4}$	2700
40	4320	6	3600
50	5400	10 $\frac{2}{4}$	4500
60	6480	3	5400
70	7560	7 $\frac{2}{4}$	6300
80	8640	75	7200
90	9720	84	8100
100	10800	93	9000
200	21600		18000

Ex drachmis Vncias Vtriusque generis medicas & Romanas fa-
cies, si medicas per nouem partiuris, Romanas per octo. Vncia
duodecim Vtriusque generis sui modi libram efficiunt Nostram
libram sedecim Vncia Romana complent: medica Vncia 17 $\frac{1}{15}$
eadem libra nostra continentur.

Y 2

Denarij

Denarij Romani.	Drachma.	Argentei quoad pondus & Valore	Aurei quoad pondus.
--------------------	----------	-----------------------------------	------------------------

1	1 $\frac{1}{7}$	1 $\frac{11}{56}$	1 $\frac{3}{14}$
2	2 $\frac{2}{7}$	2 $\frac{22}{56}$	2 $\frac{6}{14}$
3	3 $\frac{3}{7}$	3 $\frac{33}{56}$	3 $\frac{9}{14}$
4	4 $\frac{4}{7}$	4 $\frac{44}{56}$	4 $\frac{12}{14}$
5	5 $\frac{5}{7}$	5 $\frac{55}{56}$	5 $\frac{15}{14}$
6	6 $\frac{6}{7}$	6 $\frac{66}{56}$	6 $\frac{18}{14}$
7	8	8 $\frac{88}{56}$	8 $\frac{24}{14}$
8	9 $\frac{1}{7}$	9 $\frac{99}{56}$	9 $\frac{27}{14}$
9	10 $\frac{2}{7}$	10 $\frac{110}{56}$	10 $\frac{30}{14}$
10	11 $\frac{3}{7}$	11 $\frac{121}{56}$	12 $\frac{36}{14}$
20	22 $\frac{6}{7}$	22 $\frac{242}{56}$	24 $\frac{48}{14}$
30	34 $\frac{2}{7}$	34 $\frac{374}{56}$	36 $\frac{72}{14}$
40	45 $\frac{5}{7}$	45 $\frac{495}{56}$	48 $\frac{96}{14}$
50	57 $\frac{1}{7}$	57 $\frac{617}{56}$	60 $\frac{120}{14}$
60	68 $\frac{4}{7}$	68 $\frac{738}{56}$	72 $\frac{144}{14}$
70	80	83 $\frac{42}{56}$	85
80	91 $\frac{3}{7}$	95 $\frac{40}{56}$	97 $\frac{24}{14}$
90	102 $\frac{6}{7}$	107 $\frac{38}{56}$	109 $\frac{4}{14}$
100	114 $\frac{2}{7}$	119 $\frac{36}{56}$	121 $\frac{6}{14}$

Memento, denariorum pondus varijs temporibus immutatum
fuisse. Verissima tamen & iustissima ratione, vti ex Plinio ad-
duximus, ex vicia argenti cudi solitos, & signari septem omni-
no, ex libra Romana octoginta quatuor.

Arroba

Tabula undecima.

173

Arroba pondus.	Castel- lani.	Denarij Romani.	Argentei.	Aurei.
1	2500	2800	3350	3400
2	5000	5600	6700	6800
3	7500	8400	10050	10200
4	10000	11200	13400	13600
5	12500	14000	16750	17000
6	15000	16800	20100	20400
7	17500	196000	23450	23800
8	20000	22400	26800	27200
9	22500	25200	30150	30600
10	25000	28000	33500	34000
20	50000	56000	67000	68000
30	75000	84000	100500	102000
40	100000	112000	134000	136000
50	125000	140000	167500	170000
60	150000	168000	201000	204000
70	175000	196000	234500	238000
80	200000	224000	268000	272000
90	225000	252000	301500	306000
100	250000	280000	335000	340000
200	500000	560000	670000	680000

Libra Toletana pendit uncias sedecim, drachmas centum vigintiocto, argenteos nummos 134. aureos 136. denarios Romanos 112. Castellanos centum. Porro arroba nostra, quarta centenarij nostri, siue quintalis, pars, continet libras nostras 25. Quot aurei aut argentei curru aut iumento portentur, ex hac tabula dignoscitur.

Y 3

Modij

<i>Modij Romani.</i>	<i>Celemmes.</i>	<i>Sextarij Romani.</i>	<i>Sextarij Toletani.</i>
1	2	16	20
2	4	32	40
3	6	48	60
4	8	64	80
5	10	80	100
6	12	96	120
7	14	112	140
8	16	128	160
9	18	144	180
10	20	160	200
20	40	320	400
30	60	480	600
40	80	640	800
50	100	800	1000
60	120	960	1200
70	140	1120	1400
80	160	1280	1600
90	180	1440	1800
100	200	1600	2000

Quatuor sextarij Toletani congium Toletanum seu azumbrem faciunt: octo azumbres amphoram seu arrobam mensurā. Sextarij Romani sex congi Romano continentur: octo congi complent amphoram Romanā: quæ cōtinet sextarios Romanos 48.

libell

Sexta-

Tabula tertiadecima.

175

Sextarius Roman.	Sextarius Toletan.	Sextarius Atticus.	Sextarius Hebraic.
1	1 $\frac{1}{4}$	1 $\frac{1}{3}$	1 $\frac{1}{2}$
2	2 $\frac{2}{4}$	2 $\frac{2}{3}$	3
3	4 $\frac{3}{4}$	4	4 $\frac{1}{2}$
4	5 $\frac{1}{4}$	5 $\frac{1}{3}$	6
5	6 $\frac{2}{4}$	6 $\frac{2}{3}$	7 $\frac{1}{2}$
6	7 $\frac{3}{4}$	8	9
7	8 $\frac{1}{4}$	9 $\frac{1}{3}$	10 $\frac{1}{2}$
8	10	10 $\frac{2}{3}$	12
9	11 $\frac{1}{4}$	12	13 $\frac{1}{2}$
10	12 $\frac{2}{4}$	13 $\frac{1}{3}$	15
20	25	26 $\frac{2}{3}$	30
30	37 $\frac{3}{4}$	40	45
40	50	53 $\frac{1}{3}$	60
50	62 $\frac{2}{4}$	66 $\frac{2}{3}$	75
60	75	80	90
70	87 $\frac{3}{4}$	93 $\frac{1}{3}$	105
80	100	106 $\frac{2}{3}$	120
90	112 $\frac{2}{4}$	120	135
100	125	133 $\frac{1}{3}$	150

Permutato ordine è sextarij Toletaris Romanis facies, si pro
vno Toletano posueris quatuor quintas Romani, ex Atticis, si
pro vno sextario Attico posueris tres quartas Romani: pro He
braico tres duas tertias eiusdem. Quo duplicato numero sexta
rios cuiuscumque generis inter ipsos comparabis. Quæ cum sint
explorata, tabulam tamen proximam adijcimus. Sexta-

Sextarij To-
letani.

Romani.

Attici.

Hebraici.

$\frac{1}{2}$ 1	$\frac{1}{2}$ 4	1 $\frac{1}{15}$	1 $\frac{1}{5}$
2	1 $\frac{1}{5}$	2 $\frac{2}{15}$	2 $\frac{2}{5}$
$\frac{1}{4}$ 3	2 $\frac{2}{5}$	3 $\frac{3}{15}$	3 $\frac{3}{5}$
4	3 $\frac{3}{5}$	4 $\frac{4}{15}$	4 $\frac{4}{5}$
$\frac{1}{5}$ 5	4	5 $\frac{5}{15}$	6
6	4 $\frac{4}{5}$	6 $\frac{6}{15}$	7 $\frac{1}{5}$
$\frac{1}{5}$ 7	5 $\frac{1}{5}$	7 $\frac{7}{15}$	8 $\frac{2}{5}$
8	6 $\frac{2}{5}$	8 $\frac{8}{15}$	9 $\frac{3}{5}$
$\frac{1}{5}$ 9	7 $\frac{3}{5}$	9 $\frac{9}{15}$	10 $\frac{4}{5}$
10	8	10 $\frac{10}{15}$	12
20	16	21 $\frac{5}{15}$	24
30	24	32 $\frac{10}{15}$	36
40	32	42 $\frac{14}{15}$	48
50	40	53 $\frac{5}{15}$	60
60	48	64 $\frac{10}{15}$	72
70	56	74 $\frac{14}{15}$	84
80	64	85 $\frac{5}{15}$	96
90	72	96 $\frac{10}{15}$	108
100	80	106 $\frac{14}{15}$	120

Memento sextarium Toletanum in vino aut aqua pendere vncias sedecim. Romanum vncias viginti. Atticum vncias quindecim. Hebraicum vncias 13 $\frac{1}{3}$ si vera sunt, quae superius sunt posita.

Cori

Tabula decimaquinta.

177

Cori Hebraici.	Modi Romani.	Medimni seu faneca.	Amphora Romana.
1	30	5	10
2	60	10	20
3	90	15	30
4	120	20	40
5	150	25	50
6	180	30	60
7	210	35	70
8	240	40	80
9	270	45	90
10	300	50	100
20	600	100	200
30	900	150	300
40	1200	200	400
50	1500	250	500
60	1800	300	600
70	2100	350	700
80	2400	400	800
90	2700	450	900
100	3000	500	1000

Ex medimnis seu fanecis fient modij & celemines, si cuilibet fanecæ dentur modij sex, celemines duodecim. Ex amphoris Romanis fient vna seu arroba Toletana. Continet amphora Romana quindecim congios Toletanos seu azumbres. Sic decem amphoræ seu corus continet arrobæ octodæcim, azumbres sex: uti proxima tabula indicabit.

Z

Bathus.

Bathus. Metreta. Artaba AEgyptia. Azumbre.

1	$\frac{2}{3} \frac{1}{3}$	$\frac{2}{10} \frac{8}{10}$	15
2	1 $\frac{1}{3}$	1 $\frac{7}{10}$	30
3	2	2 $\frac{7}{10}$	45
4	2 $\frac{2}{3}$	3 $\frac{6}{10}$	60
5	3 $\frac{1}{3}$	4 $\frac{5}{10}$	75
6	4	5 $\frac{4}{10}$	90
7	4 $\frac{2}{3}$	6 $\frac{3}{10}$	105
8	5 $\frac{1}{3}$	7 $\frac{2}{10}$	120
9	6	8 $\frac{1}{10}$	135
10	6 $\frac{2}{3}$	9	150
20	13 $\frac{1}{3}$	18	300
30	20	27	450
40	26 $\frac{2}{3}$	36	600
50	33 $\frac{1}{3}$	45	750
60	40	54	900
70	46 $\frac{2}{3}$	63	1050
80	53 $\frac{1}{3}$	72	1200
90	60	81	1350
100	66 $\frac{2}{3}$	90	1500

Bathus & Ephī eiusdem mensurae sunt, capientes singuli tres modios, hoc est, celemines sex. Tantundem capit Amphora Romana: quae continet unam seu arrobam Toletanam & septem azumbres. Azumbres octo in arroba mensura continentur, facum trientem ephī capit, nempe modium unum, siue celemines duos.

Metre-

Tabula decima septima.

179

Motre- re.	Artaba Ægyptia.	Amphora Romana.	Azum- bres.	Arro- ba.
1	1 $\frac{7}{20}$	1 $\frac{1}{2}$	22 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{13}{16}$
2	2 $\frac{14}{20}$	3	45	
3	4 $\frac{1}{20}$	4 $\frac{1}{2}$	67 $\frac{1}{2}$	
4	5 $\frac{8}{20}$	6	90	
5	6 $\frac{15}{20}$	7 $\frac{1}{2}$	112 $\frac{1}{2}$	
6	8 $\frac{2}{20}$	9	135	
7	9 $\frac{9}{20}$	10 $\frac{1}{2}$	157 $\frac{1}{2}$	
8	10 $\frac{16}{20}$	12	180	22 $\frac{1}{2}$
9	12 $\frac{3}{20}$	13 $\frac{1}{2}$	202 $\frac{1}{2}$	
10	13 $\frac{10}{20}$	15	225	
20	27	30	450	
30	40 $\frac{10}{20}$	45	675	
40	54	60	900	112 $\frac{1}{2}$
50	67 $\frac{10}{20}$	75	1125	
60	85	90	1350	
70	94 $\frac{10}{20}$	105	1575	
80	108	120	1800	225
90	121 $\frac{10}{20}$	135	2025	
100	135	150	2250	281 $\frac{3}{8}$

Met rectam maiorem facimus amphora Romana. Artaba, cum
si t mensura barbara, ægrè cum alijs mensuris potest compa-
rari. Bat hum & amphoram Romanam pares prorsus facimus.

Z 2

Artaba.

Artabe. Metreta. Bathi. Azumbres.

1	$\frac{19}{27}$	1	$\frac{1}{9}$	16	$\frac{2}{3}$
2	$1 \frac{11}{27}$	2	$\frac{2}{9}$	33	$\frac{1}{3}$
3	$2 \frac{3}{27}$	3	$\frac{3}{9}$	50	
4	$2 \frac{22}{27}$	4	$\frac{4}{9}$	66	$\frac{2}{3}$
5	$3 \frac{14}{27}$	5	$\frac{5}{9}$	83	$\frac{1}{3}$
6	$4 \frac{6}{27}$	6	$\frac{6}{9}$	100	
7	$4 \frac{25}{27}$	7	$\frac{7}{9}$	116	$\frac{2}{3}$
8	$5 \frac{17}{27}$	8	$\frac{8}{9}$	133	$\frac{1}{3}$
9	$6 \frac{9}{27}$	10		150	
10	$7 \frac{1}{27}$	11	$\frac{1}{9}$	166	$\frac{2}{3}$
20	$14 \frac{2}{27}$	22	$\frac{2}{9}$	333	$\frac{1}{3}$
30	$21 \frac{3}{27}$	33	$\frac{3}{9}$	500	
40	$28 \frac{4}{27}$	44	$\frac{4}{9}$	666	$\frac{2}{3}$
50	$35 \frac{5}{27}$	55	$\frac{5}{9}$	833	$\frac{1}{3}$
60	$42 \frac{6}{27}$	66	$\frac{6}{9}$	1000	
70	$49 \frac{7}{27}$	77	$\frac{7}{9}$	1166	$\frac{2}{3}$
80	$56 \frac{8}{27}$	88	$\frac{8}{9}$	1333	$\frac{1}{3}$
90	$63 \frac{9}{27}$	100		1500	
100	$70 \frac{10}{27}$	111	$\frac{11}{9}$	1666	$\frac{2}{3}$

Quedam mēſura & pondera ab Hiſpanis minora dimidio ſunt facta quā Romanā. Nam amphora Toletana continet azumbres octo, Romana quindecim. Modius Romanus continet quantum duo modij Toletani, quos celemines dicimus, Tantundem in drachma contigit ſemiſſe eius ad aramem vulgò dicimus.

Pes

Tabula nonadecima.

181

Pes Græcus.	Romanus.	Toletanus.	Hebraicus.
1	$1 \frac{1}{24}$	$1 \frac{2}{17}$	$2 \frac{5}{32}$
2	$2 \frac{2}{24}$	$2 \frac{4}{17}$	$3 \frac{10}{32}$
3	$3 \frac{3}{24}$	$3 \frac{6}{17}$	$4 \frac{15}{32}$
4	$4 \frac{4}{24}$	$4 \frac{8}{17}$	$5 \frac{20}{32}$
5	$5 \frac{5}{24}$	$5 \frac{10}{17}$	$6 \frac{25}{32}$
6	$6 \frac{6}{24}$	$6 \frac{12}{17}$	$7 \frac{30}{32}$
7	$7 \frac{7}{24}$	$7 \frac{14}{17}$	$8 \frac{35}{32}$
8	$8 \frac{8}{24}$	$8 \frac{16}{17}$	$9 \frac{40}{32}$
9	$9 \frac{9}{24}$	$10 \frac{1}{17}$	$10 \frac{45}{32}$
10	$10 \frac{10}{24}$	$11 \frac{2}{17}$	$11 \frac{50}{32}$
20	$20 \frac{20}{24}$	$22 \frac{4}{17}$	$23 \frac{10}{32}$
30	$31 \frac{6}{24}$	$33 \frac{6}{17}$	$34 \frac{15}{32}$
40	$41 \frac{16}{24}$	$44 \frac{8}{17}$	$45 \frac{20}{32}$
50	$52 \frac{2}{24}$	$55 \frac{10}{17}$	$56 \frac{25}{32}$
60	$62 \frac{12}{24}$	$67 \frac{12}{17}$	$67 \frac{30}{32}$
70	$72 \frac{22}{24}$	$78 \frac{14}{17}$	$78 \frac{35}{32}$
80	$83 \frac{8}{24}$	$89 \frac{16}{17}$	$89 \frac{40}{32}$
90	$93 \frac{18}{24}$	$100 \frac{18}{17}$	$100 \frac{45}{32}$
100	$104 \frac{4}{24}$	$111 \frac{17}{17}$	$111 \frac{50}{32}$

Græcus pes continet Toletanum. & ferme octauum eius: que ratio exacta prorsus non est. Sed certè Græcus Romanum superat parte. 24 Romani. Romanus Toletano maior est duodecima Toletani. Reducto viroque excessu ad Toletanum pedem, subducta que per numeros ratione, inuenias, pedem Græcum continere

Z 3

nere

Pes Ro-
manus. Toleta-
nus. Hebrai-
cus. Græcus.

1	1 $\frac{8}{12}$	1 $\frac{3}{4}$	1 $\frac{24}{25}$
2	2 $\frac{2}{12}$	1 $\frac{3}{4}$	1 $\frac{24}{25}$
3	3 $\frac{4}{12}$	2 $\frac{1}{4}$	2 $\frac{24}{25}$
4	4 $\frac{5}{12}$	3 $\frac{1}{4}$	3 $\frac{24}{25}$
5	5 $\frac{6}{12}$	4 $\frac{1}{4}$	4 $\frac{24}{25}$
6	6 $\frac{7}{12}$	5 $\frac{1}{4}$	5 $\frac{24}{25}$
7	7 $\frac{8}{12}$	6 $\frac{1}{4}$	6 $\frac{24}{25}$
8	8 $\frac{9}{12}$	7 $\frac{1}{4}$	7 $\frac{24}{25}$
9	9 $\frac{10}{12}$	8 $\frac{1}{4}$	8 $\frac{24}{25}$
10	10 $\frac{11}{12}$	9 $\frac{1}{4}$	9 $\frac{24}{25}$
20	21 $\frac{8}{12}$	15 $\frac{3}{4}$	19 $\frac{5}{25}$
30	32 $\frac{6}{12}$	22 $\frac{3}{4}$	28 $\frac{20}{25}$
40	43 $\frac{4}{12}$	30 $\frac{3}{4}$	38 $\frac{15}{25}$
50	54 $\frac{2}{12}$	37 $\frac{3}{4}$	48 $\frac{15}{25}$
60	65 $\frac{10}{12}$	45 $\frac{3}{4}$	57 $\frac{15}{25}$
70	75 $\frac{8}{12}$	52 $\frac{3}{4}$	67 $\frac{20}{25}$
80	86 $\frac{6}{12}$	60 $\frac{3}{4}$	76 $\frac{20}{25}$
90	97 $\frac{4}{12}$	67 $\frac{3}{4}$	86 $\frac{10}{25}$
100	108 $\frac{2}{12}$	75	96
200	216 $\frac{8}{12}$	150	192

nere Toletanum, & partes præterea Toletani. 37. è parti-
bus 288. in quas eum pedem diuidere neceſſe eſt. Nos tamen
eas minutias vitauimus, & ad maiores numeros renouauimus,
tantundem fermè valentes.

Stadia

Tabula vigesima prima.

183

Stadia.	Passus Græci.	Pedes Græci.	Passus Rom.	Pedes Rom.
1	100	600	125	625
2	200	1200	250	1250
3	300	1800	375	1875
4	400	2400	500	2500
5	500	3000	625	3125
6	600	3600	750	3750
7	700	4200	875	4375
8	800	4800	1000	5000
9	900	5400	1125	5625
10	1000	6000	1250	6250
20	2000	12000	2500	12500
30	3000	18000	3750	18750
40	4000	24000	5000	25000
50	5000	30000	6250	31250
60	6000	36000	7500	37500
70	7000	42000	8750	43750
80	8000	48000	10000	50000
90	9000	54000	11250	56250
100	10000	60000	12500	62500

*Memento, pedem & passum Græcum Romano maiorem esse:
paria vtriusque gentis stadia atque milliaria.*

Lencæ

Leuca.	Mill.	Stad.	Pedes	Stadia	Restes	Pedes Tolet.
1	3	5	25	$29\frac{1}{25}$	800	19800
2	7	2	50	$58\frac{2}{25}$	1600	39600
3	10	7	75	$87\frac{3}{25}$	2400	59400
4	14	1	100	$116\frac{4}{25}$	3200	79200
5	17	6	125	$145\frac{5}{25}$	4000	99000
6	21	3	150	$174\frac{6}{25}$	4800	118800
7	25		175	$203\frac{7}{25}$	5600	138600
8	28	5	200	$232\frac{8}{25}$	6400	158400
9	32	2	225	$261\frac{9}{25}$	7200	178200
10	35	7	250	$290\frac{10}{25}$	8000	198000
20	71	6	500	$580\frac{20}{25}$	16000	396000
30	107	6	125	$871\frac{5}{25}$	24000	594000
40	143	5	375	$1161\frac{15}{25}$	32000	792000
50	179	5	000	1452	40000	990000
60	215	4	250	$1742\frac{10}{25}$	48000	1188000
70	251	3	500	$2032\frac{20}{25}$	56000	1386000
80	287	3	125	$2323\frac{5}{25}$	64000	1584000
90	323	2	375	$2613\frac{15}{25}$	72000	1782000
100	359	2	000	2904	80000	1980000

Pars.25. stadij efficit pedes Romanos.25.nam stadium continet pedes Romanos.625. Ita ubi posuimus stadia $29\frac{1}{25}$ potuimus dicere stadia 29. & pedes 25. Milliare sumimus iuxta mer surā pedis Romani. Alioqui leuca pedes Toletanos continet 19800. atque ferme quatuor eius generis pedum milliaria, quorum singula contineant pedes Toletanos 5000. passus mille. Restis palmos maiores continet triginta tres.

Plures

PLVRES Conficere tabulas non est necesse. Qui volet, alias adiungat. Inuentis addere non erit difficile. Sed & his conficiendis tabulis, vti alio loco est dictum, pondera nostra antiquis exæquamus his inducti rationibus. Primum quoniam ea via facilissima erat, pondera omnia inter ipsa quamuis diuersi generis, & nationum aliarum, & mensuras comparandi. Deinde quoniam antiqua minora nostris fuisse certo argumento confirmari non potest: ac contra potius aut maiora nostris esse tum ratione tum experimento certiori fixum habeo, aut paria prorsus, certe Toletanis vnciam, & drachmam Romanam, unde reliqua pendent. Ad hæc, vt fateamur antiqua fuisse minora, nulla fida ratione constitui poterit, quantum superentur a nostris. Falli haud dubium possumus vt homines: neque in tantis tenebris obseruationis lubricæ hallucinari mirum est. Ac satis habeam si inter discrepantes aliorum sententias, propius cæteris ad veritatem nos accessisse credetur. Quod si nobis arrogamus, magna diligetia excusabit, quam singulis rebus examinandis adhibuimus. Sic omnes qui scribunt prædicant, certius aliquid afferre, aut scribendi arte priores

superare. Video. sed qui a suscepta prius opinionone nō dimouebitur, ei nihilominus ex nostro labore hisque tabulis fructus constabit: si eam partem ex numero mensuratum, pondorum, monetarū à nobis descripto detraxerit, quota ipse à nostris vetera pondera superari putabit. Exempli gratia, Tabula quarta Talentum Hebraicum valere diximus pēdereque quantum aurei nostrates 12750. Qui pondera Hebraica minora nostris credet parte octaua aut sexta, is dicat detracta eius summæ octaua, Talētum id pendere aureos nostros 11156. & dodrantem. Item tabula octaua libras quatuor Romanas continere designamus, vncias communes 48. Qui pondera Romana vetera nostris minora facit parte quintadecima, is dicat continere vncias nostras quadraginta quatuor, & quatuor vnciæ quintas. Idem iudicium esto de mensuris fere aridorum, & liquorum: quoniam & ipsæ ad pondera reuocantur, atque ex illis examinari debent. Similique ratione procedat, qui pondera Romana vetera nostris minora faciet parte vigesima aut vigesima secunda. Plura adijcere non est opus: Lectorem de his monuisse extremo opere fore commodum existimabam. Quo lo

co finis disputandi esto, exorato eo, qui hæc
examinare aggredietur, ne nostra prius dam-
net, quam argumentorum momenta singula
consideret. In supputationibus cogitet, nu-
meris persequendis ratione, aut describendis
stylo facile cōtingere lapsus. Cuius nos si mo-
nuerit, magnam a nobis habebit gratiam.
Neque Criticos quosdam imitari debet aliena
damnantes passim sine iudicio, neque affe-
rentes tamen meliora, quibus censu-
ram suam cōfirmet, publica &
priuata aliorum studia
iuuari possint.

()? ()

A.

Abſalonis caſa rief. pag. 41.

A Actus meſura pag. 34.

Eris centum aut mille
quid. 18.Amphora Attica. 95. Ro-
mana. 108.Amphora Rom. capit quin-
decim azumbres. 177.

Amphoreus. 99.

Aranciata. 140.

Argentei quos Iudas acce-
pit. 46.Argenti quantum greę mo-
netæ miſcetur 147.

Argētiviui ſextarij pōdus. 28.

Arroba capit azumbres oc-
to. 113.

Arraba triplex. 97.

Aſis ſignificatio, & eius par-
tes. 6.Aurei & argentei Hebrai-
ci. 45.

Aurei excellentes. 150.

Aurei quot ex aurimarco. 151.

Aurei Romani pōdus. 63. 64.

Aurificum pondera. 69.

Azumbre arroba pars octa-
ua. 113.

B.

Bathus & Ephī eiufdem mē-
ſuræ. 72. 178.

Bicongius Cicer. filius. 110.

Bes octo vnciæ. 9.

Beſſales litteræ. 132.

C.

Cabus meſura. 78.

Cadus meſura. 96.

Cahiz noſter. 87.

Calamus quem vidit Eze-
chiel. 122.

Cameli onus. 73.

Canna. 140.

Caph meſura Hebr. 95.

Caſtellani & Duplæ valor
par. 150.

Celemin modij dimidiū. 88.

Centenarium pondus. 68.

Centuria centū iugera. 135.

Ceramium. 96.

Chænix. 82.

Chus congio par. 100.

Cithophori nummi. 57.

Cochlear meſura. 106.

Concha ſemicyathus. 106.

Congius. 109.

Corus Hebraica mēſura. 72.

Coryle ſive triblium. 106.

Cubicus numerus à radice vo-
catur. 19.Cubitus Hebraicus. 121. Geo-
metricus. 133.

Culeus. 108.

Cuminum meſuræ irre-
gulares. 88.

Cyathus vnciæ ſextarij. 8. 106.

Cypſele meſura. 80.

D. Da-

D.

Dadix mensura.	80.
Darici stateres.	56.
Dauid quantum auri & argen- ti reliquit,	37.
Demensum.	86.
Denarius & eius partes	67.
Ex uncia argenti quot dena- rij.	22.
Diaulus stadia duo.	228.
Lidrachmum pro siclo.	45.
Digitus Hebraicus.	117. 10-
tundus & quadratus.	132.
Dodrans. 9. palmus maior sic dictus.	132.
Dolichos.	128.
Drachma.	55.

E.

Ecteus mensura.	81.
Ephi Batho par.	75.

F.

Faneca medimno par.	87.
Faneca terræ.	140.
Fannij lectio castigata.	98.
Farnesij Cardin. bibliote- ca.	158.
Faustinae Augustæ aureus.	64
Frugalitas Hispanorum.	155.

G.

Gallicæ mensuræ liquido-

rum.	114.
Gladij Aiod longitudo.	121
Gomor mensura.	77.
Græcis numerandi forma.	18.
Græcorum varieg mensuræ.	105.
Granum medicum commu- ni aurificum maius.	69. 70.

H.

Hebraicæ opulentie estima- tio difficilis.	39.
Hemicotylum.	106.
Hemiectum.	81.
Hemina idem quod cotyle.	111.
Hieron. locus explicatus.	98
Hin capit octo sextarios.	92.
Hippico stadia quatuor.	128
Hispani mensuras quasdam & pondera dimidio mino- ra fecerunt.	180.
Hordei faneca quanti olim vendebatur.	151.

I.

Illesonius Complutum To- leto sexaginta millibus di- stare ait.	140.
Ioannis primi Castellæ Re- gis lex.	152.
Italicæ mensuræ liquorum.	113.
Italici agri bonitas.	141.
Iugada	141.
Iugerum quantum.	135.

K.

Aa 3 KiKar

KiKar Hebraicè Talen-
tum. 35. 68.

Kypsele sex medimnos ca-
pit. 80.

L.

Lāpridij locus castigatus. 13

Letech cori dimidiū. 74.

Libella assis valore. 10.

Libra & Mina differūt. 19.

Exlibra auri quot aurei olim
à Romanis signabātur. 63.

Libra Ioannis. 12. & 19. pro
pondere sumitur, nō pro
nummo. 65.

Libram & vnciam Græci ac-
cepere à Romanis. 60.

Lichas mensura. 126.

Ligula. 111.

Litteræ bessales & vncia-
les. 132.

Log sextarius Hebr. 93.

M.

Maraedini volor varius.
144. valebat sexaginta
meagias. 148.

Marcus libræ dimidiū. 69.

Medica libra non facile cum
nostra comparatur. 168.

Medicorum pondera mino-
ra sunt cōmunibus. 21.

Mel aqua & oleo grauius. 24

Mensuræ & pondera serua-
bantur in templis. 157.

Mensurę medicorum vulga-
res. 115.

Mensuræ multæ Rom. 111.

Metreta. 96.

Milliaria lapides dicta. 134.

Millarium 128. 134.

Millio an sit vox Latina. 19.

Minuta quę vidua obtulit
apud Marcum. 11.

Mina Hebraica. 42. Atti-
ca. 54.

Modius. 84.

Morus Hispanus seu mo-
dius. 112.

Monetæ multæ in Castella
antiquatæ. 148.

Monetæ quæ ex ære, quæ ex
argento Romę signaban-
tur. 10.

Monetę varię Hebraicæ. 47.

Mystrū cyathi quadrās. 106.

N.

Naporum seminis quātū in
iugero seratur. 135. 141.

Nebis. repetitiones. 19 143

Neronis numisma aure-
um. 64.

Noe arcæ cubiti. 133.

Numerandi forma vetus. 11.

Nummus absolute positus
quid. 10.

O.

Obolus Hebraicus. 47. Grę-
cus. 57.

Og Re-

Og Regis Bafan lectus. 121.
Olei mēfuræ vulgares. 114.
Oleum nona parte leuius a-
qua. 104.
Orgyia passus. 127.
Orthodoron mensura. 126.
Oxibaphus sesquicyat. 106.

P.

Palæste Græcis palmus mi-
nor. 125.
Palmus duplex Iudæis. 118.
& 119.
Palmus & palma qui disse-
runt. 125.
Parafanga. 128.
Parsāh. 123.
Passus Græcus & Romanus
differunt. 134.
Pecunia à pecude dicta. 7.
Pedes Romani tres. 29.
Pes Græcus maior Romano,
stadia paria. 134. 183.
Pes Hebraicus. 120.
Pes sestertius. 10.
Pes triplex. 133.
Plethrū. 127.
Plinij epistola castigata. 14.
Plinij lectio castigata. 66.
& 86. & 126.
Pondera Romana nostris pa-
ria. 22.
Pretia rerum minora multo
quam hoc tempore. 151.

Q.

Qagherág. mensura Hebrai-
ca. 94.
Qesitāh ouis & moneta. 48.
Quadrantal amphora Roma-
na. 108.
Quadrantes centū pro spor-
tula. 9.
Quartarius. 106.
Quatercenties idem quod
millio. 165.
Quatrin Italis vnde dictus. 9.
Quintal Hispanis vnde di-
ctum. 69.

R.

Reges Castellæ monetæ bo-
nitatē sæpe minuerūt. 148.
Rerum pretia nunc maiora
quam fuerunt olim. 151.
Restis mensura quanta. 140.
& 184.
Romani aurei quo pondere
erant. 63. 64.
Romanis numerandi for-
ma. 18.

S.

Salis Hebr. mensura. 92.
Saltus mensura. 136.
Satum quantū capiebat. 76.
Schœnus cum leuca conue-
nit. 129.
Scripturæ D. loca explicata.
8. 18. 36. 42. 43. 45. 46.
65. 91. 119. 122.
Seneca quātashabuit opes. 15

Sestertius , & sestertium
quid. 10.164

Sextantarij asses. 7.

Sextarius Hebraicus. 93.

Atticus. 102: Roma-
nus. 23.110.

Sicilicus. 9.

Siclus , & siclus sanctua-
rij. 44. 158.

Solidus duodecim denarios

Marauedinusdecēvaluit.62

Spithame Græcis palmus ma-
ior. 125.

Stadium. 128. 134.

T

Talentum Hebraicum. 35:
Græcum. 50.

Taurus vrbs veteribus Sa-
rabis. 152.

Toleto Cōplutum sexagin-
ta millia. 140.

Topach Hebr. palmus mi-
nor. 118.

Torquatus Mediol. tricon-
gius dictus. 110.

Tremisses. 144.

Triblium seu cotyle. 106.

Triteus mensura. 81.

Tritici faneca quanti olim
vendebatur. 152.

V

Vellonis moneta ærea. 144.

Vespasiani numisma au-
reum. 64.

Vlna quanta erat. 133.

Vnciæ, & libræ ponderales,
& mensurales. 20.

Vncia medica continet no-
uem drachmas 70.169,

Vncia Romanapar nostræ.63

Vncia triplex medicorū.115.

Volusij Metiani locus casti-
gatus. 10.

Vrna. 109.

X

Xeme Hispanis vnde di-
ctum. 139.

Xestes Græcè sextarius. 102.

Z

Zaghad , Zemed , & Zith
Hebr. mensuræ. 123.

Zereth palmus maior He-
br. 119.

Zuz moneta Hebr. 48.

FINIS.

Toleti, Apud Thomam Cuf-
manium, Anno. 1599.

MARIA

DE PO

ET

MENS

